

آثار قدیمہ.

کیوملر حقندہ . ر. ف.

دین عالمیری آراستندہ

نوشیروان یاوشف

حلب خاطرہ لوری

صاقماری .

اجتماعی مسئلہ لرمز حقندہ

مسودد لری ناراضی .

شرق غہ عائد یا شما اثر لری

احمد زکی .

ربا حقندہ

ذاکر جان آبو خانوف

یاپونیاغہ ایکسکورسیہ

صالحجان اورمانف .

یاغانلز و یاغانچیلر

ر. ف .

سیاحت خاطرہ لوری

نورعلی نادیف .

تربیبہ و تعلیم : « روح

تربیبہ سی » - مرد عالم محمدف .

« علم تاراتو » - نوشیروان

یاوشف « املامزنی اصلاح » -

عبد .

مطبوع اثر لری .

مطبوعات خلاصہ سی .

تورلی مسئلہ لری :

« ایزگولر چشمہ سی » - صابر .

جان القورماشی . « اوش » -

« چولیان » .

شورا

عدد ۹

ماہی ۱ = سنہ ۱۹۱۵

محرری : رضا الدین بن فخر الدین

ناشری : « م . ساکر و م . ساکر رامیفار »

جواب

« بالا تریه سنده عائله » عنوانی مقاله لریمنگ ، بتکانون کوتمیچی اوک بعض بر حرمتو افندیلر، و شورا اداره سی قای بر نقطه لرینه اعتراض ایتمشله و قایسی برلری مستقل مقاله لرده یازمشله ایدی . آندن بیرلی بایتاق و قتلر اوتوب کیتسه ده ، بز اوز مقاله لرمنگ باصلوب بتکانون کوتوب تورونی آرتق کوردک . چونکه بو مذکور افندیلردن ، باشقه ، شول حقه طاغنده بره سوز ایتوچیلر اولسه ، آلا رنقنده ایشورمز ، مسئله طاغنده آگلاشه توشه رگه سبب بولور دیب اوبلاغان ایدک . فقط آندن صوگ ، هادی افندی طاهری بولمسه (۱) باشقه لرنگ نی ایتکانلگی بلمه دی . یعنی میگا اعتراض ایتوچیلرنگ بارلغی محترم «شورا» اداره سی ، احمد دانسکوی واحد دانسکوی برله بر فکرده بولغان ایکی استودیست ، بر تجارت مکتبی شاگردی گنه بولوب قالدی . باشقه - لرنگ خصوصاً سوزنگ بر اوچی اوزلرینه توجیه ایتولمش روس مکتبلرنده اوقوچی طوتاشلر لرمنگ اوزلرندن ، کیره ک لهمزگه و کیره ک علیه مزگه بر کله اولسون ایشولمه دی . مذکور طوتاشلر آنده غی سوزلرنی حقی طابدیلمی یا خود اعتراضچیلرنگ اعتراضلری ایله اکتفا ایتوب قالدیلر می ؟ مونسند آجق بله آلامد . (ایل غزته سنده مریم یعقوبوا خانمگ «ملی گیمنازیه کیره ک» عنوانی فریاد و تحسری باصدی . دیمک که ، قورسیستقه لرمنگ آراسنده مینم برله بر فکرده بولغانلرده بار ایکان ا) . فقط اعتراضچی افندیلر اعتراضلرنده حقایلر می ؟ بو طوغورده تورلی سوز بولورغه ممکن ، مونی آجق بلور ایچون بر ایکیسنی بو اورنده درج ایتوب بر تورلی فکر یورتوب قاراساق شاید نی ایکانلگی آگلاشلور . آنده غی اعتراضلر بر ایکی گنه توگل . بلکه بایتاق ایدی . فقط بر ایکیسندن باشقه سینه بو اورنده جواب بیره توریم . چونکه ایکنچی بر اورنده آلا رغه هم جواب بیرلمشدر . احمد دانسکوی برله استودیست افندیلرنگ اعتراضلری اوشبو ایکی ماده دن عبارت ایدی .

(۱) عبدالحمید افندیگ بو فکرندن : « چیت ملت ایدیلانه قاراب سالونغان مکتبلرگه کروب اوقوچی قزلرمن شول چیت ملت مکتبلرینه کره لرده ، شول ملت تریه سی برله روحلانونب اوزلرینگ ملیت و ملی تریه لرن اوتوب ایکنچی ملت کشیسی بولوب چغالر » دیگان سوز آگلاشه ، یاری اول چیت ملت مکتبلرنده اوقوچی قزلرمنزغه توگل ، بلکه ایرلرمنزده بار . ایندی آلا رننگ ده سز (۱) بو مقاله یازغاندن صوگ ، تیرشقاوی افندیگده انتقادی باصلوب چقدی .

ایتکانچه بولوب جغولری لازم بولوب کله . فقط بز ایته آلامز که آنده ، اوقوچیلرمنگ آلا ی توگل ، آلا رملی تریه کیره کلگن سینک قدرگنه بلیملرمنی ؟ .

(۲) حکومت مکتبلرنده اوقوچیلرمنگ حقه ده طوغور بر فکر بیان ایتیر ایچون ، آلا رننگ اوقی تورغان شهرلرنده سیاحت ایتوب ، آلا رننگ توگه رده کلری ، اوبلاغان فکر و پلانلری برله طانشورغه کیره ک . حمید افندیگ بوسوزلری ، شوندی حاللر برله طانوشی بوقلقدن آشفچلق ایله افکار عمومیه میداته آتولغان بر سوزگنه بزنگ جوابمز اوشبودر :

(۱) مینم سوزلرمنده حکومت مکتبلرنده اوقوچیلرنگ بتونسنه تیره لک بر سوزده یوق . تیک آنده کله چکده آنا اولاجق قزلر - لرمنگ ، وباللرمنزغه ده ا زیاده مناسبتده بولنه حق مریه لرنگ آندی مکتبلرده اوقوب یشولری یارامی دیولگان برنکته بولسه بولور . بو بیک طبیعی و حقیقی بر سوزدر . حکومت غیمنازیه لرنده اوقوغان کشیلر ، بزنگ ایچون چن حقیقی معناسی برله بر امام بولورغه یاراولری نیچک بعید احتمال ایسه ، شونگ شیکللوک . عائله و ملی مکتب تریه سندن بتولای محروم ، قزلرنگده غیمنازیه لرده اوقوب کله چک بوولرمنی بزنگچه بیتوشدرورلک چن معناسی برله آنا بولا آلورلی ده بعید بر احتمالدر . بو سوز بر یاقدن ملی تریه کورمه ولری ، ایکنچی یاقدن غیمنازیه لرده ، آناه مریه بولاجق فن و علملر بیرمه گانلک ایچون ایتوله در . بو ایکنچی بر اورنده تفصیل اوزنده بیان ایتولمشدر .

آندن صوگ مینم قزلر حقه ده ایتکان سوزلریمه ، ایرلرنگ هیچ بر دخلی یوقدر . مونی بولای بولغانو ، بر عرضدن باشقه بر نرسه بولمسه کیره ک . مین کیره ک قز و کیره ک ایر بولسون بالالرمنی چیت ملت مکتبلرنده آلا ی مطلق اولاره ق اوقوتماو طرفنده توگل من ، بلکه عائله و عائله تشکلاتمنی اصلاح ایتوب ، انک اول آلا رغه بیره سی اوراقلرمنی بتولای بیروب ، آلا رنی تمام و تمام اوزمن یاصاب ، آندن صوگنه بالالرمنی چیتلرگه بیبه رو طرفنده من . بالالرمن عائله لرمن طرفندن تیوشلی تریه کورمه سدن ، چیتلرگه کیتوب قالسه لر ، موندن بزنگ ایچون خیرلی بر فائده چچاغنه مینم کوزم بیتمی . هم شوشوق فکرنی اوتکان یلغی ۳۳ نجی «شورا» ده فاضل محترم موسی افندی هم یازمش و بیان ایتمش ایدی . مین تورلی اعتراضلرغه اوچراغان وموندن بایتاق و قتلر مقدم بیان ایتولگان شول فکرلرم ایچون محترم موسی افندیگ سوزلرن و فکرلرن کورگچ شادلاندم . فکرمنگ طوغور و ایکانته یگره ک نق ایمانم آرتدی . بیک ذاتلر ، حقیقت عاشقلمی ، فیلسوف طالستوی نی و آنک فکرلرن روس خلقی ننگ ادرا کندن

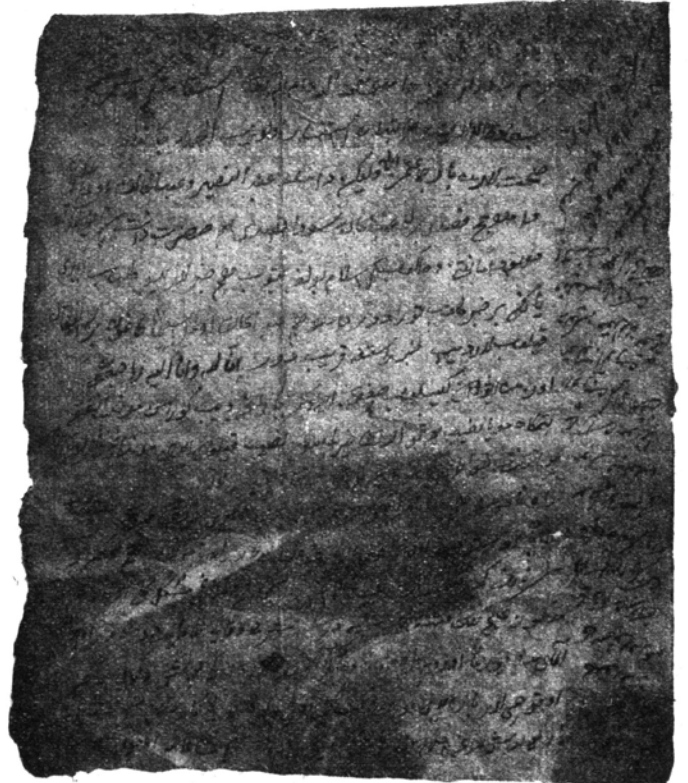

۲۹ جمادی الاخر - ۱۳۳۳ سنه

۱ مای - ۱۹۱۵ سنه

آثار قدیمه

شیخ دولتشاه حضرتلری طرفندن موندن یوز یللمر مقدم یازغان بر مکتوبی ۷ نجی جلد «شورا» نك ۶۸۹ نجی ییتده باصلغان ایدی. حاضرنده مذکور مکتوبنك کلیشهسی بو اورنده قویلدی.

بو مکتوبنك اصل نسخهسی «استرلیباش» قریهسنده شاکر مخدوم طوقایوف کتبخانهسنده صافلانادر.

مقاله لر :

کيوملر حقنده

III

«مسلمان کيومی»، «مسلمانچه کيوم» بولا طورغان بولسه آننگ تاريخی رسول الله حضرتلری و خليفه لری هم صحابه لردن باشلانوی و شول فورمه ننگ آتادن اوغلغه، آتادن قزغه ميراث قلوب طوروی هیچ اوزگرمی زماندن زمانغه طوتاشوب کيلووی لازمدر. اگرده شوشی روشده کيوم فورمه لری ميدانده بولسه آکا «مسلمان کيومی» و «مسلمانچه کيوم» ديو درست بولور. لکن اورتالقدده شوشی روشده کيوملر باریمی؟ مونگ جوابی توبانده کی سوزلر مزدن چيقسه کیرهك.

عربلر، تککان کيوملرده، تکمگان کيوملرده کيهلر ایدی. لکن کيوملر ننگ روشلری (فورمه لری) و صفتلری حقنده معلومات يوق. توگل ایسکی عربلر حتی اسلام کيلگاندن صوگ، صحابه - لرننگ نی روشده ونی صفتده کيوملر کيلگانلکلری حقنده ده يک آچيق روايتلر بارلغی بلنمی.

صحابه لر عصری توگل حتی آندن بوز يل صوگ بولغان هارون الرشيد خليفه برله آننگ وزیري فضل و قاضیسی بولغان ابو يوسف، ندیمی ابو نواس هم ده يرلاوچیسی بولغان اسحاق الموصلي کيوملر ننگ روشلری، فورمه لری طوغروسنده معلومات تبولميدر. امويه و عباسیه لر زماننده عسکرلر، مأمورلر، بازار هم اول خلقلری، خاتون قزلر نیندی فورمه و نیندی روشده کيوم کيلگان بولولری بزگه مچهودلر.

درست، بعض بر اثرلرده استطراد يولی برله کيوملر حقنده سوزلر سويله نه در. مثلا: المنصور خليفه، اوز کشيرينه، شکر باشی روشنده اوزون و ایجگی یاغندن آغاچ تره ولر برله نعتوب قويغان ايرانلور موده سی بورك کيه رگه فرمان چيقارغان ایدی (۱). هم ده ابو يوسف، فقيهلر نی عوام خلقندن آيرو قصدی برله یاگا بر فورمه ده کيوم کيه رگه يول کورساتدی و صوگندن شول کيوم موده غه کروب کيتدی (۲) ديلر. اوشنداق موینی يک اوزون بولغانلقدن يک کيلوشسز روشده کورلودن آزغنه بولسه ده قورتولور فرضی برله موینی قسقه راق کورساتورلک روشده بر وزیر اوز کيوملرینه یاقا قويغان ایدی، صوگندن باشقه کشيرده شوندن کورمکچی کيوملرینه یاقا قويا باشلاديلر هم ده ماگلاينده

(۱) اغانی. ج ۹ ص ۱۱۵.

(۲) وفيات الاعيان. ج ۲ ص ۳۰۳.

بولغان بر جراحت اور نیننی ياشرر ایچون مهدی خليفه قزی «عليه»، اینجولر برله چيکدروب بر باش کيومی یاصاتقان ایدی (قالباق روشنده بولسه کیرهك) شوندن کورمکچی خاتون قزلر باشلرینه شوندی بر نرسه کيه باشلاديلر (۳)، ديب روايت ایتلر.

الک زمانلردن قالغان نقش و رسملردن هم ده دینی و تاریخی اثرلردن آکلاشماغانه کوره مشرق خاقلر ننگ عمومی کيوملری چالما، اوزون و کیگ ایتکلر قفتان بولوب آننگ اوستندن یوندن یاگه قایشدن یاصالغان مکر (که مر) برله بوارلر ایدی (۴).

بعض بر آدملر یالگر بر قات اوزون کولمک برله گنه قناعت ایتلر لکن کولمک آياق غه اورالوب تشاو بولماسون اش اشهر رگه اوکغایسزلق ایتاسون ایچون ییل که قوشاق قویالر ایدی.

اصل عرب کيومی «ردا» برله «ازار» دن عبارت بولوب مونلر ننگ ایکیسی برلکده «حله» اسمنده یورتوله در.

عربلرده کيوم فورمه سینگ اوزگره باشلاووی اسلام ظهورندن صوگ بولدی. اسلام دینی، کيوم روشلرینه، فورمه لرینه تعرض ایتمگان، بر فورمه نی فرض و ایکنچی بر فورمه نی حرام قیلماغان بلکه مونی خاقلر ننگ اوز اختیارلرینه قادرغان بولسه ده، عربلر اسلام ظاهر بولغاندن صوگ یاگا «مدینت» دورینه کردیلر و بو مدینتلی ده کيوملرینه، بنالرینه و عموما اجتماعی حاللرینه تأثیر ایتدی و شونگ ایچون کيوم طوغروسنده اوزلرینه کورشی بولغان مدنی قوملرگه موافقت ایته باشلاديلر.

عربلر ننگ ایران مدینتی آلولاری حقنده ابن خلدون اوشبو روشده سوز سوبلیدر: «عربلر اول مرتبه ده باشقه لرننگ بنالری برله قناعت ایتدیلر، اوزلری بنا برله کوب شغلنمادیلر، خصوصا اسراف و تفاخردن صاقلانولری ده موگا مانع بولدی. اما صوگراق وقتلرده اوزلری ایرانلورلردن، صنعت اوگر ندیلر و آنلر ننگ فصادلری برله بنالر صالا باشلاديلر».

رسول الله حضرتلری اوزی کولمکنی سويوب کيه در (۱) و کولمکنیگ ییگی به زگندن بولادر ایدی. ازارده، ردا ده، جبهه فروج (۲) ده، عبا و قبا هم ده خرستیان بولغان روملر و مجوسی

(۳) اغانی. ج ۹ ص ۲۹.

(۴) که مر، ایسکی مسلمانلرده يک معروف نرسه بولغانی حالده بزنگ زمانزده ییلنی قایش برله بوب بوروچیلرگه انکار قیلوچیلر بار. مونلر ننگ شوشی انکارلری برر شرعی دلیلگه بنا قیلنمی یوقمی؟ بز، به آلامدق. (۱) شمائل الترمذی. ص ۵ و زادالمعاد. ج ۱، ص ۳۵.

(۲) آرتندن یرانغان قبا (قفتان) بولادر. صحیح البخاری.

ج ۷ ص ۳۷.

فارسر کیوملرینی کیگانلگی مرویدر (۳).

ابو یوسف ننگ فقیهله ایچون حیقارغان یاگا فورمه ده غی کیومی ده شول عصرده بولغان روم پاپاساری کییه طورغان فورمه دن غنه عبارت ایدی (۴).

بخاری و مسلم همده باشقه معتبر اصللرده سراویل (اشتان و جالبار) سوزی کوب ذکر ایتولگان بولسه ده صحابهله، تابعینلرنگ سراویل کیولری حقیقده روایت یوقدر (۱).

چالما، گوزل و ایسکی بر کیوم بولسه ده عربلرگه یا که اسلاملرغه خاص بر کیوم توگل . ایسکی زمانده مشرق خلقلری عموما چالما کییلر ایدی . هندستان مجوسیلری برله قبطیلرنگ روحانیاری بو کونده ده چالما کییلر . هند امپراطورلرینگ تاجینی کییارگه بارغانده انکلتره قارولدی ده چالما کیوب بورمشدر . عربلر ، چالمانی یهودلردن آغانلر بولسه کیرهک .

رسول الله حضرتلرینگ بوزکسزده بوزک بله ده، چالما و چالما برله ده، چالما سزده بوزک کیگانلگی ثابتدر . لکن چالماسی آور بولور درجه ده زور، باشنی صائقون و قزو ییلدن صاقی آلاماز درجه ده کچکنه بولماز ایدی . بزنگ عصر مزده غی شارفلرنی باش غه، موین غه اوراودن مقصود نیندی نرسه بولسه عربلر قاشنده چالمادن ده مقصود شول نرسه ایدی . تیرله گان صوگ موین غه تیگان ییللرنگ ضررلری قاتیغ بولغانلقدن رسول الله حضرتلاری باشی برله برلکده موینه ده چالما اورار ایدی (۲).

رسول الله حضرتلرینگ چالما کیگانلگی ییک اشانچلی حدیثلر برله ثابت بولسه ده دینی کیوم و مقدس ایتوب توگل بلکه باشقه کیوملری قیلندن عادی و طبیعی نرسه ایتوب کیگانلگی یا شرون بولماسه کیرهک (۳). شونگ ایچون باشده چالما بولغان خالده طبیعی حاجتلرنی اوتی طورغان اورنلرغه کروی یا که بر قازو و قاراولچلیق کبک توبان خدمتلرنی ایتو یا خود باقچلر و تماشا اورنلرنده یورو عیب اش صانالمازغه تیوشلی . بو طوغروده تورکستان مسلمانلرینگ حاللرینه تعجب ایتو، نادانلق غره سندن باشقه نرسه توگلدر . حفظ صحت جهنتدن بولماسه، « دین »

(۳) صحیح مسلم . ج ۲ ص ۱۵۲ زاد المعاد . ج ۱ ص ۳۶ .

(۴) المغربی، ننگ «المؤید» ده یازغان بر مقاله سندن آندی .

(۱) ابن تیمیه، اوزینگ «منهاج اسنة» اسملی اثرنده (ج ۴ ص ۱۵۶): «الصحابه والتابعون لم یلبسوا السراویل» دیمشدر . ابن القیم ننگ «زاد المعاد» (ج ۱ ص ۳۶-۳۷) ده: «وقد روی فی غیر حدیث انه (علیه السلام) لبس السراویل وکانوا یلبسون السراویل باده» دیگان سوزی سهوگ محولدر .

(۲) زاد المعاد . ج ۲ ص ۸۲ .

(۳) لبس العمامة من العادات لا من امور الدین و لکن تهازی المسلمین الاولین و مفیده فی حفظ الرأس من الحر . المنار .

نقطه سندن قاراغانده چالما برله بوزک ایکیسی بر حکمده بولوب برینگ ایکنجه سندن مزیتی یوقدر (۱).

«اگرده قویرغی صالتوب طورسه چالما، مقدس بر کیوم بولا و قویرغی بولماسه یا که صالنامسه بوزک حکمنده گنه قالدرد» مضموننده بولغان سوزلر، علم اهللری طرفندن سویله نگان نرسلر توگل . رسول الله حضرتلرینگ قویرقلی و قویرقسز چالما کیگانلگی ثابتدر .

اسلام دینی، مسلمانلر ایچون مخصوص فورمه لرده کیوملر کیبو برله تکلیف ایتمادی و برده سوره لوب یورلک بولماغانده بعض بر فورمه لردن ده منع قیلمادی . اسلام قبول ایتوچی صحابهلر کیوم اوزگر توگه لزوم کورمادیلر . ابوبکر برله ابو جهل، حدینه برله عتبه ننگ کیوملری بر روشده بولادر ایدی .

فلان قومنگ وفدینه یا که فلان آدم گه رسول الله حضرتلرینگ: «ایندی مسلمان بولدرگ، فلان فورمه ده غی کیومنی کیبوگر اما فلان وفلان توردی فورمه کیوملر کیمه گر !» دیب ایتکانلگی حقیقده برگنه روایت ده کورگانمز یوق . حضرت عمر ایران کیوملرینی کیبو حقیقده صحابهلرنی منع ایتکان بولسه (صحیح مسلم . ج ۲ ص ۱۵۲) مونگ سری فورمه توگل بلکه زینت گه آلدانوب اهمیتی نرسلرنی ضایع ایتولرینه سبب بولماسون ایچون ایدی، دیلر . چونکه اسلام دنیا سینگ مرکزندن آیرلوب یراق اورنلرغه تارالغان و مغلوبلکننگ اوچینی آور ایچون هر توردی چاره لرگه کرشوچی ایرانلور برله آراشقان بومسلمانلرنگ ایران مملکتنده کیوملر وزینتلرگه چوموب کیف قوروب یاتورلق و قتلری یوق ایدی (۲).

اوشبو حکمت ایچون بولسه کیرهک بو کونده مسلمانلر چالما و جیه اورینه مغرب خلقاری قیلندن سیرتوک و جالبار، ژیکیت و پالتو، بوزک و فس کییه باشلادیلر . بعض برلرینگ باشلرنده اشله په و فوراز که لرده کورله در . خلیفه لری صانالغان آدم، بو کون آوروپا و آمریقادا موده بولغان فورمه ده غی کیوملر کیسه، بو طوغروده مسلمانلرنگ نزاغلاشولرینه کوب اورن قالمازغه تیوشلی . «حضرت ! اشله په کیبو، اسلام شریعتی حکمینه کوره

(۱) قهستانی کبک آدیلم ننگ «الصلاة مع العمامة خیر من سبعین

صلاة بغیر عمامة» روشنده حدیثلر کوجورلرینه اهمیت بیرمازگه تیوشلی . آنلر، نی کوراسه ونی ایشتولسه، صابلا ب طورمی شونی کوچره طورغان آدملردندر .

(۲) اگرده حضرت عمر مطلقا منع ایتکان بولسه اول وقت چیتوک

وسراویل کیما سزکده لازم بولاقدر . چونکه ابو عوانة الاسفرائینی روایتنه کوره حدیثده: «وَأَلْفُوا الْخُفَّاءِ وَالسَّرَاوِيلَ وَعَلَيْكُمْ بِلِبَاسِ أَيْكُمِ اسْمَاعِيلَ» دیگان سوزده باردرد . (نوی شرح مسلم . ج ۱۰ ص ۳۰۶).

ایتو مشکل . اسلام دینی عمومی و ابدی بر دین بولسه آندہ بر «دینی کیوم» بولووی ده صورت طوتمی . چونکہ «زید» برله «ایر قوتسکی» شهرلرنده طوروجی مسلمانلر ایچون بر فورمه قبول ایتارگه اوکھایسز . اوتوز غرادس صالقون برله اوتوز غرادس فاینارده معیشت ایتوچی ایکی کشی ایچون بر فورمه یاراماووی طبیعی . احتمال کیله چک و قتلرده بو کونگی فورمه لرده بتونلای آماشنوب تمام یاکا فورمه ل قبول ایتولور .

بو خلاصه ننگ خلاصه سی اوشبودر: دیناده عمر بچه ، تور کیچه ، فارسچی ، هندوچه ، قطای و بابونچه ، تاتار و چواشچه کیوملر بولورغه ممکن اما «مسلمانچه کیوم» اسمنده . بر کیوم بولمادی و بولورغه ممکن ده توکل .

بز اوزمز تفتیش ایتوب شوندی بر کیوم تابا آلاماق . تابوچیلر بولسه مرحمت ایتوب بزگه هم بلدرسونلر ایدی . «من تشبه بقوم فهو منهم» مضمونده بولغان حدیث حقنده کیله چکده سوز بولور . ر . ف .

شعرلر:

... چاقلرده ...

قای وقتده قایغولی ، موکلی ... اور چاقلر بولا ...
اوپ بلهن کو کرهك ، آچی قان - یهش بلهن کوزلر طولا ؛
نهرنی جان ، صزلی یورهك ، طوتقون کوکل دولقونلانا ،
اچ طولا حسرت بلهن ... کوزدن آچی یهشله طاما ...
ع . بیگی . «تاشکنده» .

کوکلزلک

کوکلزلر شوشی ، تورموشنك برر یرنده یه م بارمی ؟
چوالتقیج ، باش آغرتقیج بو حیاتده ذره ، تم بارمی ؟
بتون حسرت وقایغو ایله ؛ آستی اوستینه کیلگان
کوکل آجمق قاریغان ؛ بقبرا زندانده هم بارمی ؟

عبدالله یف

مسلمانلر ایچون حرام بولادرمی ؟ «دیب صورغانده مرجانی حضرتلرننگ : «حرام بولو قایدہ ، مکروه بولووینی دعوی قیلورغده اورن یوق» دیب جواب بیرگانلگینی ابراهیم افندی آچورین دن ایشتم .

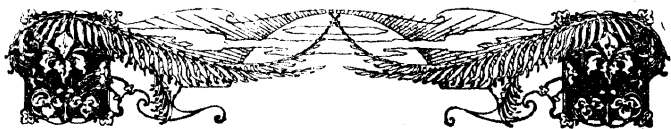
دنیا ، اوزگرو و آماشنوب طورو ، ارتقا ونشو قاعده سنچه حالدن حالگه کوچودن عبارتدر . حتی بعض بر خسته لکار بتوب آتار اوزلرینه ایکنچی بر یاکا خسته لکار حادث بولووی روایت ایتوله در . ایندی خسته لک و چیرلر اوزگروب طورسه کیوملر و شوننگ کبک باشقه نرسه لرده نیندی بر ثبات و اوزگرماو بولور . .

کیوم ، آشاو و ایچو ، یورت یر ، یورو و طورو کبک معیشت رکنتلرننگ هر بری اوزگررگه و هر اون یلده بر مرتبه اوز یوللرینی باشقارورغه مجبور بولغان عمرانی و اجتماعی اشلردندر . حقیقت حالده بو نرسه لر ایسکی و قتلرده ده اوزگروب ، شکلدن شکلگه دونوب طورالر ایدی . الوغ مؤافلردن بری «اندلس» مسلمانلرننگ کیوملری حقنده اوشبو مضمونده سوز سویلیدر : «اندلس قطعہ سنده مغرب طرفنده بولغان مسلمانلرننگ

قاضیلری ، فقیهلری چالما کیسه لرده شرق طرفنده بولغان مسلمانلر چالمانی ترک ایتدیلر ، ال الوغ عالمرندن بولغان عزیز بن خطابنی «مرسیه» شهرنده آچیق باش بولغان حالده کوردم . اما عسکر و باشقه خلقلرده چالما بتونلای یوق دیب ایتورگه یارارلق . اندلس مملکتینی قولنده طوتوچی الوغاردن بولغان ابن هود برله ابن احمرنگ باشلرنده چالما کورمادم . اندلس ده بولغان حکومت آدملری اوزلرینه یاقین بولغان خرسیتیانلر فورمه سنده کیونه لر . چالما کیوچیلری ، چالماننگ قویرغینی صول قولاق آستندن توشره لر . اگرده مونلر مشرق چالماسینی کورسه لر عجب قیلورلر ایدی .

موندن اوچویوز یل مقدم بولغان علی القاری ، «مکه» خلقلرننگ چالما اوزگرتولری ایچون حسرتله نه و اوشبو عصر باشنده وفات ایتکان بز عالمده «مکه خلقلری وعموما عربلر چالما هم باشقه کیوملرننگ فورمه لرنی اوزگرتدیلر ، مونلرننگ بو کونگی کیوملرننگ مقدم عصرلرده بولغان مسلمانلر کیوملرینه اوخشاغان اورنی قالمادی» دیمشدر .

اوشبو بحثدن بر خلاصه یاصارغه تله سهك شوشی روشده بر نرسه چیقادر : «مسلمان کیومی» و «مسلمانچه کیوم» ، «دینی کیوم» اسمنده بر کیوم فورمسی بولغانلغی معلوم توکل . صحابه لر کیومینه اوشاتوب بر کیوم تکتدررگه تله سهك (ردا برله ازار بولماسه) کوچرگیج تابارغه امکان یوق . بو کون مکه ومدینه خلقی کییه طورغان کیوملرنی صحابه لر کیوملری فورمه سنده دیب دعوی

دين عالملى آراسنده

«خلق نظرينه»، «اوافق فكرلر» يا كاغنه قوليمه توشديلر. هوس ولذت ايله اوقوب جقدم. «لكن دينى تدبيرلر» نى اوچرانا آلامد. «خلق نظرينه» نك ۶۲ نچى ييتده «ايمان ده على الخصوص اسلاميت عقیده سنده ايگ بيوك اهميت بو دنيا انسان نك سعادتیه اساس اولمق اهميتى در، اسلاميت عقیده سينك ايگ بيوك اهميتى، ديگر عقیده لره نسبتله علويتى بوراده بولمق لازمدر. ايمان -- دنياده انسانك پاكلىگنه، استقامته، امانته، اجتهادينه، غناسه، عزته، صلاحنه اساس اولور ايسه. ايشته اويله ايمان اسلاميت ايمانى اولور. آخرت نمره سى بو كونگى سعادت نك نمره سيدر. ياخود لااقل لاحق سيدر. سعادتى درويشلكده مسكين لكده، راحتى يوقلقده آراماق هندستان فقيرلرينك برهنلرك فلسفه سيدر. هر دين نك ايگ بيوك غايه سى معبودينه اوخشامقدرد. بزم معبود مز بت پرستلر نك معبودى كچى جاني يوق صنم توگلدرد. بزم معبود مز مقتدر، صانع، عزيز، كير، غنى، كريم، مالك، سيد، آمر، حاكم، حكيم، الله رب العالمين حضر تليدرد. بزده علم، قدرت، صناعه، عزت، بيوكلك، بايق، ياشلك كچى كماللر بولمق دينمز ايمانمز اقتضاسيله لازمدر. اول كماللرك هر برى دينمز نك غايه سيدر، شريعتمز نك امريدر. دين نى لسان نك اقرارينه، كوكلنك اعتقادينه قصر قيلمق عاجلك درويشلك فلسفه سيدر» دى.

بو سوزلرنك درستلكنده شهبهم يوق.

توركستان چينى مسلمانلرنده اول صفتلرنك هيچ برى بولماغانلقدن؛ دين، ايمان، اقرار و تصديق غه دها توغروسى درويشلك گه حصر قيلمغانلقدن، خصوصا بولرنك آراسنده فقيرلك و محتاجلق حكم سوردكندن ياش و معصوم بالالرينى، قزلىنى ۱۵-۲۰ صوم غه خطاى خلقينه ساتوكچى ناچار اشلرده بولغالى. بولر يوغارنده مذكور صفت و فضيلتلر گه اهميت بريميلر؛ دين، قورى دين كوئينچه كوكلارنده گنه صاقلانا، عملگه قوبلمى. دينى، علمى، مى و اجتماعى مؤسسeler تاسيس ايتلمى. ملت و اسلاميت جانسز روحسز قورى جسمدنگنه عبارت ..

ديمك، «بايق» نك فائده سى «فقيرلك» نك ضررى آب آچق كورنوب طور، شولاى بولغاچ «بايق» نى دين نك اساسى، ايمانسك ركنى ديمك خطا بولماسه كيرهك. «خلق نظرينه» ده مونك درستلكن بيك آچق كورسه توب طور.

فقط نى سيدندر محترم عالم موسى افندى «اوافق فكرلر» نده، محترم عالم ضيا افندى نك «بايق ايمانك ركنى» ديگان سوزن يارتماغانلغن بلدره: «محترم مؤلف افندى بر قاچ صحيحه سنده بايق ايمان نك ركنى كوستر مشدر، مؤلفك تعبيرنده بر آز مساهله بولسه كيرهك» دى.

مىنمچه، مؤلف افندى نك بايقنى ايمانسك ركنى ايتوب كورسه تووى مساهله سى ايمه س بلكه (بولسه) مبالغه سيدر. بيك كوب ماللر نك «فقيرلك» نى ايمانسك ركنى كچى كورسه تولىنه قارشى مبالغه قيلمغان بولووى خاطر گه كياه.

آكسز فكرسز ماللرنك، خلقنى ملتى اشدن -- بايقدن بيزدرر گه طرشوب مسجدرده، منبرلرده، مجلسلرده خطا فكر تاراتولرینه قارشى بوره گى ارنوب آچينوب سوبلهوى طبيعيدر.

ملتمز نك قابلرى، بوره كلرى نادان ماللرنك منطقسز نصيحتلىر بلهن آغولانوب طورغان بر زمانده، آلرنك باطل اعتقادلر يعمرو اويى بلهن «بايق ايمان نك ركنى، فقيرلك ايمانغه دين گه قصور كياتره» ديوى اورنلى مبالغه، كوركام تعصب در.

حيات و مدنيت دنياسنده برنچى اساس بولغان جديت و فعاليت گه، اشك و بايق غه خلقنى ترغيب قילו قدر گوزل خدمت اولورمى؟ .. فقيرلك سيندن دينمز گه، ايمانمز غه بارچه اجتماعى اشلمز گه قصور و قنور يته چكى ده معلوم.

محترم ضيا افندى نك معراج و باشقه لر حفته يازغانلرى ده حاضرگى زمانغه قاراب، خلقنى خرافاتدن حقيقتك، معنوياتدن مادياتغه ياقلاشدر و مقصدى بلهن اشه نگان بولسه كيرهك.

درست ضياء كمالى افندى ده قزو قانلىق، خلقنك احقاققلىنه تحمىلسلك، جهالت و خرافاتغه دشمن لق كچى صفتلر بار. قروب كيتوب مبالغه لى سوزلر اچقندروى ده احتمال. اما هر حالده «بايق» توغروسنده سويلاگان سوزلر نى مساهله گه حمل قילו يا اوزى مساهله ياخود ضيا افندى نك احوال روحيه سندن خبرسزلكدر. درست، گل تيكانسز بولماس. بوستانده بلبلده قارغاده اولاييلور. لكن گلنى تيكاندن آبرغان چاقده گلگه زبان كيلودن آنك چه چكهن قوبودن صاقلانوب ايتك جيگنى قسقه طوتارغه كيرهك. توغروسى «تقيد» چن معناسيله تقيد بولسون، مناظره توسن آلماسون ايدى.

درست، بزگه همه دن اول جديت كيرهك، تل كيرهك، دين و شريعت كيرهك، علم هنر تجارت و زراعت اشلىنه اهميت يرو كيرهك. مونك سوگنده مى اشعار، مى ادبيات، مى رومان، مى موزيقي، اوين كوليكى ده كيرهك.

بز نومير ايشگندن چغوب حلب ننگ جنوب غربی طرفينه بونه لگانده قویاش بنار اوستندن کوتارلوب چققان، اوراملرده کوندزگی غابه لک لرن قازانا باشلاغانلر ایدی. مینم اوتیل حلب ننگ چیتده (یا گاه حب قسمنده) بولغانلقدن کوبده بارمی شهرنی چغوب «قوبق» یلغه سینه بیتدک و آنی چققاچده اوزاقلامی کچکنه بر قالقونگ باشینه مندک حیولش شول قالقونگ باشنده بولاچاق ایکان.

بز باروب بیتکانده آنده بر نیچه کشی اوطوره ایدی. زکی افندی آرغه مینی تقدیم ایتوب طاشدرغاج شرق خلقینه مخصوص بر نراکت برله احترام کورسه توب یاشل بوتته که اوستینه جایلگان پالاسنگ اورطه سنده اورن بیدیلر. بیروت شام تیره لری اوچون روسیه ییلر نوادر دن توگل. اول یاقلردن یلینه نلله نیچه مک حاجی اوته. حلب نی زیارت ایتوچی روسیه لی ایسه برده بولماغانلقدن، حلبیلر روسیه مسلمانلرن یاخشیلاب طانومیلر، و آنرنگ احواء لندن گوزل خبردار توگلر. شول سببلی آر روسیه مسلمانلری حقنده بیک اخلاص برله صوراشلر.

اوطورداشلرم ننگ سؤالترینه جواب بیروب بکچاچ شهر یاغینه و اطرافقه کوز صالوب تماشا ایته باشلادم. بز اوطورغان طاونگ نهق آستندن چوین یولی اوتوب کیته، آندن بر آز توبه نره ک «قوبق» یلغه سی یالتراب آغوب یاتا. آنک آر یاغنده بتون حلب ننگ اوستی، بر چیتده رک کوتارلوب چققان قلعه سی، شهر ننگ اطرافدندغی باقچه لری یا گاهنه کوتارلوب چققان قویاشنگ نورینه غرق بولوب فوق العاده ماتور بر منظره تشکیل ایتوب تورالر ایدی. زکی افندی ایتکانچه، اول منظره لر حقیقتده روحنی کوتا ررلک، کو گئی شادلاندرورلق ایدی. بز اوطورغان قالقونگ یاندن غنه چوین یولن آرقیلی کیسوب اوتکان «انطاکیه» کاروان یولندن کیلوچی یوکی بر تویه کاروانی ده کورنش که آیرم بر زینت، نلله نیندی عالی بر شعریت بیره ایدی. هوا شول قدر گوزمل، کورنش شول قدر نفیس ایدی که مین اوزمنی ایکنچی بر عالمده و نلله نیندی بر شادلق دنیا سنده شیکلی سیزه ایدم.

شول آراده «المقتبس» غزیتی ننگ محرری برله اول غزیه ننگ حلب مخبری کیلوب بیتدیلر. «المقتبس» صاحی اول وقتدن بر نیچه آی مقدم بیروت آرقیلی استراحت اوچون رومغه کیتکان ایدی. اول شوندن قایتقاچده یاکی قایتوشلی اوق حلب که صوغلغان ایکان.

صوگهی یلارده تورکیه ننگ احوالی، مملکت ننگ تورک بولما غان ملتلر برله مسکون اورنلرنده ایتک آستندن یورگان اجنبی ایتریغهلری، شولر اوستینه اش باشنده طوروچی اتحاد وترقیچیلر

ملت ننگ بوندن باشقه ده کیره کاری بیک کوب. اول کیره کار ننگ بارنده بولدر اوچون «بایاق» کیره مک، آچه کیره مک. نوشیروان یوشف. «کوجا».

حلب خاطره لری

III

مبارده برنجی کوره

(طاو باشنده بر مجلس. کرد علی ایله. صاحبه)

قویاش افقدن یا گاهنه کوتارلوب کیله ایدی. خادم مینی اویاتوب قولیمه بر ویزیتنی کورتوچکه بیددی. قارادم: زکی افندی هیکل ایکان. آرازم یاقن بولوب تکلف فلانلر که احتیاج بولماغانلقدن اورنمدن تورمی غنه قبول ایتدم.

هفته ده بر نیچه مرتبه شهر یا ننده غی قالقولر ننگ برسینه چغوب اطرافنی تماشا ایتو و آنده ایدش و طاشلر برله جینالوب سویله شه - کولوشه ایرته نگی آشنی آشاو و شولای ایتوب کیت و قاتورالرده خدمت باشلانور و ققه کوکل کوتاروب قایتو زکی افندی منسوب بولغان دائره ننگ عادتنی ایکان. اول کوشی ده شوندی حیولش بولاچاق بولغانلقدن زکی افندی مینی شونده دعوت ایتره که کیلگان ایدی. «سین حلب حیاتینگ هر جهتیه آشنا بولورغه تلیسک بیت. منه حاضر باراجق اورنمزده بر قسم خلقنگ حیاتنده خیلی مهم اورون طوته. بز ننگ اوچون اول ایرته نگی چغولر فوق العاده لذتلی. «بیروت» دن ا. افندی ده اوزینگ شول چغولر نی بیک صاغتنالغن یازا. نه نه شول یلغه بوینده غی طاو باشینه چغوب قزاروب چققان قویاشنی قارشی آو روحنی کوتاره، کو گئی شادلاندر. آنده حلب ننگ آلدنغی کشیلر نندنده بر نیچه سی بولا. آر برله طانشورسک» دیدی و شامده نشر ایتوله تورغان «المقتبس» غزیه سینک صاحی احمد کرد علی ننگ ده حاضر بولاچاغن ذکر ایتدی. «حلبده اوتکاره - چک کونلرم ننگ طاتلی و استفاده لی بولاچاغینه اوشبو برنجی ایرته منک اوك آندی کوکلی بر مجلسکه تصادف ایتوی علامت» دیب بیک ممنون بولغانلغمنی بلدردم، وزکی افندی که تشکر ایته، توروب یوونورغه و کینور که کرشدم.

آیا قهه باصا آلاچق، سیاست میداننده بر موقع قازاناچق توکل .
بناء علیه بز فرصتی قاجرمی آیورلیق، اشنی اوز قولمزغه آلیق»
دیلمر . شول حقدده سزنگ فکر نیچک؟ عثمانلی دولتی حقیقتدهمی
امیدسز بر حالگه کیلگان؟ یا که احوالنگ مهم ونچکه لکن آ کلاب
اول دولتنی تشکیل ایسکان عنصرلرنک ایگ مهملری یوانسان
ایکیسی، جزئی حساب و او بکه لرنی طاشلاب قواغه قول توشوب اشکه
کریسه سز اول دولت یا گادن آیا قهه باصوب استقلالن صاقلاب
قالا آورمی؟

مین سؤالننی باشلاغاچ یانمزده اوطورغانلرنک باریسیده اوز
آرا سویله شولرن طاشلاب بزنگ یاقهه قولاق صالوب اوطورالرن
ایندی . مین سوزلرنی بتر بترملس کرد علی برله برکه کیلگان
«المقتبس» نك حلب مخبری بولغان افندی: «تورکیه یاشایهچک
و آیا قهه باصاچق توکل . اول ایندی بترکه محکوم هم بتهچک»
دیب عربلرگه مخصوص بولغان بر قزولق برله خقردی . مین آنک
سوزینه التفات ایتمگانگه صالحوب سؤالننی یونه لدرگان کشینک
کوزینه قارادم . زکی افندیده کرد علی که خطابا: «افندی جوانی
سزدن کوته» دیدی . آگار قارشی کرد علی: «..... نك
جواندن صوگ مین ایندی جواب بیریم» دیدی و آخرنده:
«دولت عثمانیه نیچک توزه لوب کیتسون؟ حکومت تورکار برله
مسکون ولایتلرگه گنه اهمیت بیره . اول آناطولی ولایتلرن گنه ترقی
ایتدررگه ، شول ولایتلرنی گنه آیا قهه باصدررگه طرشا . عرب ولا-
یتلری متروک حالده یاتالر . «دیب حکومتنگ عربستان وسوریه ده اشله مه .
گان بر اشن آناطولی ده میدان اجرانغه قوبغانلغن . مال کیتوردی . مین: «آنا
طولی ده غنی اول اصلاحات حکومت حسابینه توکل و قفلر حسابینه اشله نه .
عربستان وسوریه ده گی و قفلر نك وارداتی احتمال آندی بر اشکه کافی
توکلدر دیدم . موکا قارشی کرد علی: «سوریه ده وقف
نیچک بولماسون . حلب ولایتده گی و قفلر نك گنه ایکی میلیون
لیرا وارداتی بار . تیک حکومت آندن عربلرنی فائده لاندردرگه
تله می» دیدی . شول وقده حلب واقزلندن عسکر تویه گان بر
یویزد قوزغالوب شام طرفینه کیتدی . یویزد آقرنغه بزنگ
طاونک آستندن اوتکانده بار بز آیاق اوستی طوروب «الله سلا-
متلک بیرسون ، خیرلی یول ! سلامت قایتگر !» دیب یاولق بولغان
قالدق . یویزد اوتوب کینکاج کرد علی: «حکومت نیچه یل یویی
ین عربلرن کیتدی . ایندی بو عسکرلرنی حجاز عربلرن
کیتدررگه آلوب بارا» دیدی . اول وقتلرده مکه تیره سنده طنچسز-
لقار چغوب تورغاندن حکومت آنده عسکر اوزاته ایدی .

حلب ولایتی نك و قفلری حقدده هیچ بر معلوماتم بولما-
غانلقدن مین کرد علی که بر جواب بیره آلامدم . شونده اوطور-

نك و همی لگی (Мнительность) عرب ولایتلرنده صابون
کوبرگی شیکلی قصه عمرلی . سوزی زور . اشنی یوق ییک کوب
ملی ، وطنی سیاسی گیرویلرنک یاصالوب چغوینه فوق العاده مساعد
بولدی . شیخ طباره ، روس تبعه سی سرق ، شفیق المؤمند ،
شکری العسلی ، رفیق بک العظم ، عبدالمید زهراوی ل باریسیده
شوندی غیر طبیعی احوال آستنده ظهور ایسکان کونلک «سیاسی
گیرویلر» دن بولدیلمر . «المقتبس» صاحبی کرد علیده شوندی
بهادرلرنک برسیدر .

بعضیلر قاشنده سیاسی اقتدار و مهارتی ، علمی و فضلی
فوق العاده طانلغان بو کشینک بهادرلقه چغویده فوق العاده بر
یول برله بولدی . اول بر وقتنی (۱۹۱۲) نچی یلده بولسه کیردک
«المقتبس» ده مدینه ده یاشاچی شیخ اسکوبی نك بر شعرن درج
ایسکان ایدی . اتحاد و ترقی اربابی دنیا سیاستدن ، دنیا سلطانلغندن
زیاده آخرت سیاستن . آخرت حاکمین موضوع طوتوچی بر بی
گناه شیخ نك اول سوزلرن قبارتوب شعرنی یازوچینی ده نشر
ایتوچینی ده چلبرلهب استانبولغه یباررگه قوشیدیلر . کرد علی شول
وقده خاتون کیومی کینوب مصر حدودینه «العریش» که قاجدی .
و شولای ایتوب مشهور ملی بهادر بولوب قالدی .

اشنی یاخشیلاب تیکشرکچ چلبرغه آنغانلر آزاد ایتلیدیلر .
اول شاولاشونک بردن بر نتیجه سی بولوب کرد علی مقتدر بر
ملی کشی بولوب طانلوب قالدی و شیخ اسکوبی نك وقتنده هیچ
کم طرفندن اوقولمی کینکان ییک سطحی معنالی شعری تیره ن
و سیاسی بر فکرنی حاوی ظن ایتلوب شول نومیر غزیه قولدن قواغه
یوروب اوقولدی . اگرده اتحادچیلرنک شول , Мнительность «ی
بولماسه ایدی بر نرسده بولمی اونه چکده کیتهچک و شیخ نك
«سیاسی شعری» بتولمهی یوغالاچق ایدی .

عربلر قاراشنده ملی بولونک خصوصیاتلرنندن برسی تورکارگه
دشمن بولو صانالغانلقدن کرد علیده تورکلرنی هیچ یاراتمی ،
آترغه قارشی فوق العاده دیورلک بر دشمنانلق کورسه ته . «اتحاد
و ترقی» نك شام اورغانی بولغان «المشکات» غزیه سی نك اورنسز
اعتراضلر و اساسسز جوابلر برله شغله نگانی شیکلی «المقتبس» نك
صحیفه نریده تورک اداره سینک قارا یاقدری برله گنه طولی بولا .
مینم کرد علی برله کورشوب سویله شهسم و بر آز نرسلر
حقدده آنک فکرن صورسم کیله ایدی . بر آز اوطورغاچده
بر نیچه مسئله حقدده آنک فکرن بله سم کیلگانلکنی آ کلابتوب
مساعده سن آغاچ تویه نده گی سؤالننی بیردم :

«عثمانلی حکومتینک استقبالی حقدده تورلیچه حکم یورتو-
چیلر بار . عرب قرداشلر مزدن بعضیلری : «ایندی اول حکومت

اصلاح ایتەرگه ده حکومت مانع می؟ اوشبولر میدانده ایکان بارلق قباحتی حکومت اوستینه آوداروب اوطورو، هر ناچارلقنک سببن تورکلرده کورو کیلشوب بتماسه کیرهک».

موگار قارشی کرد علی: «تله کلر مننگ باری ده بیرله گاج بزنگ اوچون اول جزیلرینک اهیتی یوق. مادامکه عرب ولا-یتلرنده والیر، مأمورلر عرب توگل، آندی بیرلگان قرارلرنک آز ماز حقوقلرنک اهمیتی یوق. بزگه باشلاب اداره نی اوز قولمزرغه بیرسون» دیدی.

مین: «تربیه ساسیه ننگ عربلرده توبه نردک ایکانلنگ انکار ایتماسه کور کیرهک. تورکلر توبه ن. لکن آلر آورو باغه نسبتا توبه ن. مستحق بولغانده تورکلر عربلرگه یوغاری اورنلر بیرلر. محمود شوکت پاشا عرب ایدی. صدر اعظم بولدی. سامی پاشا عرب ایدی. سلیمان البستانی عرب» دیدم.

اول: «عربلرده مقتدر کشیلر نیک بولماسون. آلر بار. لکن آندیلر حکومتنک قوراینه بیورگه تله ماگانلکلرندن آلرغه اورن بیرلمی. تورک مینیسترلرنده ده تربیه قایدده. آلر اوزلرینک جهالتدن مملکتتی یوغالتوب بتردیله. مصر وزیرلری تورکیه وزیرلرندن کوب آله» دیدی. شول آراهه برسی: «بزنگ رفیق بک العظم تورک وزیرلرنک بارسنده ساتوب بیبارر» دیب قچقردی.

مین: «بیروت والیسی بکر سامی بک تورک؛ آندن اهالی بیک ممنون. سزنگ شام والیسی عازف بک عرب؛ آندن زار-لانماغان کشی یوق. شولای بولغاچ تورکلر نیچک عرب والی تعیین ایتسونلر. عربلر اهالینی ممنون ایته آلایلر» دیگاج، صحبتدشم استحقار کولوی برله بر کولوب «اول طاعت بک ننگ بزگه اشلگانی. عرب والی صوربسیز، منه کورکوز، اوز عربگرنی دیگان شیکلی بزگه دنیاده ایگ ناچار برسن تعیین ایتوب قوبیدی» دیدی.

شول وقتده بزنی قالقونک بر چیتنده بولغان طاش قووش یانینه آشارغه چاقردیله. آنده باروب یاشل اولهن اوستینه اوطورغاچ آلمزغه کوب ایتوب عرب کومه چی (آدم عهه اصولی برله پش-لگان کومه چی)، کومر اوستنده حاضرله نگان کباب (شاشلیک) غایت قوی و قایماقلی ئه بران کیتوردیلر. حیلی اوزاق بو یوروش، یاخشوق قزو بر مناظره دن صوگ آشاغان مذکور آشلرنک طاتلی-لغن تعریف ایتوب بترلک توگل، مین آشادم، آشادم. لکن طوبیادم. یانمه غیلر آشامی باشلاغاچ اویالغانلغمدن غنه طوقتام.

آشدم صوگ قهوه ده تقدیم ایتدیله. آش قهوه وقتده سوزجدی نرسه لر تیره سنده یورمادی. آشدم صوگ بر آز اوطورغاچ زکی افندی و تاغن برسی برله بز اوطورغان قالقونک یاتنده غنه بولغان بر مسجدنی تماشا ایتەرگه کیتدک.

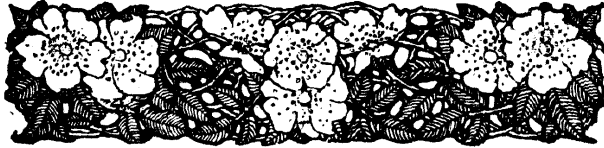
غانلرنک باری ده سوزگه قاتاشدی. بیک کوبلرینک اوز فکرلری اوز اویژدنیهلری بولماسه ده غزیته لردن. بر اشورالردن آلغان عبارهلری ننگ خاطرلرنده قالغان قدرلیسی برله تورکلرگه، تورک حکومتینه هجوم ایته باشلا دیله. حضرت حسین باشی ننگ قانی برله قزارغان طاش صاقلانقان مسجد یاتنده غی کچکنه قالفو، آنتی تور-کیزم دیمانستراتسیه سی طاوشلری برله شاولادی.

شول وقتده. حلب دن کیتهر آلدنده محمد بهاء الدین امیری زاده ننگ سویله گان سوزلرندن (۱) خبردار بولوب عرب ضیالیلرندن بعضیلرینک روسیه تورکلرینه نیچک قاراغانلغن بلگان بولسه اول دیمانستراتسیه آلدنده خیلی اوگایسیز بر وضعیتده قالغان بولور ایدم. لکن صحبتدشلم سوزلرینک روسیه تورکلرینه ده باروب بهرلون احکام توغایانلغمدن یالغوزلق سیزمی اوطوردم، و اورطه لق بر آز باصلاغاچ سوزگه باشلاب دیدم:

«سوزلرم خطا آگلاشلامسون اوچون باشده شونی ئه یتوب قوییم. مین تورکلرنی مدافعه ایتەرگه و آلرنک هر اشله گانلرینه حق بیررگه تله میم. مین اوزمده آلرنی بیک نق تقید ایتهم، لکن مین سزنگ بارلق قباحتی حکومت اوستینه آوداروکرغه حق بیره آلیم. هر دولتده ملت محکومه لرنک تله گان نرسه لری حقوق و حریتدر. سزده طبیعی شولرنی تلیسز. لکن سزنگ حقوقلرکز ملت محکومه لردن بر نیچه سی غبطه ایتهر درجده کیگ. سز شول حقوقلردن استفاده ایته آلیمسز، یا که آرسنوب استفاده ایتەرگه تله میسز. شول تله ماو و فائده له ماونک نتیجه سی بولوب مملکتلرنک درجه مدنیقی توبه ن طوره. تورلی علمی و ادبی جمعیتلر تأسیس ایتوب اهالینک فکرن آچارغه، جمعیت خیره لر، وطنی مکتبلر تأسیس ایتوب وطن بالارن آغار تورغه حکومت هیچ بروقتده مانع بولاجق توگل. منه حکومت اوز تلکزده اوقولا تورغان مکتبلر آچدی، محکمه لرده عربچه سویله شو و حکم ایتونی قبول ایتدی وشولای ایتوب سزنگ موجودیتکزگه (استقلالکزغه دعیم) نیگز صالحدی. عرب قرداشلر شولرنک بارسینه ده انا بتمزلك کورسه تهر و حکومتنک سوزغان یاردم قولن طوتارغه تله میله.

بیروت، شام، حلبلرنک اوراملری نی قدر ترتیبسیز و بچراق. شولرنی طازارتورغه حکومت مانع بولامی؟ دارالعجزه و دارالایتملر آچوب اورامکرنی طوتروب یورگان یتیم و عاجز-لرنی تربیه ایتوگه ده حکومت مانع می؟

شام یا بیروت ننگ حلب ننگ (حلبنی الی کورگانم یوق. لکن هیچ تردسز مسئولیتی اوز اوستیمه آلوب آنک حقنده ده ئه یتهم) ابتدائی مکتبلری آلدنددن قان آغلامی اوتوب بولمی. آلرنی

بعض بر اجتماعی مسئله لریز حقنده

(مسوده لری)

II

دورنشی مسلمان اسپیزنده مکتب و مدرسه مسده

اوستده سوبه نگان «پرایکت» ننگ XI نچی بابی مکتب و مدرسه لری حقنده سولیدر .

بو «پرایکت» چه «دینی مکتب هم مدرسه لری، شولار ره تدن دارالمعلمین هم دارالمعلمات - باری دا مسلمانانک دینی محکمه لری نه تابع بولالر» (۱۰۶ هم ۱۱۳ نچی § لری).

دارالمعلمینلر دینی مؤسسه لردن سانالوجی دینی محکمه لری قولینا تابشرلدیمی، یوق ایسه دنیاوی مکتب بولا توروب دینی محکمه لری قارامقینه تابشرلدیمی، بونی آکلاب بولمی. ظمزه دارالمعلمینلر دینی مؤسسه لردن سانالوب دینی محکمه لری قارامقینه تابشرلمش بولسه لری کیردک، چونکه آلارنی دنیاوی مکتب دیب قاراساق، دنیاوی ابتدائی مکتبلرنی ده دینی محکمه لری قولینه تابشررغه لازم کیله. حالبوکه، آلار حقنده بو «پرایکت» ده بر سوزده یوق.

اوقو اشلرن قاراو اوچون «دوخوانوی پراولینیار» ده «دینی اوقو شعبه سی» بولادری. (۱۰۸ §). بو شعبه ننگ باشنده دوخوانوی پراولینه اعضالردن بری بولاجق. بو شعبه ننگ وظیفه سی مکتب و مدرسه لرنک مادی کیره کرون ییتکرو، مکتب هم مدرسه لری که معلملر تعیین اینو، مکتب هم مدرسه لری که پروغراملر توزودر.

(۱۰۹ § هم ۱۱۱)

«مکتب» مدرسه هم دارالمعلمین بله دارالمعلماتلر دوخوانوی پراولینه رخصتی بله آچیلالر. (۱۱۳ §)

«دینی مکتبلر خصوصی کشیلرنک یاردمی، امانلر، جماعت هم وقف ماللردن تربیه لره لری» (۱۱۴ §).

دارالمعلمینلر، دینی مکتبلر کبی شول اوستده ایتانگان ماللردن تربیه لره لری، یوقسه باشقه ییردیمی، کورسه تلمه گان. دارالمعلمینلر دینی مؤسسه لردن سانالغانده آلارده شولوق خصوصی یاردم بله یاشه یه چکار.

«مدرس، معلم و معلملر معلمک حقوقن یه دوخوانوی پراولینه حضورنده امتحان توتوب آلار. (۱۱۵ §). «پرایکت»

یالان اورطه سنده بر مسجد دیگاجده محترم اوقوچیلر آنک بر تربیه ایکانلکن آکلاغانلردر ایندی؛ اول حقیقته تربیه. لکن شامده غی یا که بیرونده گی شیکلی اولیا تربیه لری، ییغمبرلرنک کیسلگان باشلری یاتقان اورنلر توکل. بلکه آخرالزمان ییغمبری حفیدینک کیسلگان باشی بر آز اوستده یاتوب کینکان بر طاش تربیه سی! مسجدنک محرابی یانده ییک قدرلی بر اورنده قزل توسلی، اورطه سی چوقرایقان بر طاش طوره. آنده غی شیخنک نه تیونه و توبه ن خلقنک اعتقاد ایتونه کوره حضرت حسین ننگ کربلاده کیسلگان باشی شامغه کیترلگانه حلبدن اوتشلی شول طاش اوستینه قولغانده طاش قانغه قزارغان و باشنک یاتقان اورنی چوقرایوب قالغان ایمش! بیچاره مسلمانلر! قایده غنه بر قزل توسلی طاش کورسه لری آنی اوزلرنک زورلردن برسی ننگ قانی برله قزارغان، و قایده بر طاش چوقری کورسه لری آنی برسینک باشی یا که آیغی چوقرایقان دیب اعتقاد ایته دیندن کیتوب بارلر. جانسز طاو تیشو کرون جانلی آوز، مغاره طامچیلرن کوز یاشی یاصاب وقتلرن اونکاردیله.

تربیه دن کیلگاجده زکی افندی قایتاچق بولدی. چونکه ساعت ۸-۹ تیره لری بولوب سودا اورناری آچلغانلقدن آکبارغه خدمتینه باررغه وقت ییتکان ایدی. اول میگا: «تله سهک کرد علی افندی یانده قالوب تاغن بر آز مصاحبت ایت» دیسه ده مینم آنک برله سوبله شوردا ی سوزلرم قالماغانه و ایکنچیدن شهرنی کوررکه آشغوب تورغانه باری برله ایسانله شوب حرمت و صیلری اوچون تشکر ایتدمده کیلگان ایداشم برله قایتورغه چقدم.

صافاری .

عبرتی سوزلر:

بوزوق آدملر، دواسز خسته لردر.

انسانلر: «زمان اوته» دیلر، حالبوکه اوته چک نرسه زمان توکل بلکه انسانلرنک عمرلریدر.

ییلان برله خاتون آراسنده بولغان آیرمه، برینک زهری تشنده، ایکنچیسینگ تانده در.

کتاب سوجیلر، درست دوستغه، امین مشورتچی که، کوکلی ایدیه ش که، عقلی تسلیه چی که محتاج بولمازلر.

تل جراحی، سونگو جراحیته کوره ده آرتقدر. بو کونگی نعمت که شکر ایته بلمک، کیله چک کونده نعمت

کوررکه لائق ایکانلکنی اثبات قیلمقدر.

и татарскаго языка, преподаются элементарныя свѣдѣнія по ариметикѣ, географіи, всеобщей и русской «мусульманское училище» „دی истوری“. دیگر مکتبتک دینی مؤسسہ ایدیکی آ کلاسیلا دیمک. دینی ابتدائی مکتبده - آز بولسه ده- تاریخ عمومیدن دن معلومات بیرله ایکان! بو „всеобщей“ دیگان سوز بونده - ظنمزجه - آ کلاسیلا اوچیلقدنغه کیلوب کرگان بولورغه تیوش. بو «پرایکتک» صوگ ریداقسیاسنده بو سوز تاشلانورغه تیوش. «پرایکتکده» ابتدائی مکتبده نیلر اوقوتلورغه تیوش ایدیکن کورسه تو کیرهک ایکان، آنی بوتونورهک ایتوب، حسن خط، رسم کبی درسلرنک ده بولا ایدیکن آیتورکه کیرهک ایدی. روس تلی اوقوتولسه، آنی ده شولایوق آیتورکه تیوش ایدی. (تیک بو فنلرکه قاراغانده بوندی ابتدائی مکتبنی نرسه که تایانوب «دینی ابتدائی مکتب» دیبوکه ممکن بولا؟). مدرسه لر حقنده اوشبو سوزلر بار.

§ 119 Въ медресе преподаются всѣ отрасли мусульманскихъ богословскихъ наукъ, логика, священная и всеобщая исторія, географія, философія, арабскій, персидскій, татарскій и русскій языки.

بو سوزلرکه تایانوب، مدرسه پروگراملری حقنده کییک مذاکره لرکه کیتو ممکن توکل.

۱۰۶ نجی § ننگ پریمیچانیه سنده «Медресе средня и высшя духовныя школы для приготовления ученыхъ богослововъ» دی. اوستده کی ۱۱۹ نجی § ننگ صوگنی سوزلر ایله نق باغلانغان ایدیکن کوره مز.

اسییزد اوزینک بوندی تعریفی ایله مدرسه نی ایکی مستقل مؤسسسه که آبررغه ایسه بله گانمی، یوقی، بزکه آ کلاوی جیتن. «Примѣрная программа» غه قاراغانده آندی آبرو بولماغان بولورغه تیوش؛ «Средня и высшя» دیگان سوزلر حاضرکی «رشدی و عالی» دیگان سوزلرنک ترجمه سی گنه بولورغه اوخشی. ناراضی.

قطعه

یا تمشوق بیزلر هله جهلیله روی خاکده
سیر ایدیر کافرلر ایمدی دوره افلاکده
یاندی ملت نومه غفلتده بیدار اولمادی
بلمدی آیانلر وار قوه ادراکده

ملا نصرالدین.

ده آبرو ایتلمه کان بولسه ده بو سوز دارالمعلمین هم دارالمعلمات نی بزگان کشیلرکه تیمسه کیرهک.

«مکتب - مدرسه ننگ اوقو یاغن محله روحانیلری، مادی یاغن محله خلقی قاری» (۱۰۷ §).

اوقو یاغن قارارغه معلم قاتناشا آلمی میکانتی؟
«معلم مدرسه هم معامله لر دوخاونوی پراولینییه طرفندن تعیین قیلنار» (۱۱۵ §).

بو بابده صوگنی مسلمان اسپیزدی محله حقوقن قبقان. بونک البته سیلری بولغاندر.

بز بو اورنده بو مسئله حقنده قطعی بر فکرکه ده کیله آلمادق.

«مسلمان مکتبلرنک معلملری باشقه دینده کی دینی مکتبلرنک حقوقینه مالک بولا» (۱۲۰ §).

کیلیک مکتب و مدرسه لرنک پروگراملرینه. صاتوب آلوچیلرغه اوستده ایتلگان «پرایکت» ایله برکه

„Примѣрная программа мусульманской духовной семинаріи“ آبروم باصلغان بر پروگرام ده برله در.

بو پروگرامنک کملر طرفندن، نی ایچون ترتیب ایتلگان، «پرایکت» قه نیندی مناسبتی بولوب، آنک «پرایکت» بله نیک برکه بیرله ایدیکی حقنده نه ده «پرایکت» ده، نه ده بو پروگرامنک اوزنده بر سوز بولسون. بو پروگرام حقنده اسپیزده بولغان ذاتلردن صدرالدین افندی مقصودی جنابلری: «بو پروگرام اسپیزده بولغان بعض بر ذواتنک ترتیبی بولسه ده، اول اسپیزده قارالوب، اسپیزد طرفندن قبول ایتلگان توکل» دیب آیه در دیب ایشتدک.

بو «Примѣрная программа мусульманской духовной семинаріи» حقنده صوگندن بر نیقدر ملاحظات یازساق کیرهک. یاگدن «پرایکت» قه قایتیق.

بو «پرایکت» دن مکتب - مدرسه پروگرامی کوته رکه تیوش بولماسه ده، بونده بو بابقه دائر بر نیچه § بار. ۱۹۶ § ننگ پریمیچانیه سن، ۱۱۸ هم ۱۱۹ نجی § لرنی مثال ایتوب کورسه تو ممکن.

۱۱۹ نجی § ننگ پریمیچانیه سنده «Всѣ предметы преподаются на родномъ языкѣ» همه بزکه ده آ کلاسیلا؛ بو حقده ایکی فکر بولووی ممکن توکل.

۱۰۶ نجی § ننگ پریمیچانیه سنده «Мектебомъ называється начальное мусульманское училище»

۱۱۹ نجی § ده «Въ мектебѣ, кромѣ религиозныхъ предметовъ»

شرق غه عائد ياگا اثرلر

III

Извѣстья Император. Акад. наук., за 1914 г. т. VIII.

بو مجموعه ننگ اوتكان ۱۹۱۴نجی یلغی عددلرندن (هر اون بش كونده بر چغا) ۲نجی سنده (ص ۱۵۵ - ۱۵۶) بارتولدننگ فارسچه «فر نبره» (правнукъ) كلهسى حقنده بازغانی دخی ۵نجی نومرنده ایوان كروزنی اوغلی تسار فیودر ایوانیچ وقتنده باریس فیودریچ دیگان بره وننگ بخاراغه ایلچی بولوب بارغانی، بو حقده مطلع السعدین ننگ پتروغراد دارالفنونی نسیخه سنده معلومات بولغانی، لکن بو باریس كلهسى باریس غودونوف ننگ بخاراغه بارغانیسه دلیل بولا آلمغانی حقنده سویلی ۱۱نجی نومرده زالیخان ایران حقنده (Eratica) دیب یازغان مقاله سی دخی ۱۳نجی نومرده بارتولدننگ اوتكان ۱۹۱۴نجی یل جای کونی آقصاب تیمر هم آننگ بالاریننگ تاریخینه عائد مسلمانچه اثرلرنی قارار ایچون لوندوغه بارغانی حقنده غی آنچوننی باصلاغان. بو صوگنی مقاله ده مؤلف تیمرلر حقنده غی بعض فارسی اثرلرنی تفتیشن یازغان ننگ صوگنده (ص ۸۸۰-۸۸۱ده) آقصاب تیمور بالارندن شاعر سیدی احمدننگ (دوقتور ریو فکرنچه میرانشاه اوغلی، بارتولد فکرنچه عمر شیخ اوغلی) ننگ ۸۳۰ = ۱۴۳۰ده تالیف ایتکانی «تشیق نامه» اسمنده گی تورکی دیوانی هم خوارزمی اسمنده گی آلتون اوردای مملکتنده گی بر شاعر ننگ ۷۵۴-۱۳۵۳ده یازلغان «محبت نامه» دیگان شعرلر مجموعه سی حقنده یازا. بارتولد بو ایکی شاعر ننگ اثرلرن رسیمگه آلمان هم صوگنی محبت نامه ننگ آلتون اورداده یازلوب بزنگ زمانغه سلامت صاقالانوب قالغان بردن بر تورکی ادبی اثر بولغان سویلی. واقعا بو اثرنی اوگره نو آلتون اورداننگ مدنی تاریخن اوگره نو ایچون بیک اهمیتلدر، ممکن بولسه میدانغه چقسون ایدی.

Протоколы засѣданіи Турк. кружка любителей археологіи за 1913 и 1914 годы, вып. XVII-XVIII.

بو مجموعه ننگ اون ییدنچی سنده زمین ننگ «اوش» شهری حقنده غی تفتیشی، کاستینیوننگ تورکستان خلقنده یلاننی حرمتله و حقنده، سیمونف ننگ اورگنچ ده طابلقان تورکستان ننگ ایسکی تاریخنی ایچون بیک قیمتلی یارطی - صورتلی کیریچ حقنده، دخی زمین ننگ «مرآت الفتوح» اسمنده خوقید تاریخینه عائد بر اثری

هم علم خان حقنده، میلوواتف ننگ اولوغ بک زماندانی سمرقند علماسینگ علم نجوم ده گی بیلکاری نی درجه ده بولغانلق حقنده، دخی ژامبری هم اسمبرنوف لارننگ حیاتلاری حقنده مقاله لر درج ایتلگان. موننگ اوستینه زمین ننگ بخارا یاتده غی بوروبغی «بیکنت» شهری ننگ خرابه لری حقنده یازغان مهم تفتیشی باصلاغان. اون سکزنجی جزئنده سیمونف ننگ ترمذمشایخی، جویباریلار هم آلارننگ نسل وشجره لری حقنده پتروف بله زمین ننگ خوقند جنوبنده گی اسکی صوخ شهری ننگ خرابه سی حقنده، بانکوف ننگ شرقی تورکستاندانی صوگنی کشفیاتی حقنده مقاله لری. اما زمین ننگ «آقصاب تیمر ننگ وفاتی ننگ تفصیلی» دیگان اثری درج ایتلگان. بو مقاله لر آراسنده غزته صحیفه سنده ده ایتوب اوتارلیک درجه ده دقتی جلب ایتکانی اوشبو تیمر ننگ وفاتی حقنده غیسی در. روس علماسنده صوگنی عصرلرده غی تورک فاتح لری حقنده هیچ نرسه اشله نمگان. اوشبوننگ ایچون بز زمین ننگ بو مقاله سن ینه ویسلیوفسکی ننگ شیبانی خان ننگ وفاتی حقنده یازغان شوندا مقاله سن (سکزنجی آرخالوغیا جمعیتی مجموعه لرنده باصلادی) راحتله نوب اوقیمز. هم «روس ادبیاتنده بو خانلر ننگ اوزلری حقنده بر نرسه بولماسه ده هیچ بولماسه نیچک وفات ایتکانلری حقنده نرسه لر بار» دیمز. زمین ائدی بو مسئله ایچون تیمر تاریخینه عائد بارچه ماتریبالر (مثلا نظام الدین شامی، اصح التواریخ موسوی، حافظ آبرو، عبدالرزاق سمرقندی، ظفرنامه، عجائب المقدورلر) نی کوروب بترگان. صوگندن ظفرنامه بله حافظ آبروننگ بو حقده یازغانلرن کیتره. تیمر بک هجری حسابدن ۸۰۷نجی یل شعبان ۱۷سنده چهارشنبه کون وفات ایتکان، میلادی ایله ۱۴۰۵نجی یل فیورال ۱۸ بولا (لکن قبر طاشنده ۱۴نجی شعبان دیگان). تیمر ننگ وفات ایتوی نی سببلی بولغان هم اول نی، بله آوروب وفات ایتکان، بو نلیگه قدر تفتیش ایتلگانی یوق ایدی. ظفرنامه هم روضه الصفا بک کتابلار، امیر شولای قطای سفرینه چقغاج صالقلق سببندن طبیعتی یوزلوب آوروب کیتدی ده شوندن توزه له آلمی اولدی دیب قویالار. لکن اصل سبب نی بیان ایتمیلر ایدی. اما ابن عربشاه تیمر، اچیکلک سببلی اولدی دی ایدی. حافظ آبرو، هم موسوی کبی تیمر ننگ اخلاص مؤرخلری خانلریننگ اشن یاشسر مگانلر. اوشبو سببلی ابن عربشاه ننگ باشقه سوزلری (مثلا تیمر ننگ شریعت گه اعتبار ایتمی چنگیز قانونینه آرترق اعتبار ایتوی دیگانی) کبی درست که حقدی. موسوی ایته: «تیمر قطای سفرینه دیب چقغانده قش کونی رجب (ینوار) آبی ایدی. اول ایکنچی رجب ده اوترار (خرابه سی بوگون تاشکنددن بیری آریص دیگان استانسه یاتده) شهرینه کیلب ییتدی. باشقه امیرلر، بیکلر، هم

تيمرننگ بالالرى كيف صفا مجلسى قورورغه رخصت صوراديلار، تيمر رخصت ايتوگنه توگل اوزيده اشتراك ايتدى هم عادتى خلافيه اولارق اچوگه آرتق رغبت قويوب كيتدى. اوچ كون بر توقنامى خمر اچدى. موندن صوگ اول آراقى صورادى. اوچ كون وكچه بر توقنامى موني اچدى هم باشقه هيچ نرسه اوزلانمادى. صوگئندن آنى اسسيلك آلا باشلاب سلامتلى كيتكانى كوردى. كشيلىر خموزلك دن ديديلر. اوشبونگ ايچون ينه صوراب ينه اچدى. بو آنك سلامتلىگى بتونلهي كيتوگه سبب بولدى». تيمر بو وقتده يتمش بر ياشنده ايدى. شول وقتلر ايسپانيادن بارغان ايلچى كلاونچانك سويله ونجه تيمر اول وقت ينه كوچن قوتن نق صاقلانغان بولسه ده بيك قارتايغان ايدى. اوزينگ يائينه كشيلىر كيلگان وقتده اول قارتاق سببلى يخشى كوره آماغانلغئندن كوزينه ياقتراق كيلورگه بويورغان. هم قارتلغى شول درجه ده ايدى، كه اوزينگ كرپكارنده ره تله ب كوته ره آلمى ايدى. اوشبونگ ايچون كوب اچو آكا بيك ناچار تاثير ايتكاندر. حافظ آبرو بله موسوى لرننگ ايتوونجه تيمر بك اوزى واقعه غادلتوب اچوچن بولماغان، تيمرنك دشمانى بولغان ابن عربشاه ايتوونجه ده اول خمرنى اول وقت بى نهايه يامان بورانلار هم چيكسز صاقلانلاردن اوگنايسزلانوب اچكان. هم آخردن اوزى (موسوى سوزونجه) ده ايتكان: «مين نق اچونى تجربيه قيلول قارادم، دنيانك ياخشى باقلارينگ ده يامان ياقلارينگ ده اوزلرينه كوره قوت. كوچلىرى بار. اما شول يامان اشكه عمرينگ اولنده بيرلگان كشيلىرگه يارى، اما آخر عمرنده بيرلگان كشى جهنم قوجاغينه آطلا» ديگان. حافظ آبرونك سويله ونجه تيمر آوروى كوچه يوب كيتكچ بتون ايرلرن جيدي هم شوندىن آلا رغه اوزينگ بر بارماغن كوتاروب كورسه تدى، آندن ينه بر بارماغن كوتاردى. هم مين مونك بله نى ايتورگه ايتهم؟ ديب صورادى. اخيرلر ايتديلر: «اولوغ پادشاه مونك بله اوزينگ ايكي كوندن صوگ تروپ يته چگن كورسه ته» ديديلر. تيمر هيچ اوگنايسزلانى تام غيرتى بله ايتدى: «يوق، مين باشقه نى ايتدم، بر ياكه ايكي كوندن آرتق مين سزينگ آرا كرده بولا آلام». شول وقت تيمر اوز ياتنده يورى طورغان طبييلر (بولارننگ برسى مولانا فضل الله تبريزى اسمنده بولغان) نى چاقروب طوغرى نى ايتوگنر ديب بويوردى. شونده طبييلر ايتديلر: «اگر خدای تعالی تله سه، اولوغ اميرنى نيچه يلرغه قدر سلامت قالدرا آلور، لکن علم طب ننگ كورسه توى بوييچه اش امير حضرتلرينك اوزلىرى كورساتكانجه» (يعنى ايكي كوندن اولم) ديديلر. شونده طورغان اميرلر طبييلرغه بيگره ك آچق ايتهم سز ديب شتله ديلر. لکن تيمر اوزى آلارنى بولاي ايته آلغانلرى ايچون ماقتادى، دى. ظفر نامه نك

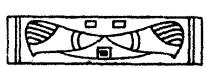
ايتوونجه تيمر شولقدر يامان آورغان وقتلرنده ده اوزينگ عقلن بوغالماغان هم هان مملكت تدبيرلرن قاراب طورغان. اوزينگ وصيتلرن ايتكان. اوله ركون نى اول اوزينگ باقلارن جيوب اوشبو سوزلرنى ايتدى: «ايندى مين سزينگ آزاده آتق ساعترمنى كيچره من. سز مين اوله ديب آقروب يغلاماغز، چونكه آنك بله سز گه ده، ميني تريك قالدروغده ده هيچ فائده كيه چك توگل. كم خقروب اولم نى قوغا آلغان. سز آنك اورينه ميگا يخشى دعا قيلگنر، فاتحه او قوگنر. الله ميگا اوزينگ رحمن كيك قلدى، مين آدملر ايچون يخشى قانونلر توزودم. هم بتون ايران هم توران دولترلن شول قانون استينه جيدم، بو قانونلار و نظام آرقاسنده شولقدر كيك مملكت ده بايلار يارليلارغه، كوچلى ضعيف گه جبر تيگزه آلمادى. منم گناهلارم كوب بولسه ده الله تعالى ميني عفو ايتهر. مينگ پادشاهلغم وقتنده، نهايت اوزم كورگان، تدبيرم يتكان اورنلر ده كوچلى نى ضعيفدن جبرله تهمدم، تيگزلك عدالت صاقلادم. حاضر مين سزگ بويورامن: ميندن صوگ طورونم بير محمد سمرقد تخينه اوطورسون. اول دنيا يوزنده مينم قيلول قالدردغان اشلمنى دوام ايتدررگه، خلق آراسنده بر برسن فسرقلاونى بولدرماسقه تيوش. سز مينم ياقن ايرلرم بارغزده اوزكوزنك وجودگرنى بير محمدك امرى ايچون باغشلاگنر. مينم عمرم بويى جفا چيگب توزوگان دولتم ضائع كيتمه سون».

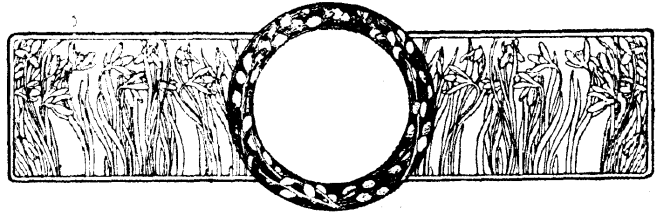
موندن صوگ اول اميرلرنك بارسينه ده كيلوب اوزينك آلدنده طورورغه قوشدى هم همه سينه بير محمدگه صادق بولورغه يمين ايتهرگه بيوردى. بتون اميرلر اولوغ پادشاه ننگ امرن يرينه يتكورديلر هم همسى چيكدن چغوب بير يوزينه طاشلانوب يغالديلر. تيك ايگ زور اميرلردن شيخ نورالدين بله شاه ملك گنه صبر ايته آلديلر. (آخري بار). احمد زكى.

شعر:

يانغين

مات مخصوصه اولمق ايستهين اهل هنر
علم وفن كسب ايليسين، مدحيه انشاد ايتمه سين
دينتى حفظ ايتمك ايچون واعظه سويله صبا!
الده توپراق ساقلاسين بوش بوشنه فرياد ايتمه سين
ع. مندب. «اقبال».

ربا حقه

(حنفیلرنگ دیلاری حقهده فی ملاحظه لرمنگ سوکلی).

ابن عمر دن روایت ایتلگن خیر ایهه موضوع بولدغندن، اول حقهده سویله طوررغده اورن یوق. زیره اول خبرنی وکیع حضرتلری «ابو جناب» دن اولده آتاسندن روایت ایتدر. ابو جناب ایهه، سوزی مقبول بولغان قهقر جمله سندن صانالمعی. ابن حزم حضرتلریده «المحلی» سنده، ابو جنابنی جرح ایتوب توبندهگی سوزلرنی سویله مش: «ابو جنابننگ اسمی یحی بن ابی حیه الکلبی بولوب، یحی بن سعیدالقطان، عبدالرحمن المهدی اسملی زور عالمی طرفندن جرح ایتلمشدر. آنک آتاسیده مجهول آدم بولغانغه روایتی مقبول توکل» «تقریب التهذیب» ده آنک حقهده شول سوزلر بار: «یحی بن ابی حیه الکلبی ابو جناب آخره موحد مشهور بها. ضعفه لکثرة تدلیسه آه» میزان الاعتدالده (قال یحی القطان «لا أستحل ان اروی عنه» وقال النسائی والدر القطنی «صعیف») دیگن سوزلرده ابو جناب حقهدهدر (ج ۳ ص ۲۸۶).

بو حدیث، صحیح بولغان تقدیرده ایکنجی حدیث حقهده سویله دگمز ایکنجی دلیلگه بناء بونگ عمومی به عمل درست توکل. حنفیلر اوزلریده بو خبرننگ عمومی به عملنی درست کورمیلر. بو اورنده شونیده تهتیم: بو خبر کتب ستهنگ هیچ برنده بولماسه کیرهک. بزنگ کوزمزگه اوچرامادی «موطأ» (ج ۲ ص ۶۴-۶۵) ده شوگا اوشاولی بر خبر بولسه ده، باشقه صورتده روایت ایتلمشدر. خبر بودر: «عن مالک عن نافع عن عبدالله ابن عمر ابن الخطاب قال: لا یبعو الذهب بالذهب الا مثلاً بمثل ولا تشفوا (۱) بعضها علی بعض الورق بالورق الا مثلاً بمثل ولا تشفوا بعضها علی بعض. ولا یتبعوا الورق بالذهب احدثها غائب و الآخر ناجز وان استنظرک ان یلج یتیه فلا تنظره فانی أخاف علیکم الرماء والرما هو الرباء» موطأ خبرنده ایهه بو طائفه ایچون استدلال ایتدرلک هیچ نرسه یوقانی ظاهردر.

ابو جناب طرفندن روایت ایتلمش شول خبر، امام مالکنک

(۱) ولا تشفوا احد ما علی الاخرای لانفضلوا. والشفق التقصان

ایضا فهو من الاضداد. کذافی «النهاية» ج ۲ ص ۲۴۷. شورا.

الموطأده روایت ایتدیگی خبردن محرف بولو احتمالی یوق توکلدر. اول تقدیرده ابو جناب طرفندن «لاصاعین بصاع» جملهسی آرترلغان، باشقه جملهلرده، ابو جنابنک اوز باوونجه، تحریف ایتلگن بولادر. گرچه، «شول روایتلر بردر» دیسه مده، اوزم قناعت ایتدرلکده دلیلیم یوق. ذاتا حدیثنک اصلن ده تیوشنجه توشنه المادم. قایداندر شول حدیثی حفظ ایتکنمن لکن اورنی معلوم توکل، خاطرمد قالمغان. بر وقتلر، فقهاء حنفیهنک استدلال ایتدیگی موضوع حدیثلرنی حیوب بر دفترگه یازغان، و شونلرغه مقابل صحیح حدیثلرده حاضرلهگان ایدم. بتون کوچومنی صرف ایتوب شول حدیثلرنک سندلری، ضعیف یا که موضوع بولولرینک وجهلرینی، اوزمچه بیک مکمل، بیک اساسلی صورتده حیغان ایدم. لکن مکرچه تاسف، شول مشقتلی خدمتم باشقه بیک کوب اشلم به برابر ضایع بولدی. احتمال بو حدیثده شول حدیثلر آراسنده بولغاندر. شولای ظن ایتتم. دین عالملمزن شول حدیث حقهده، بر ایضاح بیرسهر معنون بولور ایدم.

ربای نقد حقهده ابو سعید خدری به ابن عباس آراسنده بولوب اوتکنن واقعهده «کیل به وزن» نک ربانک حرمتینه عله بولوون استدلال درست توکلدر. (بو حقهده فتح الباریده استهگن ایچون فائدهلی سوزلر بار. (ج ۴ ص ۲۶۱) نیل الاوطاردهده بایتاق معلومات بولورغه کیرهک). بو واقعه مختلف صورتده روایت ایتلمش ایهه ده، بو طائفه ایچون استدلال ایتدرلگی یازدغم شول خبردر. بو خبر «المحلی» دده شول صورتده روایت ایتلگن (اوزونغه سند سوکنده) عن حیان بن عبیدالله (وکان رجل صدق) قال سألت أبا مجلز عن الصرف فقال یدید؟ کان ابن عباس لایری به بأسماکان منه یداید. فأتاه أبو سعید الخدری فقال ألا تتق الله حتی متی يأکل الناس الربا أوما یلخک أن الرسول الله عم قال التمر بالتمر والخطة بالخطة والشعیر بالشعیر والذهب بالذهب والفضة بالفظة یداید عینا بعین مثلاً بمثل فمأزاد فهو رباء قال وكذلك ما یکال و یوزن ایضا. فقال ابن عباس لابی سعید جزاک الله الجنة ذکرنی أمر قدأ نسیته فأنا أستعفرالله و أتوب إليه. فكان ینهی عنه بعد ذلك.

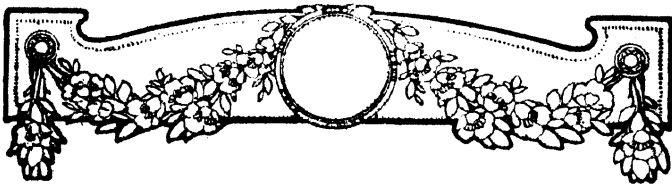
بو خبردن استدلال درست توکلدر دیدک. زیر ابو مجلز ابن عباسنی ده ابو سعید الخدری نی ده کورمه گانلگندن بو خبر، اولاً منقطع در (المحلی) شونک اوستینه بو خبرده ابن عباس حضرتلرنک، ربای نقدنک جوازی به قوی بیروندن توبه ایتووی، روایت ایتته. حالبوکه بو سوز طوغری توکلدر. درست، ابن عباسنک، ابو سعید الخدری سوزن قبول ایتوب، اولگی سوزندن قایتوون سلیمان

بالحنطة و الشعير بالشعير والذهب بالذهب والفضة بالفضة يدايد
 عينا بعين قالوا هم جهاراً نعم ويجوز غير عين بغير عين ويجوز عين
 بغير عين نعم ويجوز تمره بترتين وباكثر ومن قولهم أيضاً في البين
 الواضع من نهى رسول الله عن الرطب بالتمر أنه إنما أراد التي في
 رؤس النخل وليس هذا في شيء من الاخبار لان ذلك خبر وهذا
 خبر وياتون ألى مجمل لا يفهم أحد منه إلا ما فسرته عليه السلام في
 مكان آخر فيزدون فيه ويفسرونه بالباطل وبمالا يقتضيه لفظه
 عليه السلام اصلاً. فهل بعد هذه الفضائح فضائح اوبقى مع هذا دين
 اوحياً من عارا او خوف من نار نعوذ بالله من الضلال والدمار»
 ثالثاً: «وكذلك ما يكال ويوزن» سوزينك رسول الله نك سوزى
 بولماوى عقل بلهده ثابتدر. زيره، بولفظ شارع كريم حضرت ترينك
 سوزى بولسه، آنك كيل بله وزن ني ربانك حرمته عله ايتوب
 تعيين ايتووى لازم بولور ايدى. طالبو، كه: عقلى بار هر انسانه
 معلومدر، كه صائلا طورغان بتون نرسه موقع—يرنك، بلده نك
 اوزكه رووى بله اوزكه ره در. بر يرده كيلى بولغان نرسه، باشقه
 يرده وزنى يا عددى بولا. بوندهى نرسه لرنك، رسول اكرم
 عصرنده نيچوك—كيل بله مى وزن بله مى صاتلورنده هيچ بر طريق
 بله بلوب بولمى. بناً عليه محرمات ايجنده ده ايگ شدتلى صورتده
 حرام، صافلانماو چيلرى ده دنياده الله ورسوليه فارشى حرب بله،
 آخرتمده اوت بله موعود ربا بتونلاى ياشرن قالا. آناردن صاقلانو
 يوللرى ده قاپلانا، انسانلرنك دنيوى هم آخروى سعادتلرن
 تأمين اوجون ييه رلگن، تعليمات اليهيه دهن عبارت بولغان احكام
 شرعيه (حلال حرام) بر برينه قارما قارشق بر «بلامق» دن عبارت
 يولوب نه يله نه. حرام بله حلال ني آيرو مشكل له شه. ممكن بولماس
 درجه كه كيله، زيره بو تقديرده ربادن صاقلانو يولى كيلى وزنى
 نرسه لرنى تعيين كه توقى. يوغاروده ديدكم كبك الله عندنده نيندى
 نرسه نك كيلى ويندى نرسه نك وزنى بولغان بز بله آلميز.
 شونلقدن ربادن صاقلانو يوللرى باغلانا. معاملات يوللرى قاپلانا.
 حلال حرام بر برينه قوشلوب چوبالغان يومغاق يولوب نه ورله.
 واقعا، حفيلىر اوزلرى ده كيله چكده بيان ايته چكمز كه بناً بتونلاى
 متحيز يولوب قالمشله، حسابسز كوب تاقضله كه توشمشلردر.
 الله نك رسولى طرفندن ييك آجق صورتده حرام ايتلگن
 نرسه لره كه ارتكاب، حرمتى ثابت نرسه لرنى تحليل، حلال نرسه لرنى
 تحريم كبك غايت ييوك ذلتلره كه توشمشلردر. اگر آنلر رسول الله نك
 شول سوزلرن خبر واحد بولغانه مى باشقه سبب بله مى قبول
 ايتمه سله، سوزمز يوق ايدى. لكن بوللر بيت سوزلرى بله ..
 اگر شول تحليللر، دينمزنك حلال، حرام كبك ايگ آجق
 صورتده بيان ايتلور كه تيوشلى بولغان احكامن، شول روشچه

بن علي الربي ده ابو الجوزادن (۱) روايت ايتكن. «ابن ماجه ج
 ۲ ص ۱۹» فقط بو آدم مجهول بولدغندن سوزى مقبول توكلدر
 (المحلى) خصوصاً أبو الصهبأ حضرتلرى بو واقعه دن صوك ابن
 عباس نك ربأى نقدنى مكروه كوروننگنه بيان ايتدر. (صحيح
 مسلم ج ۱ ص ۶۳۵، فتح البارى ج ۴ ص ۲۶۱) حديث علمنده
 اختصاصلى اصحاب ثقه ايسه، ابن عباس نك ابو سعيد خبن قبول
 ايتمه ون روايت ايتمشله. سعيد بن جبير حضرتلرى شول جمله دن در.
 آنك «بالله ما رجح عنه حتى مات» سوزى «المحلى» ده روايت
 ايتلگن. ثانياً، بو خبر مقطوع بولمچه اسناد ايدلسه ده بو طائفه نك
 استدلال ايتووى درست توكلدر. زيره بوللرنك تمسك ايتدكلرى
 «وكذلك ما يكال ويوزن أيضاً» لفظى رسول اكرم حضرتلرنك
 سوزى بولمچه، ابو سعيد الخدرى نك اوز سوزيدر. بوده شول
 سوز—وكذلك ما يكال ويوزن ايضاً نك ثبوتى تقديرنده كنه.
 حالوكه، بو سوز ابو مجلز كه باشقه هيچ بر آدم طرفندن روايت
 ايتمه مشدر. ابن عباس ايله ابو سعيد الخدرى آراسنده واقع شول
 خبرنى روايت ايتوچى ابو صالح السمان، ابو نضرة، عطاء بن ابي
 رباح و باشقه ل (صحيح مسلم ج ۱ ص ۶۳۵—۶۳۶) ابو سعيد
 الخدرى دن بالذات روايت ايتدكلرى حاله، هيچ برى شول سوزنى
 ذكر ايتمشله. بو آدملر طرفندن روايت ايتلگان خبرلرنك سنلرى
 متصل بولدغى كبك اوزلرى ده ثقه ومعروف آدملدر. بو «وكذلك
 ما يكال ويوزن ايضاً» سوزى ابن ماجه و باشقه كتب سته ده ده
 مذكور توكلدر. بو سوز ثابت بولغان تقديرده ده، يوغاروده
 ديدكمچه ابو سعيد الخدرى سوزى كنه در: آنك ابو سعيد الخدرى
 سوزى بولووى ابو مجلز نك «ثم قال و كذلك ما يكال ويوزن
 ايضاً» ديب، يوغاريفى سوزدن آيرووى، بزم شول دعوا مزنك
 صحينه غايت قوتلى دليلدر. يعنى جناب رسول نك سوزى «فما
 زاد فهو ربا» جمله سنده تمام بولادر. بوندن صوكغيسى ابو سعيد
 الخدرى سوزيدر. ابو مجلز نك اوز سوزى بولو احتمايله يوق
 توكل. استه گنه قايبوسنكى بولسون رسول اكرم حضرتلرينه باشقه
 هيچ بر آدم نك سوزى شرعى حجة توكلدر. بناً عليه بو خبر كه ده
 تمسك ايتولرى باطلدر.

ابن حزم حضرتلرى «المحلى» سنده قياس چيلرنك شول
 حديثكه تمسك ايتولرى درست بولماون بيان صوكنده شول
 سوزلرنى سويل: ثم العجب كله من احتجاجهم فيما ليس فيه نص ولا دليل
 ولا أثر وخلافهم لعين ما فيه منسوباً ميئاً أنه قوله عليه السلام. وقد
 صح من غير هذا الخبر انه كلام رسول الله بالتمر والحنطة
 (۱) ابوالجوزاء الربي اوس تاهى مشهور قال البخارى فى اسناده
 نظر (ميزان الاعتدال ج ۳ ص ۳۰۳).

اجتهاد ایتدک. و ما توفیقی آلا بالله علیه توکلت و آلیه أنیب. طاعی حنفیلر، رباننگ حرمتینه علمه «کیل بله وزن» بولوون سفلردن بعضیلریننگ سوزلری بله ده استدلال ایتمشلر. شونلقدن بو طائفه اوچون استدلال ایتهرلک سفلرنگ سوزلرن شول برده یازوب کیتونی تیوش کورهمز. طبیعی بزنگ شول برده جیدغمز سلف سوزلری، اوزمزننگ اقتدارمز داخلنده گنه بولاچقدر. یازلمیچه قالغان سوزلرده بولو احتمالی یوق توکل. «سلف» دیودن مقصودمز امام اعظم عصرندن مقدم یا آنارغه عصرده ش بولغان لکن بر مذهبکه منسوب بولماغان آدملردر. (آخری بار). مدرسه حسینه ده دین معلمی ذاکر آبوخانوف

یاپونیاغه ایکسکورسیه

بر ایکی سوز:

مترقی ملتر تئوز بالاریننگ تیرلکده ترقیلری اوچون، قوللردن کیلگان اسباننگ هیچ برسینی قالدیری قیلورغ، طرشلر: پادشاه سرایلری کبک مکتب و درسخانه لرده. اقتدارلی معلم و معلملردن، ایک صوگ سیستمده ترتیب ایتلگان درس کتابلری ایله اوقوتلر. اوزلری مکتب حضورنده، آتار کامیبتی یاصاب بالاریننگ معلملرگه، معلملرنگ بالارغه بولغان مناسبت و معاملهلرینی هم بالاریننگ درسکه دوام ایتوب ایتهمو- لرینی، اخلاق و تربیه لرینی تیکشره و تیوشلی اورنده مادی و معنوی یاردملر کورسه تلر. شاگردلرنگ قش بویی درسخانه ده آغان معلو- ماتلرینی، جای کونی خداننگ کیک درسخانه سینه چفاروب. توری شهر و مملکسلرگه یورتوب تطبیق قیلدره لر، مکتبده بیرلگان یک کوب درس لر و عبرتلرینی طبیعت درسخانه سنده بیرملر. سیاحتلرنده کورلگان و آغان معلوماتلرینی باشقارغده بلدر ارچون رساله و کتابلر باصدرلر. شول روشلی قش بویی مکتبده جای، طبیعت درسخانه سنده درس بیروب وطن و ملتینی سو یوچی، آجق فکرلی، اجتهاد و غیرتلی، دنیاننگ قایسغنه یوچاغنده بولسه ده، اجتهاد و غیرتسز راحتلک یوق ایکانینی بلوچی؛ دنیاده طوررغه چین مستحق آدملر یتشدرلر.

شول مقصود بله ۱۹۱۱نجی یلده روس اوقوتوچی و اوفوچیلری طرفندن «ولادیواستوق» دن یاپونیه غه یاصالغان ایکسکورسیه ده بولدیغمدن شونده آدیغم معلوماننی «شورا» مجموعه سنده باصدررغه و کیله چک کوننگ آتازی بولاچق شاگردلرگه وشون شاگردلرینی تربیه ایتوچی. محترم معلملرگه تقدیم ایتهرگه قرار بیردم.

آخوند: صالح جان اورمانی.

«بلاغایشچینسوق»

۱۹۱۱نجی سنه ننگ جاینده «ولادیواستوق» دن اوچیتلر

قالدرا طورغان بولسه، بزده شول تعلیل چیلرگه ایهروب: «الله ننگ محمد علیه السلام واسطه سیله بیهرگان دینی شول» دیب طوراً طورغان بولسوق «وای» بزنگ حالمزگه. جناب الله ننگ «ایوم اکمت لکم دینکم» دیگن سوزی قایده قالدی ده، رسول اکرم حضرت تلیرنگ یک کوب خاق آلدنده سوبله گن خطبه سنده کی «اللهم هل بلغت قالوا نعم. قال اللهم اشهد» دیگن سوزلریننگ معناسی قایده قالدی؟.. محمد علیه السلام حضرتلرن حق رسول ایتوب بیهرگان الله بله قسم ایتهم: اگر فقهاننگ شول تخیلطلری طوغری بولسه، دینمز کامل توکل. رسول الله ده تیوشنجه تبلیغ ایتمه گن بولووی لازم کیله. منیم ایمانم، کتاب، سنت که بولغان اوشانچم، آنلرغه قارشی قابمه یرله شان تقدیس و احترامم، فقهاننگ شول تخیلطلرن ترک ایتهرگه کوچای. الله و رسولینگ سوزی حقدر، باشقه سوزلردن اوستده در دیهرگه مجبور ایتهم. درست، مین شول سوزلرم بله فقهاغه مخالفت ایتهم. آنلرغه گناهللی بولام. لکن الله تعالی حضرت تلیرنگ کلامی بولغان قرآن ایله وحی الاهی دن عبارت بولغان سنتکه ایه رهم، آنلرینی تقدیس ایتهم. آنلرنگ تعلیماتینه مخالف هیچ بر سوز ایتهمسکه اجتهاد ایتهم. مخالف سوزلرینی ده قبول ایتیم، عظمت الهیه آلدنده ایتدکم سجده و تذلل، جناب الله ننگ بنده لرینی ارشاد اوچون صابلا دغی شارع کریم محمد علیه السلام حضرتلرینه قارشی صاقلادغم تعظیم و تقدیس، شاید فقهاننگ اصلسز تعلیلرینه مخالفت کبک گناهلرغه کفارت بولور.

شول سوزلرم حنفیلرگه توجیه کبک بولسه ده بو سوزلر بله مالکیلر، شافعیلر و باشقه تعلیلچیلرده مخاطب لردر. زیره آنلرده خطا لقدن قوتولماغانلر. چونکه بونلرچه، یا بتون آشامقلرده یا که مقتات، مدخر بولغانلر نده یا..... ربانابتدر. آشالا طورغان نرسه لردن بر قدر صنفلر آدق. مالکی، شافعیلرنگ تعلیلینه بناء ربانابت معلومات ده ربادن صاقلانو ایچون طرفین قولنده بولغان آشامقلرنگ تمائل، تیگزلیگی شرطدر. بو وقتده تمائل کیل بله می؟ وزن بله می؟ استهسلر کیل بله استهسلر وزن بله دیسونلر؟ بونلر اوچون تحکمدن قوتلو ممکن توکل. زیره تمائل وزن بله دیبکننگ، تمائل کیل بله دیودن آرتق بری یوقدر. بناء علیه انسانلر حرام بولغان ربادن نیچوک صاقلانورلر؟ حلال بولغان بیعدہ نی یول بله معامله ایتدرلر؟ بو تقدیرده خلق، اوزلری ته که نچه یورماسلرمی؟

حنفیلر اوچون استدلال ایتهرگه ممکن حدیثلر بو قدر. شول سوزلردن آنلرنگ استدلال ایتووی ممکن بولغانغه، همهن ذکر ایتدک همده قولمزدن کیلگن قدر بونلردن رباننگ حرمتینه علمه کیل بله وزن بولوونی استدلال ننگ درست بولماون کورسه تورگه

هر شاگرد که او قورغه کتاب بیره، اوقوب چغلان کتابلرنی جیبوب آلا، هر شاگردنک نیچه کتاب اوقوغانن قید ایته بارا. معلمنک قوشووی بویچه، شاگردلر سیاحت وقتنده کورگان نرسه لری حقنده دفترگه یازا بارالر. دفترلرن معلم افندی قاری، یا ککشلرن توزاته هم یازغان دفترلر آتالرنه کورسه تیله چک بولغانلقدن، دقت ایله یازارغه تیوشیلر ایدکنی بلدره طوره.

بر معلم برله بر معلمه اورمانلر، طاولر، آطه لر هم ئو- له نلر حقنده شاگردلرگه معلومات بپردلر و شونلر طوغرنده بلدیکلرن شاگردلردن هم سو یله ته بارالر.

بر معلمه یول آپتیکسی اداره قیله: شاگردلر کیفسزله نسه یا بر بر اعضاسی آغرسه تیوشلی دواسنی بیره؛ اچه رگه تیوش بولسه آچره، به یله رگه تیوش بولسه به یلی.

سیاحلر جمعیتینک اعضاسی ایسه آشاملق، اچمک حاضری و باشقه شوندی اشلر ایله مشغول بولا.

شاگردلر اونار، اونار تورلی بولملرگه بولنگان و هر بولم ایچون بر باشلق تعیین ایتولنگان، هر باشلق اوز بولمینه کبرک خدمتلرده بولونه، مثلا: ایکه کسه، جای حاضری و باشقه شوندی خدمتلرنی اشلی. پاراخود اوزاغراق طوراچق بیلرده شاگردلرنی توشروب یورته لر، اویناتالر. کون جلی، هوا یاخشی و قتلرده سودا هم یووندالر.

چغوندن ۱، ۲، ۳ نچی کونلر شولای اوندی ۴ نچی کون پاراخود بارغان وقتده ماشینالرنی، قازان و بیچلرنی شاگردلرگه کورسه توب تیوشلی معلومات بپردیلر. شاگردلر هر قایوسی بیک شاد؛ هر قایوسی بار نرسه نی دقتله ب صوراشه، بلورگه طروشلر. معلملرده اجتهاد ایله برده یالقمی معلومات بیره بارالر.

معلملرنگ اجتهادلرنه، شاگردلرنگ دقت ایله هر شینی بلورگه طروشولرنه، بتون پاراخودده غی کشیلر تحسین ایتدی. بولار آراسنده یوروب مینده اوز سفرم اوچون بایناق معلومات و خیلی اورنهک آلدیم.

پاراخودمز «خاباروفسق» غه یتو ایله، شهر طرفندن تعیین ایتولنگان آدملر ایکسکورسه تلرنی قارشولادیلر. هم ییلگوله نگان قاتیرلرنه (غرادسکایا نیکولسکایا اشکولاغه) آلوب کیتدیلر.

مینده طانشلرم ایله سلامله شوب، «نی وقت بزنگ مسلمان شاگردلری ده علمنی مدرسه بوچماقلرندن باشقه بیلرده ده تحصیل ایتهرگه ممکن ایدیکینه توشنوب، شولای باشقلر کبی طبیعتدن درس آلوب یورلر ایکان...» دیوب اوپلی، اوپلی، نومه رآغه یونه لدم.

ایکسکورسیاغه یاپونیه غه کیته چه گینی غزیتله رده اوقومش ایدم. مینده شونلر ایله سیاحت ایتمک بولوب، خبرله شدم. ایکسکورسیه طوغروسنده کیره کلی معلومات و مارشروتلرنی آلدردم. تیلغرام ایله اوزمنی ایکسکورسانلر جمله سینه قید ایدولرن اوتدم.

«ولادی واستوق» ده «کاممیرجیسکی اوچیلشچه» نگ اوچیتلی ایکسکورسیه آرغانیزاتوری غاصپادین یملیانفدن اوشبو روشده جواب آلدیم: «ایکسکورسیه گه قوشلوچیلر کوب بولوب، تعیین قیلغان صانغه طولسه ده، مسلمانلر آراسندن ده کشی بولو مناسب کورلگانگه سزنی قاتاشدورغه قرار ببردک. تیوشلی رخضت کاغدلرگنی آلوب بیه رگز. بارمزغه بر زاغرائیچنی باچپورت آلوب، ۱۴ نچی اییونده سفر چغاقامز».

خبر کیدلگچ ده مین گویر ناتوردن رخضت آلوب، ۵ نچی اییونده پاراخود ایله «بلاغوشچینسق» دن «خاباروفسق» آشا «ولادی واستوق» غه سفر قیلدم.

سفر یکشنبه کون بولو و شول کونگی پاراخود ایله «بلاغوشچینسق» دن «خاباروفسق» آشا «ولادی واستوق» اوقو- چیلر ایکسکورسیه سی کیتو مناسبی ایله، شاگردلرنگ اوزاتورغه حیولغان یاقینلری، ایکسکورسیه چی شاگردلر ایله کیتوچی اوچیتلرنگ آرقاداشلری و باشقه خاق ایله پرسته ن طولمش ایدی.

ایرته ن ساعت ۹ ده پاراخود پرسته ندن قوزغالدی. کیتوچی و اوزاتوچیلر سلاملاشدی و داعلاشدی. سلام، وداع علامتی اولارق سابقه لر، آق یاوقلر بولغاندی. پاراخودمزده وداع اشاره سی ایتوب اوزون بر قچقدی. خالق ده شهر و اطرافنی تاماشا قیلا باشلادیلر. نهایت پاراخود شهردن یراقلاشدی؛ مسافرلرده تورلی اوزنلرغه تارالدیلر. شول آزاده شاگردلرنه معلومات بیروب طورغان طانشلرمدن اوچیتلر شابونین یاینه باروب کورشدم و شا- گردلرنه معلومات بیرگانین تکلاب توردیم. ایکسکورسیه لری طو- غرنده صوراشدم. بلاغوشچینسق سیاحلر جمعیتی (اوبشستوا توریستف) شاگردلرنی ایکسکورسیه گه یوروتمک حقنده بوچه پاراخودلرنده مجانا یورتونی، بویزده هم تنزیل - اسکیدکه یاص- لونی طلب ایتکان. خابارووسکی، ولادی واستوق شهرلرنه واردقده طورر اوچون قاتیرلر حاضرله تکان سوک شهرنگ ناچالنی مکتبلرندن ایکشهر و غرادسقوی مکتبلرندن دورته ر مجموعی ۴۸ شاگرد (۱۸ زی قز) ایکی اوچیتل، ایکی اوچیتلنسه و سیاحلر جمعیتندن بر اعضا، باری ۵۳ آدم یولغه قچمشلر. هر بر مصارفنی سیاحلر جمعیتی توته چق اولوب، برمگ بیشیوز روبله تعیین ایتمش. بو مسافرلرگه کونده اوج مرتبه جای، بر مرتبه آش، ایکی مرتبه بره ر استا کان سوت بیروله، معلملردن برسی کتبخانه اداره قیله:

«خاباروفسکی» شہری

خاباروفسکی آمور صوبہ کے اوک یاغندہ «اوسوری» صوبہ کے منصبتہ ۴۸۰ عرض شمالی ایلہ ۱۵۲۰ طول شرقیہ ۱۸۵۸ نجی پلانک ۳۱ نجی مابندہ غراف مور او یوف آمورسکی طرفند تاسیس قیلنغان بر شہر در .

خاباروفسکی حاضرگی کوندہ پری مورسکی اوبلاستینک مرکزی . پری آمورسکی گنیرال گوپرناتورینک ریزیدیتسیہ سی تورا تورغان بیریدر .

شہر ، یہ نہ شہ روشدہ آمور نہرینہ چقغان آرتیلیریسکی ، سریدنی ، و ایوتنی اسمارندہ بیوک طاوولر اوستینہ بنا ایدلگان . «سریدنی» طاوونگ آمورغہ چقغان اوچندہ غی شہر باچہ سی نگ بیوک بر بیرینہ ، بتون آمورنی روسیہ گہ الحاق ، خاباروفسکی شہرینی تاسیس ایتوچی مور او یوف - آمورسکی گہ چویندن ہیکل (памятникъ) یاصلغان . طاوولر اوستینہ بنا اولنغان زور ، زور حکومت یورتلری ، زور ماغازینلر ، شہر باچہ سی ، مور او یوف - آمورسکی ہیکلی شہر گہ خصوصی علویت بیروب طورالر . خصوصاً کیچ ایلکتریق لامپازی ایلہ یافتورتلغان وقتلردہ منظرہ بیگرہ ک ماتورلانہ . یوچیلردہ پارا خود طوقتاو ایلہ ، بو منظرہ نی یاقیندن کوررگہ طرشوب ، آشوغہ ، آشوغہ باچہ غہ یونالہ لر .

خاباروفسکی ۵۵ مگ قدر نفوس بولوب ؛ روس ، یہود ، پالاک ، تاتار ، قزاق ، قورہ ہم یاپونلردن عبارتدر . بولارغہ باشقہ شہر و اطرافندہ کیرہ ک قدر عسکر ہم بار . شہردہ او قو یورتلری :

موندہ اورطہ مکتبلردن ایر و قزلر گیمنازیہ لری ، ریالنی اوچیلشچہ ، قادیسکی قورپوس ، ژیلینا داروژنی تیخنیچسکی اوچیلشچہ لر بار . بونلردن باشقہ خصوصی گیمنازیہ لر ، ریمساننی تارغاؤوی مکتبلردہ بار .

کوندہ لک ۳ غزتہ چغا . ۵ بیردہ کتبخانہ و قرائتخانہ بار . شہردہ جمعیتلر :

موندہ بیک کوب توری جمعیت خیریہ لر بار . ایلک شہورلری «اوقوچیلرغہ یاردم جمعیتی» (بو جمعیت ہر یل یوزلہب شاگردگہ اوقولرینی دوام ایتدررگہ یاردم ایتکانی اوستینہ بیک کوب شاگردلرگہ کیوم سالوم ہم اوقو اسبابلری ایلدہ یاردم ایتدہ در) . ٹولگینسکی دیشکی پریوت (دارالایتام) ، باغادیلنی دوم (دارالعا جزین) ، فقیرلر اوچون قوناق اویلری ، فقیرلر آسخانہ سی ، صوغہ باتوچیلرینی قوتقارو جمعیتی ، بالالرنک تہن سلامتکلری اوچون طرشوچی ، محبوس و مہاجرلرینی حتی حیوانلرینی حمایہ جمعیتلری بار .

بونلردن باشقہ کیچکی قورصلر ، ایسپراتولر جمعیتی ہم بولوب ہر قایوسی اختیاری (ناقلہ) صدقہ لر ، وعظ و لیکسیہ لر ، تیاتر و ادبیات آقشاملری آرقلی حیولغان آخہ لر ایلہ ادارہ قیلنہ لر . (شہر طرفند ادارہ ایتولگان جمعیت خیریہ لر بولارغہ باشقہ در) .

خاباروفسکی روسیہ ایمپیراتورینہ منسوب جغرافیہ جمعیتینک بیک بای موزہ خانہ سی بار . ہر چہار شنبہ و یکشنبہ کونلردہ ساعت ۱۲ دن ۳ کہ چہ موزہ خانہ آجق بولا . موزہ خانہ اوچ قاتلی طاش بنا اولوب ، اقصاً شرقدہ معیشت ایتکان قوملرنک ، مثلاً : قزاق ، یاپون ، قورہ ، گولڈ ، چوکچہ و باشقہ لرنک بیک ایسکی ونادر اثرلری ایلہ طولغان .

موزہ خانہ دہ اوسوری نہری بونندہ «طاش» دورندہ ترکلک ایتکان خاقلرنک طاشدن یاصلغان صوغش قوراللری ، معیشت کیرہ کاری ، زور معبودلری ہم بار .

موزہ خانہ آثار عتیقہ نک کوبلگی ایلہ بو طرفدہ برنجی دیورلک بولسدہ قزاق ، قورہ ، یاپون ، گولڈ خاقلرنک جہازلری ، اوست کیوملری . صوغش قوراللری ترتیسز روشدہ ایدن اورطہ سندہ ٹوبولوب یاتا . برس ایکنچیسندن آیرووی آورہ اوستینہ قویولغان ایضاحتلری ناقص یا بردہ یوق . آباق آستندہ طابالوب یاققان نرسہ لرگہ «قولکر ایلہ تیماکر» دیوب یازولری دہ اورنسز کورینہ . ہم قایدہ فاراما آندہ «باش کیوملرگرنی سالکر» دیوب یازیلغان کاغدلر یابشترلووی . ادارہ نک بتونلی باشقہ اش بیرلہ مشغول ایدوکنی کورساتوب تورا . موزہ خانہ نک کاتالوگی یوقلنی دہ زور کیمچیلک سانالورغہ یازی . آخوند صالح جان اورمانوف .

عبرتی سوزلر .

اولم ہر قایغونک خاتمہ سی بولغان بر قایغودر . صائقان وقت بر کوزلگہ آجیق بولسدہ ضرر یوق ، اما آغان وقت ابکی کوزلگہ آجیق بولسون ! . آدمنگ تریہ سینک درجہ سی آچو وقتندہ بلنور . ہر کیم گہ اشفاق احملق وھیچ کیم گہ اشافغانلق خفتلکدر . قارتاق یخشی بر اش توکل ، شولای بولسدہ اوزون وقت دنیاہہ طورر ایچون موندن باشقہ جارہ یوقدر . یوز دوست آز ، بر دشمن کوبدر . احماقار ایلک برنجی فکرلرینی اش اوتکاندن صوک آکلاتا آلورلر .

يالغانلر و يالغانچيلر

اوشبو يىل ۲ نجى «شورا» ده «مثالى بولماغان زور يالغان» اسمى برله، بتون آوروپانى آداغان بر يالغانچى حقنده يازلوب، مسلمان دنياسنده بولغان يالغانلر حقنده ده معلومات بيرله چكى ايتولگان ايدى .

سوزلرینه اشانو سببلى آداشو ويا گلش فكرلرگه توشو ممكن بولغانلقدن، يالغانچيلرنى اسملرى وفاميله هم مشهور صفتلرى برله تانوب و بلوب طورو لازمدر. لکن دنياده، يالغان و يالغانچى شول درجه ده كوبدرکه يالغانچيلرنى يازوب بترو و يازوب بترگان تقديرده كاغد برله قارا يتشدر و ممكن توگل . مونك ايچون بتون دگرلر قارا، آغاچلر و اوله نلر قلم و بتون جانلى نرسه يازوچى بولورغه تيوشلى . احتمال يالغانچيلرنى يازوب عمر اوتكاروگه كوره، درست سويله وچيلرنى يازوب ده «ايندى موندن قالغانلر، بارده يالغانچى!» ديب كيتو ييكل اش بولور.

اسلام دنياسنده غى يالغانچيلر آراسنده اوزلرني پيغمبر، مهدى، عيسى ابن مريم ديب يالغانلا وچيلر بار. سلسله لرني حضرت ابوبكرگه طوتاشدروب ده اوزلرني شيخ و مرشد اعلان ايتكان ياكه شجره لرني سلمان الفارسى غه يتكروب سنتچى بولغان يالغانچيلرنك ده حسابينى الله تعالى دن باشقه بر كشى ده بله آماز.

حاضرگه بز بو اورنده «صحابه» لك، «تابعين» دن بولولق دعواسى قیلوچى يالغانچيلر دن بعضيلرنك اسملرني يازوب اوته چكمز. «بز رسول الله نى كوردك» ياكه «فلان صحابه و تابعدن اوشبو روشده حديث ايشتك» ديب يالغانلا وچيلر آراسنده شوشى اسملر بار:

(۱) جابر بن عبدالله اليماني . هجرتدن ايكوز يىل اوتكاندن صوگ بو ذات: «حسن بصريدن ايشتم» ديب بخارا شهرنده حديث روايت ايتده در ايدى . حسن بصرى حضرتلرى ۱۱۰ نجى يلدده وفات بولغانلقدن اكرده شوشى جابر ۱۲۰ ياشلرینه يتكان بولسه ايدى تاريخ موگا مساعد بولادر ايدى . لکن واقعه بو كشينك حسن بصرينى كورمگانلگى و باشى اول درجه ده كوب توگللگى خلق غه معلوم ايدى . شوشى گناهسى سببلى بو آدمنى بخارا اميرى خالد بن احمد «بخارا» شهرندن قودردى . لکن سوزندن قايتووى معلوم توگل . مونك حقنده ذهبى «بيك يالغانچى كشى» ديمشدر (۱) .

(۲) جعفر بن نسطور . بو آدم، رسول الله حضرتلرى برله «توبك» صوغشنده بولغانلغينى ، اوزون عمرلى بولو حقنده رسول الله دن دعا آلمانلغينى و شونك ايچون رسول الله دن قالب ۳۳۰ يىل طورغانلغينى دعوى قيله در ايدى . حديثلرني واعظلر و قصه عاشقلىرى روايت ايتديلر ، كتابلرغه يازوب تاراتديلر . مونك حقنده ذهبى : «يالغانچيلغينى سويله ب طورلرل درجه دن ده توبان بر آدمدر» ديمشدر (۱) .

(۳) رتن الهندى . مونك اوز اسمى و آتاسينك اسمى حقنده خلاफलر كوب . هجرتدن آلتنجى يوز صوگنده هندستانده ظاهر بولوب صحابه لك دعواسى قیلدى و اوزندن بيك كوب آدملر حديث ايشتوب گويا تابعين جمله سينه كريدلر . بر راوى مونك حديثلرني بر يرگه جيوب كتاب تاليف ايتدى (احمد ابن حنبل مسندينه علاوه ياصاغان بولا) وكتابينى ده : «حديثى الشيخ القدوة مهبط الاسرار الربانية منبع الانوار السبحانية هام الدين السهر كندى حديثى الشيخ المعمر بقية اصحاب سيد البشر خواجه رطن (رتن) الهندى البترندى قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم....» ديب باشلادى . مونده اوچيوز قدر حديث باردلر . مونك حقنده ذهبى : «الله و آتك رسولى حقنده يالغان سويله رگه جيسارت ايتوچى دجال ايدى . بو اوزى آداغانى شيكلى مونك اوزينه ده آداب بيك كوب حديث سويله ديلر» ديمشدر (۲) . حافظ ابن حجر ذهبى دن كوچروب : «رتن ، يا اوزون عمر سوروچى شيطان ياكه جهنمده اوزينه اورن حاضرله وچى «شيخ» در . مونك حديثلرني متصوفلر روايت ايتلر (عبدالرحمن الحامى ، صحابه لگينى دعوى قيله) حالبوكه اك صوگنه قالب وفات بولوچى صحابه نك ابوالطفيل عامر بن وائله (هجرتدن ۱۰۰ نجى ياكه ۱۱۰ نجى يلدده وفات) ايتكانلگنده حديث اهللرى اتفاق ايتديلر» دى . رتن ، حضرت فاطمه برله حضرت على نك نكاح مجلسلرنده بولغانلغينى روايت ايتده در ايدى (۳) ، قاموس هم اوقيانوس غه رتن ماده سينه مقدمة وفيه الاسلاف غه ۲۰۵-۲۰۶ نجى ييتلرگه مراجعت ايتوله) .

(۴) سرباتك . هندستانده «قنوج» شهرنده پادشاه بولوب طورغان حالده رسول الله طرفندن حذيفه ، اسامه ، صهيب اسملى صحابه لر ايلچى بولوب كيلولرني و اسلام قبول ايتكاندن صوگ رسول الله حضرتلرى برله بر مرتبه مكده ده ايكنجى مرتبه مدينه ده صحبت ايتكانلگينى دعوى ايتده در ايدى . هجرتدن اوچيوز اوتوز اوچونچى يلدده وفات بولدى . ياشى اوز سوزينه كوره

(۱) ميزان الاعتدال . ج ۱ ص ۱۹۴ .

(۲) ميزان الاعتدال . ج ۱ ص ۳۳۷ .

(۳) الاصابة . ج ۲ ص ۲۲۵-۲۳۲ .

(۱) ميزان الاعتدال ج ۱ ص ۱۷۵ .

کورشوب اوزمزی اون ایچی واسطہ برله رسول الله حضرتلرینک شریف قوللرینی طوتوجیلردن حسابلا دق .

گرچه رسول الله برله کورشوچی ابو سعید الحبشی اسمی، صحابہ لر حقندہ بولغان دفترلده کورلماسه ده مشهور توگل صحابہ لردن بولووی ممکن کورلگانلکدن ، مؤلف حضرتلری ابن عقیلہ گه اییروب اوشبو سلسله نی قبول ایته و راویلر حقندہ « هر بری اشانچلی آدملر » دیب تصریح قیلہ در .

شول زمانلرده کتبخانه مزده اصحاب کرام و محدثلر ، اسلام حافظلرینک طبقه و ترجمہ لری حقندہ یازلغان اثرلر آز بولوب تیکشیرر ایچون فرصتمزده بولمیدر ایدی . شول سبیلی کتانی او قودوق ده اوتدک . خصوصاً شیخ زین الله حضرتلری اولاقده : « بو آدملر بیک ایرکه کشیلر ، آرنه او کفایسزلقنی تحمل ایته آلمیلر ، شونک ایچون اعتراض فلان برله شغلنمه ، خاطر ی قالماسون ، بزدن رضا بولوب کیتسون ! » دیب نصیحت ایتووی سبیلی شبهه لرمزنگ هیچ برینی عرض ایتما دک .

صوگ و قتلرده ، خاتون قر ، ملا و محله نزاعلردن ، امتحان و امتهان کبک اشلردن بوشانوب اوز کیره کلرمنز برله شغلنورگه علمی تفتیشلر قیلورغه ، اسلام حافظلرینک اثرلرینی تیکشیررگه موفق بولدق . الله تعالی نک رحمتی برله بر آز سرلر بلندی و بیک نق یوزاقلر آچلدی . جمله دن سلسله باشنده غی ابو سعید الحبشی - نک ، رتن و مکبلر روشنده بر کشتی ایکانلگی معلوم بولماسه ده رسول الله نی کورووی ممکن توگللمگی آچیق ظاهر بولدی .

عمر طبیعی برله وفات بولوچی صحابہ لر آراسنده اسملری بلنمگان صحابلر کوب بلدکه صحابہ لرنگ معلوم بولغانلری ، معلوم بولماغانلرغه نسبت برله بیک آز . مونی ابن عبدالبر . ابن الاثیر و ابن حجر ، ابن تیمیه و ذهبی کبک اصحاب ترجمه سی علمنده متخصص آدملر اوزلری ده اقرار ایتلر . لکن عمری ، طبیعی مدتلردن اوتوب دیناده یاشاوچی بر صحابہ نک اسلام دنیاسینه ، اوز وقتنده معروف بولمی قالو احتمالی هیچ یوق .

حدیث اماملری ، اسلام حافظلری حدیث روایت ایتو ایچون دنیانی قدروب یورسونلر و عمرلرینی شوشی یولغه وقف ایتسونلرده اوز عصرلرندہ بولغان بر صحابہ نی کورماسونلر ؛ بلماسونلر ایش . بو ممکن اش توگل . اگرده شول کشتی صحابہ بولسه ایدی ، اوز زماننده غی عالملر آنی کورر ایچون کورکلری برله شووب بولسه ده بارلرلر ، رسول الله نک برگنه حالینی صوراشونی دنیا بهاسی حساب قیلورلر ایدی . « تابعین » جمله سینه کرو اوزی گنده نیندی زور کمالات ! . . شولای بولسه بو آدم کتابلرغه کرر ، ترجمه حالی یازلور ایدی . حالبوکه اورتالقدہ بر نرسه ده یوق .

۸۹۴ ده ایدی . مونک حقندہ ذهبی « یالغانچی ! » دیمشدر (۱) .

(۵) عثمان بن خطاب ابو عمرو البلوی . ابن ابی الدنیا (ابن ابی الدنیا دیب مشهور محدث توگل) دیب شهرتی بار ایدی ، هجرتدن اوچوز یل صوگنده حضرت علی دن حدیث روایت ایدی . اوزی بغداد شهرنده طورادر ایدی . اوچوز یکرمی یدنجی یلده وفاتدر . مونک حقندہ ذهبی : « علم اهللری اوزینی تکذیب ایتدیلر و خلق آراسنده مسخره گه قالدی » دیمشدر (۲) .

(۶) علم بردار عبدالله . « اولیاء قلندریه » اسملی طریقت شیخلری اوز سلسله لرینی اوشبو کشتی گه اسناد هم ده شونک آتیوز یل یاشاگان صحابہ یا که تابع بولوونی دعوی قیللر . « مسلم الثبوت » شرحنده عبدالعلی الانصاری : « بو طریقت اهللرینی یالغان غه نسبت ایتوب بولمی . چونکه آنلر اولیاء الله لر ، کرامات صاحب لری ، الله تعالی آنلر نی حفظ قیللر » دیب طریقت شیخلرینک سوزلرینی درست که چقارر ایچون حدیث عالملرینی و اسلام حافظلرینی تکذیب ایته و اسلام دنیاسینه آیو خدمتی کورسته در .

(۷) قیس بن تیم . هجرتدن پیشوز اون یدنجی یلده « کیلان » شهرنده ، رسول الله گه صحابہ بولوینی دعوی ایدی و قرق قدر حدیث روایت قیلدی . حافظ ابن حجر مونک حقندہ « رتن الهندی روشنده بر آدم ایدی » دیمشدر (۳) .

(۸) مکبله بن ملک الخوارزمی . هجرتدن یوزقرنچی یلرده صحابہ لک دعواسی قیلوب بعض بر حدیثلر روایت ایدی . مونک حقندہ حافظ ابن حجر « یالغانچی یا که بتونلای یوق کشتی » دیمشدر (۴) .

سوزدن سوز چیقا ، مسئله دن مسئله طووادر . عصرمزنگ محدثی بولغان محمد علی الظاهر الوتری حضرتلری حضورنده « اوف » شهرنده مریم بیکه خانه سنده ۱۳۱۶ نجی یل ۸ نجی محرمدہ « التحفة المدنیة فی المسلسلات الوتریة » اسملی اثرنی او قودوق . او قوچی اوزم ایدم ، تکلاوچیلر آراسنده شیخ زین الله حضرتلری ، اوف شهرنده آخوند خیر الله العثماني ، اوف اظرافندن جیولغان معروف مدرسلر ، قاضیلر و اماملر کوب ایدی . اوشبو اثرده « المصاحفة الحبشیة » اسمنده بر « مسلسل » بار . موگا کوره محترم محدث محمد علی حضرتلری اونبر کشتی واسطه سی برله رسول الله حضرتلرینک مبارک قوللرینی طوتوقان بولادر . بز و عموما شول مجلسده محدث حضرتلری برله

(۱) الاصابة . ج ۱ ص ۱۷۷ .

(۲) میزان الاعتدال . ج ۲ ص ۱۷۹ و ج ۳ ص ۳۵۷ .

(۳) الاصابة . ج ۵ ص ۲۸۷ .

(۴) الاصابة . ج ۶ ص ۱۱۳ .

کیتدم. وافراده بزنگ اییده شلر، آنلرنی اوزاتوچیلر باشقه خلقرغه غالب اییدیلر. وافرال «بزنگی» ایدی. هر کم شاد، هر کم کولوبکنه سویله شه، طانشه، تکلفسز صوراشه. شول آراده باشکنه بر معلمه ننگ آرتدن بر قارتحق یغلاب یوری. اوچراغان بر کشی گه یاش سیاحتچینی امانت ایته. میگاده سویله شرکه طوغری کیلدی. یاش معلمه «ایناودیس» بولوب چقدی. قارتحق میگا خصوصی اشانچ آکلانه.

واغونغه کرگاج کامیسیه ننگ وکیلی ایرلر کچره ک بولمه گه، خاتون - قز زور بولمه گه اورنلاشسونلر، دیدی. دامالر: «مونده ایرلر دامالر یوق، معلمه لرگنه بار. بارمز بر گه اوطورامز» دیدیلر. شولای هم اوطوردیلر.

موندن صوگ سیاحلرننگ اسپیسغی اوقولدی. بیش آلتی یوری، بیش آلتی پالاک، شول قدروک نیمس فامیللاری ایشلوب قالدی. مولردن هم میندن باشقه لری روسلر ایدی. کامیسیه ننگ وکیلی سیاحتچیلر ننگ غروپلارغه بولنوونی معقول کوردی. شوکار بناء مین، مالاروس طروبجینقو، پالاک استودیوتی پان ویلهام هم طوقز داما بر غروپیا تشکیل ایتمک.

اوچنچی زوانوق بولدی. هر کم، الله غه شکر قوزغلامز، دیب قویدی. وافرال تیره سنده بولغان کوکلسز بنالر، فابریقلر، زاؤودلر بویندن اوتوب داجارغه چقغانده بزنگ جیناقلی واغونده حور بلن جرالولر، مسکاو، پیتبورغ کبی شهرلرننگ کورلتیسندن، مکتبلر ننگ توزاتدن وقتجه غنه بولسه ده قوتلوغه شادلانیشوب سویله شولر باشلانغان ایدی. خصوصاً معلملر، حکایه لردنگنه اوزلرینه معلوم بولغان شرقی، اسلام شرقی کوره چه کلرینه شادلانلر؛ کوب معلومات، چیکسز تاثرات آلوب قایتوغه امیدله نلر. بو مصاحبه لرننگ باشلیچه موضوعلری تورکلر، عربلر، عموماً مسلمانلر ایدی. یاشبره ک، نالیونیراق (ساده دلره ک) خاقلر اکیتمک طکلاغانده قورقغان بالا کبی سوز آراسنده اوزلریننگ قورقورلرینه ده بلگرته لر ایدی: «تورکلر، عربلر ئلده بولسه وحشیلر بیت، آلا آراسنده بزگه اوکایسز لقلرده اوچرا نلی» دیلر. شرق خلقیننگ خاتون - قزغه قاراشلرینه ده ایسکه توشره لر. ایکنچیلری قورقوجیلرینه یوئته لر. حاضر ایسکی تورکیه توگل، آنده بیت حاضر اداره مشروطه، خلقده بتونلای مدنیله شکان ایندی دیلر. مینده تورکلر، عربلر طوغروسنده بلگانمی سویله دم: آنلر نزاکتیلر، چیتلر گه احترامیلر خاتون - قز طوغروسنده غایت ناموسیلر، غایت امینلر: اما بر طاقم سیاحلرننگ زورنالیستلرننگ آنلر طوغروسنده یازغان چوب چارلری بارسسی یالا، چونکه بو یازوچیلر سیاسی مقصد تعقیب ایتوب اسلام قوملرینه آوروپا افکار عمومیه سی

محمدعلی الوتری حضرتلرننگ «اشانچلی» دیب شهادت یرگان اوشبو سندی، (اگرده ابوسعید الحبشی برله رسول الله آراسنده دورت بیش کشی توشوب قالماغان بولسه) بزنگ اوز قاشمزدده اشانچسزدر.

درست محمدعلی حضرتلرننگ احاطه سی و علمی دریا بولغانلقدن بزنگ بلگان نرسه مز آنک معلوماتینه قیاس ایتلورگه یارامی، تیمرچیلر برله آلتونچیلر، مفلسلر برله میلیونچیلر آراسنده نسبت یورمی. شولای بولسه ده اوزمز طرشوب تابقان بر تامچی معلوماترینی باشقه لرننگ دگر قدر علملرینه قربان ایته سمز و باشقه لرننگ سوزلرینی درست که حیقارر ایچون اوزمز ننگ کوزلرمنی تکذیب ایته سمزده کیلمی. ر. ف.

سیاحت خاطرهلری

«مسطو» ده «آریسی» غر

۳۳نجی ایون، کیچ ساعت بیشلرده سمولینسقی بولوارده سیاحت قامیسیاسیننگ بولمه لری، قاریدورلری سیاحلر و آنلرنی اوزاتونچیلر بلن طولغان ایدی. بو خلقنی کوزدن کیچرگاج سیاحلرنی کوکره کلرنده گی زه نکار باتلرندن اوزاتوچیلردن ایرغاج طروبجینقو: (بو مالاروس یکنی ساده لگی، سوزگه اوستالیغی، کیگ معلوماتی. مزاحچیلگی بلن هر کمنگ دقتنی جاب ایتمک کبی، صالادوونیقف نومبرلرنده یاتقان آراده مینی ده مسخر قیلورغه اولگورگان ایدی) «مینم یاراقانم دامسقایا اوشستوا، نه بزگه آندن قوتلو ممکن بولماس توسلی کورینه، قاراسین دامالر، نی قدر کوب! یوغالدی باش!» دیب قویدی. واقعا ایسا بله ب قاراساق بزنگ غروپیاده ۱۲ ایر ۳۳ خاتون - قز بولوب چقدی.

کامیسیه اعضالردن بره و قسقه غنه نطق سویله ب خیرلی یول تله دی. «حاضر سزگه بریاسقی وافراده واغون حاضرله ندی، یوزرگرا!» دیدی. هر کم اوزیننگ نرسه سینی آلوب اورامغه چقدی. مونده طانشماغانلق بتدی، زه نکار باتلی کشیلر آراسنده «اوزلک» باشلانندی. قوشلاب قوشلاب آربالر آلوب کیته باشلادیلر. مینده نیچو کدر طروبجینقودن ایرابوب طومسقی گیمنازیه سیننگ تللر معلمه سی بولغان بر نیمقه بلن آرباغه اوطوروب و افرالغه

(Пирамидальные тополи) اچندہ «کیف» شہری بزنی قارشو
آماقده ایدی .

کیف روسیہ دہ کنہ زلک دوری باشلانوغہ قدروک تائیس
ایتولگان بولسہ دہ کنہ ز آلیغ بلہ ننگنہ تاریخ صحیفہ لرینہ کرہ
باشلامشدر. کنہ ز آلیغ «کیف» دن بیزاتیہ غہ یول آچدی ،
ولادیمیر کیف دہ پراواصلاتیہ نی قبول ایتوب اول ہم آنک خانقاری
اول دینتی اصلاقیانلرغہ تاراتیدلر. شونگ بلہ ن بیوک روسیہ
دولتینہ کیف دہ بگڑ قورلدی .

بو تاریخی شہر، معنوی یاقدن روسیہ لیلرک قلبنی اوزینہ
جلب ایٹکان کبی آنک ماطور منظرہ سی ہم بزنی مسخر ایتدی.
سیاحت مارشروطنده بوندہ طوقتاو بولماسہ دہ پویزدننگ اوج
ساعت قالاغی بلنگاچ فرصدن فائده لہ نوب اوستدنگنہ بولسہ دہ
شہرنی کوروب قایتمقچی بولدق و ہر دورت کشیکہ بر فایطون
باللاب کیتدک . قرشجاتق اورامنی ، قویپچسکی صابرانیہ باغچہ سینی ،
تیاثر، موزہ خانہ ، اونیورسیتت کبی مؤسسہ لرینی ہم دہ صوفیسیکی
صابور . «کیولیدیچورسکی لاؤرا» کبی تاریخی یادکارلرینی کوردک .
صوفیسیکی صابور ۱۱نجی عصرنک ماطور بیزاتیہ اصول معماربہ سندہ
صالتغان مجسم خاطرہ سیدر .

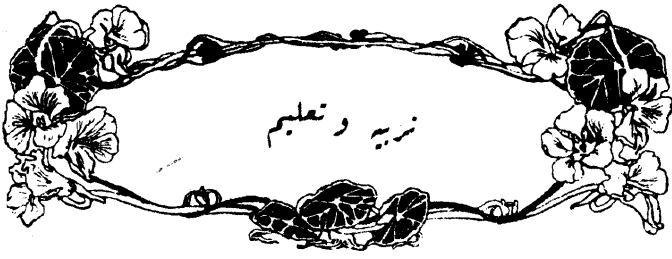
صوفیسیکی صابوردن کیگ اورام بلہ ن باروب شہرنی چقدق .
طاش قویغہ نی اوتوب ایکنچی شہرگہ کردک . موندہ غی صاتوچیلر ،
کیتیر ، یوروچیلر «قریشجاتق» داغی غہ بتولہ ی باشقہ کورنلر :
کیتلر تہری ، ایقونا ، تسییح کبی نرسلر بلہ ن طولی ؛ قایمقنی
آرقاسینہ آصوب اوزون طایاغنی قولینہ طوتوب آقروغنہ باروچیلر ،
چیرکوا ایشک توبلرندہ ، قویمہ بوبلرندہ کولہ گہ دہ اوطوروب ،
باتوب ، آشاب طوروچیلر آراسندہ ڈیلیکی روس مالاروس ،
یلوروس ، واتک ، چواش ، چیرمش ، پیرمق ، موردوا ، کرہ شن
کبی روسیہ دہ یاشاوجی خلقلرک ہر قایوسدن نسیخلر بار کبی
ایدی . بو اورون علم الانساب (اتنوگرافیہ) متخصصلری ایچون
حقیقتاً علم و تتبع میدانی بولورغہ یازیدر . موندہ غی زیارتچیلرگہ
بزنگ اون بر فایطون نیندی تاثیر بیرگاندر ، آسن بلیم ، اماشوندہ
بولغان خیرچیلرینی شاقطی حرکتکہ کیتوردی : ہر قایوسینگ
یوزندہ ، کوزندہ ، حرکتندہ آغہ کیلگان بلہ ن فائده لانورگہ
طرشو بانوب طورادر ایدی . لکن ایسابلری یاکش چقدی .

بو میدانہ بر نیچہ چیرکواگہ کروب آرخیستقورلرینی
تاماشا قیالغاج روسیہ دہ برنجی مناسیر صانلغان پیشجوراغہ کردک .
حسابسز کوب باصقچاردن توشوب قاراگیلیق غہ کرگچ شملر آوب
مغارہ نگ برنجی غالییرہ سینہ کردک . بو غالییرہ طار دائرہ

قارشندہ ممکن قدر ناچار کورساترگہ طرشہ لر ، نہ ایسہ دہ بارمرز
کورمرز ، دیدم .

ایکنچی اورندہ بر قدر خلق لغت کتابی طوتوب تورک
و عرب سوزلری ، آچہ حسابلری اویرہ نہ لر . مین دہ بر نیچہ
بلنگان تورک و عرب سوزلرینی قسطردم . آرلرندہ تورکچہ : «بلنگان»
کشی تابلوغہ ایبدہ شلر شادلانشدیلر . خانملر شونوق استانبولغہ
بارغاج پوجطہ غہ . مغازبتغہ ، تیاثرگہ بارمرزمی ؟ دیب اوتتچلردہ
یاصادیلر . موندن صوک ایبدہ شلر آراسندہ مینم طوغرودہ احتمالر
یوریدی . لکن شونسی تأسفکہ «مین تاتار اوغلی تاتارمن ،
چینگیز احنادنندنمن» دیگچ آرقاداشلرہ آرلرندہ تاتار بولوغہ
تعجب ایتدیلر . تاتارلرنگ موندی علمی سیاحت کبی مدنی اشلردن
یراق خلق ایدوکنی تارتمی سویلہ وچیلردہ بولدی . شولای دہ
شرق خالقینی ، تورک — تاتار قبیلہ لرینی جن چندان یاراتوچی
خانملر تابولدی . میگا مدافعہ گہ اورن قالدردمادیلر . بو اوزون
مذاکرہ نگ خلاسہ سی مینم ذہنمدہ بولای قالغان : ایرلر عموماً
تاتارلرینی قوچر ، لاکی ، دؤورنق ، خلاتچی دیکنہ صایلر ؛ اما
خانملر ، نیمقلر بلہ ن یوربقراردن باشقہ لری تاتارلر طوغروسندہ
کوبدن یاخشی فکردہ بولغانقلرینی بلگر تیدیلر . مذاکرہ نگ
آقتغندہ برہ وننگ «مونہ بر تاتارمزدہ بولدی . دیوینہ قارشو
یاش بر معلمہ : «عفو ایتکز! مین دہ تاتارقہ بولام ، پوپ قزی
بولسہ م دہ ، اول مینم تاتارلیغہ مانع توگل ، مین دہ تاتار قانی
قایناب طورا ، مین فان قردشلریمی یاراتام ، آلاغہ احترام ایتہم .
آلار ، نی قدر نادان بولسہ لردہ آوروپالیر قدر بوزوق . توگلر»
دیدی .

ایرتہ بلہ ن اوپانسام اورمانلر بٹکان ، اطراف تیب تیگر یالان .
غوغلنک آوز صووی قورتوب تصویر قیلغان «مالاروس استیبی»
نہ یتدک . نلک قوی اولہ ن ، چوب چبار چہ چہ کلکدن عبارت
بولغان بو یالان حاضر قوی ، بیوک یم باشل بغدای بلہ ن قابلانغان
بولسہ دہ نلده غوغل استیبی خاطرلانیہ طورغان اورنلری دہ آز
توگل . چیکسز یاشملک اورطہ سندہ بیوک تیرہ کار . باقچہ لر آراسندن
کورنوب قالغان آب آق اوطارلر ، اوزون فورغونقہ قوش اوگر
چیکگان خاخورلر یوچیلرغہ یات منظرہ تشکیل ایتلر . بو منظرہ
گل بر توسلی بولسہ دہ کوز طویمی ، قازاب باروغہ غنہ قناعتلا .
نمسن ، یالان بوینچہ یوگروب کتہ سی کیلہ . مونہ شول یاشل
دیگر اورطہ سندہ بارغاندہ آلدہ آق کمش کبی کیگ بر تاسما
کیلوب چقدی . اول تاسما روسیہ تاریخندہ بیک مهم اورن طوتقان
دنیپر یلغہ سی ایدی . دنیپر بر یاغی کیگ صحرا ایکنچیسکی
طاو صوراق . طاونک اوستوندہ بیوک ماطور اوچلی تیرہ کار

روح تربيه سي

خاطرنگ نورلری

کوله می اعتباری بله قاراغانده . خاطرنی ایکی که بولو ممکن : عمومی خاطر و خصوصی خاطر . شولای اوق ، یادقه آلتغان نهرسه لرنی اوزنده اوزاق وقت صاقلاب طورووی اعتبار ایتسه ، خاطرنی کوچلی و کوچسز دیب ایکی که بولور که ممکن . عمومی خاطر غایت کوب تورده و کوب اوزگه ریشلی بولغان واقعه لرنی و نهرسه لرنی اوزنده صاقلی آلا ؛ خصوصی خاطر ایسه آز هم برده رگنه صنفقه منسوب بولغان نهرسه . لرنی اوزنده صاقلی آلا : بولورغه ممکن ، سوزلر خاطرله و ، سانلر ، اورنلر ، واقعه لر کشیلرنک توسلرن خاطرله و . گهرچه عهومی خاطر که مالک بولماسه لرده ، قایسی بر طالاتلی کشی خصوصی خاطر که غایت بای بولا . مثلا : والتیراسکوت اوزیننگ خاطرنی حقنده «مینم خاطرم اشانچسز یولداش . مین ادبی اثرلرنک ایگ یاخشی اورنلرن ، جرلر و شعرلرنی بیک تیز یادقه آلام ؛ لکن اسملرنی سانلرنی هم فن تاریخقه منسوب نهرسه لرنی خاطر که آلو مینم اوچون ممکن بولماغان اش » دی ایدی . خاطرنگ چیکه نگان ، یعنی ، خصوصی بولوون کیمچیک دن صاناو یارامی . شولای اوق خاطرنگ عمومی و غایت کیگ بولووی ده آرتق فضیلت صانالماسقه تیوش .

یافشی خاطرلرنک ماره لری

یادقه آلتغان نهرسه لرنی نق و اوزاق وقت صاقلاونی خاطرنگ کالاتدن صانارغه ممکن . یادلانغان نهرسه لرنگ کوکل ده نق و اوزاق طورولری ، خاطر مکملگی اوچون بعض برشرطلر بار . آلا : (۱) بزگه اثر ایتدیجی تأثیرنگ کوچلی بولووی . بر واقعه یا که بر نهرسه بزگه نی چاقلی قاطی تأثیر ایتسه اول واقعه یا که نهرسه شول حدلی اوزاق وقت کوکل ده یعنی خاطرده صاقلانا . صوغش کورنشلری ، اوط چغولر ، قاطی داوللر ، بورانلر ، کوک کوکراو - یه شن یه شنه ولر بزنگ روحمزغه شول درجه ده قاطی تأثیر بیررکه ، شول سایه ده آلا مه کیگی که

شکلنده بولغان یولدن عبارت ایدی . دیوار بویلرینه کبرته چله ب پراواصلاویه عزیزلرنک تابوتلری قولغان . آنلر یاتنده ماناخلر شهم توتوب زیارتچیلر که مقدس صو سیب اوطوره لر ، عزیزلرنک اسملرنی ، محاسنلرنی سویلیر . یوری طورغاچ هواناچارلانندی ، طن آلو قینلاشدی ؛ کوروب بزه آلمی چغارغه مجبور بولدی . صوگره طاو باشینه باروب دنیپر اوستینه قاراب طورددق . دنیپرنگ آری یاغنده غی استیب ، اوستنده آق پاراخودلر ، بو یاقده غی اوزون تیره کلر تأثیراتمزنی صافلادیلر . شونگ بله ن قناعتلانوب و اقزالفه قایتدی . کیفده حاصل بولغان تأثیراتمزنی بولشوب سویله شکانچه کون تون اونکانتی سیزمی قالدق . ایکنچی کون صوگنه طوروب جای اچکنچه «قازاتین» استانساسینه کیلدک . کیچوک تیغیرام ایله بونده آش حاضرلر که قوشلغان ایدی . آش اوچون راسچوت پیرو مینم الوشکه توشکانگه بوفیتقه آچچه تورلر که باردیم . بوفیت تیره سنده یورنگان ایکی یکتنگ تاتارچه سویله شولرنی ایشتوب مینده مقصودنی اوزمزچه افاده ایتیم . یکتلرنک بری عجبله نوب میگا قاراب قویدی ده بر نرسده آنده . شمانیچه «حسن!» دیب قچقردی . اول آراده حسن افندی کیلیدی ؛ عزه الله افندی الوب کیلیدیلر ، بو ایکی ذات بیک عجیب بر نرسه طابقان کیی شادلانشدیلر . مینم شخصم مونلرغه طانش توگل ، شونگ اوچون آنلرنک شادقلری احتراملری میگا توگل بلکه آنلرنک کوز آدیلرندن اوتکان ثلله نیچه یوز سیاحلر آرا . سنده بر بولغان تانارغه ایدی . آنلرنی حرکتله ندرگان ملی حس ایدی : «بزنگ یولدن بر نیچه غروپبسیاح - معلملر اوتدیلا ایدی . شولار آراسنده اوز کشیمز بولماوغه بز بیک آچونا ، بیک عار - له نه ایدک . مونه الحمدلله روسلر آراسنده اوز تاتارمزنی ده کوروب شادلاندى» دیلر .

پوزدن قالوؤمدن قورقوؤمنی بلگرنگاچ - خفالانما کتر ، قالسه کتر ، بز سزنی ایبدش لرگزدن ئلیک «آدیس» غه یتکررمز ، دیدیلر . ایکی ساعتله قوناق ایتکاج عزه الله افندی اوزی و اغونغه اوزاندی . یول کیره کلرندن بولغان بیک مهم نهرسه بولهک ایتدی . بو میگا اصلا طانش بولماغان ذاتنگ التفاتدن آرقاداشلر حیران قالدیلر . آرامزده بولغان ملیت بیلرنک نقلغینه تحسینلر اوقودیلر . عزه الله افندی مقصود ایله کیای حسن افندی بک بو التفاته چن کوگمدن تشکر ایتیم . نورعلی نادیف .

خطانی توڑا ته لر ، ایکنچی تورلی ایتکانده ، اول یادلانغان سوزلرنی سویله گانده قولاقلر یا گلشالر ، آنی طاوشار توزه ته ، آله هر ایکسی ده خطالانسه لر ، کوزلر یا که بارماق سکرلری آلرنی خاطرکه کیتره لر .

بو یازغانلردن آنا - آنا اوچون هم معلم اوچون مونه نیندی بر قاعده یاصارغه ممکن : اگر آنا آنالر و معلملر بالانک کو کینه و خاطرینه بربر تورلی معلومات اورناشدرمق بولسه لر ، آله ممکن قدر کوبره ک سیزو قوراللرن استعمال ایتوگه بالانی مجبور ایتسونلر .

۴) بر نرسه نی کو کنگه سکدره هم آنک اوزاق وقت خاطرده صاقلانوی اوچون ، **وقتنی کوب صرف ایتوده** سبب بولا . بیک تیزاوک یادلانغان و بیک آز وقته غنه کو کنگه سکشان نرسه ، بیک تیزکنه اونوتولاده (مثلا : امتحان طوطونسک آلدنده غنه آشغچاق بله خاطرکه آنغان نرسه ، امتحان اوتو بله اولک خاطرده چغا ؛ اما ، مونک کیری سنچه . بر ایبرنی یادقه آلوغه نی چاقلی کوب وقت صرف ایتسه ، اول ایبر شول چاقلی اوزاق وقت خاطرده صاقلانا . گرچه ، مونده ایتلگان ، کوب وقتسک باری ده طوغریدن طوغری شول ایبرنی یادلارغه استعمال ایتلمه سده . هر حاله آنی یادقه آلوغه کوبره ک وقت صرف ایتو اول ایبرنک کو کنگه قالدراغان ازلینه یاقشیلابراق نغورغه یاردم ایته . مثلا : شاگرد ، اوزینه یادلارغه بیرلگان شعرنی کیچ ساعتلر بویی اوقوب اوظوروب سوکندن اورینه یوقلاو نیتی بله یاقچاق کو - کندن اوقوب قاری ؛ اول ئلی هامان آنی خاطرده یارتی-یورتی غنه اوقورغه بله ؛ ایرته بله اویانچاق اوقوب قاراسا ، اول شعرنی هیچ بر خطاسز خاطرده اوقی آلا . (بو حال نلله نیچه تورلی تجربه لر بله معلوم) . بولای بولونک سبی مونه نیدن : شاگردنک کو کنگ یوقلاغانده بوتنه تورلی تأثیرلر هیچ اشغال ایتمی ، نگی یادلانغان شعرنک شاگرد کو کنگه قالدراغان ازلی تون بویی شاگردنک خاطرده اورناشوب و نغوب (фиксироваться) اولگره لر . یوقلاغانده کوریه تورغان توشلرنک بیک تیز خاطرده چغولری ده آلرنک خاطرده اورناشوب و نغوب اولگره آماولرندن کیه لر . شولای بولغاچ ، بالاغه بر نرسه حقنده معلومات یسررکه اویلاغان کشی سوزلرن آشقی سویله رکه ، اوقوسه ، قابالانمی ، بالا آکلاراق و آزغه وقت بولسه ده شول حقدده بالا اویلانورلق ایتوب اوقورغه ؛ بالاغه ایشتلگان فکرلر آنک کو کینه یاخشیلاب اورناشورلق و نغورلق ایتهرکه طرشو تیوش .

۵) یادقه آنغان نرسه نی **تکرارلاوده** یاخشی خاطرله ونک شرطندن سانالا . کیره ک تریه ده و کیره ک تعلیم ده بولسون بو شرطنی

خاطرده قاللر ؛ اما طورمشده اوچری تورغان واق - تویه ک واقعلر وعادی نرسه لر بزنگ خاطرمرزده ، آزده قالدرا آماغان کبی یوغالار . (البته بر سبب بولغانده آندی حاللرده خاطرکه کیلورکه ممکن) . حتی ، ضعیفکنه بر نائرنک بوتنه بر کوچلی تأثرکه تعلق بولوی ده اول ضعیف تأثرنک خاطرده قالوینه سبب بولا آلا . شاگرد معلم صورغا زینه جواب بیره آماغان یا که بیک شوب جواب بیرگان درس ده اوزاق وقت شاگردنک خاطرده صاقلانا . یولدن بارغانده ، یغوب بر یرمزی آورتدرساق ، یا که ایمگه تسه ک ، یولنک همه یری اونوظولسه ده ، شول بر یغلغان اورن خاطرده صاقلانا . بر کشی اوزینه چه چه ک چغاراغانی خاطرینه کیتره آلمی ایدی ؛ ایگ آزاقدن ، چه چه ک چغارورغه کیلگان روساردن قورقغانلی خاطرینه کیلوب کنه ، اول واقعنی ایسینه توشردی . شوشی یازغانلردن آکلانا که ، معلمنک شاگردکه سویله گن سوزلری آجق ایتلوب هم چقروب ایتلورکه تیوش ؛ هم درس ده کورسه تله طورغان رسملرنی و علم نباتندن و معادن کبی فلردن کورگازیله طورغان کالیکسیالر (جیوتق مثاللرنی) شاگرد آشقی ، تدقیق ایتوب قارارغه تیوش : شولای بولغانده غنه اول نرسه لردن بالالر تیوشنیچه متأثر بولا آللر .

۲) خاطرنک مکمل بولویونک ایکنچی شرطی **اعتبارنک کوچلی بولونده** در . معین بر نرسه که بز ، نی چاقلی کوب اعتبار ایتساک اول نرسه شول درجه ده اولک خاطرکه نق اورناشه . شونک سیلی ، معین بر نرسه بزنی نی قدر کوب قزقدرسا و نی چاقلی اعتبار بزنی اوزاق وقت جلب ایتسه ، شول قدرلی اولک بز متأثر بولغان نرسه خاطرده اوزاق صاقلانا . شولای بولغاچ ، آنا آنا هم معلم بولغان ذاتلر ، بر نرسه نی بالانک خاطرنده نق اورناد شدرونی تله سه لر ، بالانک اعتبارن شول نرسه که جلب ایتهرکه طرشو نلر .

۳) بر نرسه دن تأثیرله نگان چاقده اول تأثرکه ممکن قدر کوبره ک سیزو قورالدری قاتاشووی ده خاطرکه آنغان نرسه نک اوزاق وقت ایسده صاقلانوینه سبب بولا ، مثلا : بر اجنبی سوزلرنی یادلاغانده ، برگنه سیزو قورالی بله ن فائده لانمی بلکه آلرنک ایکسی - اوچسی بله ن فائده لانساق ، اول سوزلرنی اوزاق وقت خاطرده صاقلی آلمز . اگر بز ، مثلا اجنبی سوزلرنی کوزلر قله ق قاراب اوقوساق ، طاوش قورالی (یوغاز سکرلری) بله ن بچقروب ایتساک ، اوزمز و باشقهلر ایتکانتی قولاقلر بله ن طسکلا - ساق هم شول اوق سوزلرنی داسکده یا که دفترده یازساق ، سوکندن بزنگ سیزو قورالرمزنگ برسی (مثلا ، ایشو سیزووی) اول سوزلرنی ایتوده یا گلشسه ده ، ایکنچی و اوچونچیلری اول

مدنيت قوياشى چغوب اولكلرنى ترگردي. انسانلر حر كتكه كيديلر؛ اورمهلب، آساقلاب، يورغلاب، سيكرگهلب يورى باشلاديلر. قايسيلرى قوش كېي كوكده اوچار، باق كبك صوده يوزلر. اما قوياش ياقيسندن محروم قالغانلرى صايغاق آستنده - بازده شيطان بقداي كېي صارغايوب قوريلر. محو ومنقرض بولالر. مدنيت قوياشندن بتون بتونه محروم بولوب جانسز وحر كتسز ياتوچيلر كم، قايدده؟ - بولار خطاي ده، توركستان چيني مسلمان- لريدلر. دنياده بولاردن ده توبه ن قالغان خلق بولماسه كيرهك. بخارا و توركستان طرفلرنده يورگان چاغمه آلازده غي نادانلق، آلازده غي عواملق، آلازده غي احمقلغه ايسم كته ايدى. لكن حقيقتده آلازده غي جهالت اولقدر اوك ايس كتهرك توكل ايكان. آزده بولسه مکتبلىرى، ترتيبسز بولسه ده مدرسه لرى، اوزلر ينه كوره ضيالى و محررلىرى، مطبوعات و جريده لرى، جمعيتلىرى هنرمندلىرى، همتمسز بولسه ده بايلرى، كوز اوستنده كى قاش كېي ايكي گنه دانه بولسه ده زاقون بلىگان يوريس ت و آدواقات- لرى بار.

بولارده، بونلر نك برسي ده يوق. توركستان چيني ده خلق و عموم فائده سينه يوروجى بر گنه كشى ده يوق. دين نقطه نظرندن برنجى فرض بولغان اوقو و اوقوتو توغروسنده غي مساهله لر يازودن قلم عاجز قالا. انسانيت و اسلاميت نقطه سندن سوز سويله بر آغز، بو حقدده سويله نگان سوزنى ايشتور بر قولاق يوق. طورمش و حر كتلىرى بتونلى شخصيت و شهوا نيمدن عبارت: قمار بازلق، آرافخورلق، جاب بازلق، اوغري باق، ظلم و جبر كېي اخلاقسز لقلرغه مبتلا بولمشلر.

ابتدائى مکتبلىر لزومى توغروسنده بو خلقغه كوب سوزله ر سويله دم ايسه ده، تاشقه ياوغان يغمور قدرده اثر ايمه دى. سوز آكلتونك قيونلغى سببلى، اورنهك بولو اويى بله ن «كوجا» ده بر مکتب آچوب بالالر اوقوتا باشلام. لکن سوز بله ن بوى سندرا الماغان كبك، اش بله ن ده بر نرسه ده چغاروب بولمادى. باشده ۴۰ - ۵۰ بالا اوقو دفترينه قيد قيلنغان ايدى. اوقوتو اوچون بر تين آلمى حتى كاغد قلم كييلرني اوزم يوروب طوردم. كتابلر يوق ايدى. يازدروب اوقوتدم. بر آيغه قدر ياخشينغه اوقوب طورديلر. سوگره «كوجا» انبالى نك جبرى ايله خطايچمه اوقو كرتلونى بهانه قلوب بالالرن مکتبندن آلا باشلاديلر. نهايت ييش - آلتى يه شلك بالالردن بارى ۶ - ۷ بالا قالدى.

انبالنك و خلقنك بو كېي ناچار معامله رينه اوبكله مه سدن قولمده قالغان بالالرنى اوزم طورغان كچككنه بر اويده اوقوتا

اعتبارسز قالددرغه تيوش توكل. اوقوغان بالانك ياشى نى چاقلى كچي بولسه، آنك اوچون تكرارلاوده شول قدر اهميتلى بر نرسه نى نعتوب خاطرگه سكشدر و اوچون، آنى بر بولى نلله نيچه تايقر اوقورغه كيره كمى، باكه بر آز وقت اونكاج كنه تكرارلاو تيوش. مثلا: حكايه لرنى و شعرلرنى يادلاغانده هم خاطرگه بيك نق اورناشدر و نى ته گنده آلرنى هر يگر مى دورت ساعت بر تايقر تكرار ايتو ايك فائده لى يول ايكانى بيك كوب تجربهلر بله ن اثبات ايتلگان حال. اكرده تكرارلاو بيك كوگسز و قرقسز طويولا باشلاسه، اول وقت اوقورغه بيرلگان ماتيريالنگ ترتيبلرن اوزگرتو كيرهك. مثلا: اولده اوقولوب اوتولگان تاريخ فنن تكرار ايتو اوچون آنى مونه نيندى بولمىرگه آيروب تكرارلاو رغه ممكن: اولده تورلى عصرلرده بولغان دينى اشلر و اوزگارشلرگه، آندن صوك. مملكت قانونلى صلحناهلر، صوغشله ر و باشقه لرغه. خير، معلم اوز اشلرن ياخشى آلوب بارا بلسه آكا اوتلگان درسلىرني تكرارلاو رغه اورن بيك كوب: هر بر درس اوتلگان درسلىرگه بنا ايتلگانلكن شاگردلر هر درسنى باشلاغانده اوقولغانلرن تكرار ايتو رغه مجبور بولالر، هم درستده قوزغاتاغان سؤاللرگه جواب بيرگانده هم اوقو يلنده ۳- ۴ مرتبه تكرار امتحانى بولغان چاقارده ده اوتكان درسلىرني شا كرددن تكرارلاو رغه طوغرى كيله. هر بر مجهولنى معلوملر ياردمى بله ن بلدررگه طوغرى كيلگانلكن، معلم، شاگردلرگه بر ياكا نرسه حقدده معلومات ييرونى تله سه، البته آلرنى اوزلرنده بولغان، ايسكى معلوماتنى تكرارلاو رغه مجبور ايتو؛ شولاي ايتوب شا كردگه بيرلگان معلوت بله ن بيرله چك معلوماتنى بر گه طوطا- شده. اكر معلم اوقوتو اشن شوشيلاي آوب بارا بلسه، آنك بيرگان درسلىر تيوشنچه تكرارده ايتوله هم شاگرد كوگينه ده كيره گنچه اورناشقان بولا.

مردعالم محمدى

علم تاراتو

قارا خلقنى آغارتو، آكسز خلق آراسينه علم تاراتو، نادان خلقنى خيال و خرافاتدن پاكله ب حقيقت طرفينه ميل قيلدرو، آلرنى شخصيت و حيوانيت ايسارتدن آزاد قلوب، انسانيت و اسلاميت يولينه سالو؛ اشسزلك و يالقاولق بوغاولرن اوزوب تاشلاب، جديت و فعاليت يولينه آياق باصدروب حيات و معيشت ميدانينه سويره و قدر آغز اش بولماسه كيرهك.

يوقو، اويون كولىكى عصرلىر اوتدى. ايندى كوزنى آجا طورغان زمان كيدى. ترقى و انقلاب دورى باشلاندى. زمان آخر بولدى. محشر و قيامت علامتلىر كورينه باشلامدى:

تازت، سارت، مارت سوزلری شککنده یازوومزدر. ۳) صوکی «ئ» گه بتکان سوزلرنی اوقی - اوقو، قایغی - قایغو، سونگی - سونگو ره وشلرنده ایکی تورلی ایتوب یازوومز. ۳) تاو معناسنده بولغان اور، ارزان - جون، بورشتر - بور، یافراق صاونی معناسنده «بورو» سوزلرنی، اوراق اور، چبق جون، بورا بور، ییلا بورو دیگانده گی اور، جون، بور، بورو سوزلری شککنده، ایکهون بر تورسلی، یازوومز. ۴) بلب، یازب. اوقب روشنده سویله نگان سوزلرنی، بلوب، یازوب، اوقوب روشنده و او برله یازوب تلمزنی بوزوومز. شونگ ایچون بالالر بو سوز- لرنی برنجی، ایکنجی حتی اوچنجی ابتدائی صنفلرده بالغش سویلیر. املازده حرفلر یوقلقدن کیلگان کیمچیلکلرنی کورگازو ایچون، اور، بور، جون شککنده یازغان سوزلرنک دورت تورلی اوقلوب دورتهر معنا آکلادیفن کورگهزو ییتسه کیرهک. منه شول قدر بوزوق بر املا برله اوقوتوچی معلملرنک و ۷ - ۸ یاشلک اوقوچی صیلرمنک حاللری نی قدر آغر. بالالرده اوقوغه درد کوتهرله و اوقو اشلرمنک آغه کیته آلمای البته شول سببلی بولسه کیرهک. شونک ایچون حاضر کونده عموم تانار معلملرنک اوستلرینه بردن فرض بولوب توشکان نرسه ده فکرچه املازنی اصلاحلدر. املازنی نیچک اصلاح ایتهرگه؟ . . .

املازنی اصلاح ایتو ایچون، تلمزده ایشتلگان بر تاوشقه حرف بولندرو و صوکره «ایشتلگانچه یازو» قاعده سینی قبول ایتو کیرهک. (البته موگاردن بر قدر نرسه استثنا قیلنور مثلاً: قاپچق ایشتلسه ده قاپچق یازو، تلمزده «ج» هم «ب» برله سویله نه تورغان سوزلرنی قایسی بولسه ده برسی برله گنه یازو: جهزبه - یهزبه، جوگن - یوگن سوزلری کبی هم بر سوزدن کوچم تماملغی یاسار ایچون اوستلی «د» حرفی برله «ن» آرتدرو کبی، گرچه بعض اورنلرده تن، تان ایشتلسه ده) اول وقت مکتبلرمزده برسی ایکنچسینه کبری املا قاعده لری یاتلا توب بالالرنک باشلرون چرتودن ده قوتلورمز، وقتمزده نهره م کیتماز.

بزنگ تانار تلنده ۲۵ تاوش (طوبیکه افندی ۵ نجی «شورا» ده ۱۹ غنه دی اول بو طوغریده بالغشا) بولوب هر برسی قالون ونچکه نه یتلوگه قابل. دیمک بارلغی ۵۰ تاوش بولا. تانارنگ بتون سوزلری شول اینلی تاوشدن یاسالا. تانار تلنده یازغانده ده شول ۵۰ تاوشقه ۵۰ صورت (حرف) کیرهک بولاچق. حاضر کونده تانار سوزلرنی یازوده استعمالگه کرگان حرفلرنک صانی اوتوزدن آشمی، شولای بولغاج بزگه تاغن بکرمله ب حرف ایجاد ایتهرگه کیرهک بولا. بو بکرمی تاوشقه یا گ حرف تابو ایسه قیون بولاچق. آلای ایتکانچه بزگه بتونلی چیت بر مات حرفلرنی قبول ایتو

بیردم و همیشه اوقوتوب طورمقدمن. حاضر، قولمده غی آلتی بالا تورکیچه اوقورغه و صوتی املا بلن یازارغه اویره ندیلر. مونی کوروب، بالالرن چغاروب آغان کشیلر اوکنجکه قالدیلر. بو کونده روسیه لی سوداگراوز بکر (مونده فرغانه و تورکستاندن کیلوب اوپلی بالا چاغالی بولوب قالغان ۳۰ - ۴۰ اوپلی اوزبک قرده شلر بار) اوز آرا جیولشوب یا کیدن بر مکتب آچماچقی بولوب طورالر. معلمک گه فقیرنی تکلیف قیلالر.

باش اوستی قبول ایتهم. اوزم کیته قالسه م اورنیمه اوزم کبک معلم تابوب بیرونی ده التزام قیلام. لکن بولارده اویشوب بته آلمی طورالر. سوزلر آغزلرده غنه سویله نوب، اشهر همیشه پشمی - خام قالا تورغانه اوخشی. چونکه بولارنک آراسنده ده آکلی و فکرلری بیک آز. باری: تاشکندلک عیسی خان افندی، علی خواجه ایشان، مرغنانلی اعظم خان توره. بولاردن باشقه لرینک مکتب بلن اشلری یوق.

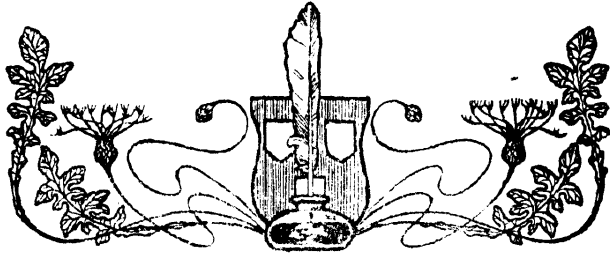
اوهام و خرافات بلن کرله نوب قاتقان کوکلنی آغارتو، فکر کرتوب چرگن می نی نورلاندرو، صافلاو، اولگان یوره گگه حسیات بیرو، اوز اوپی اچندن باشقه بیرنی کورمه گان، احوال زماندن خبر ایشتمه گان؛ همه سعادت و مسعودیت بالغز آشامق، اچک، آینه نلله نیچه شهر قز آلمقدمه غنه دیوب او یلاغان خالق آراسینه علم تاراتو و آلارنی علم، هنر و مدنیتکه دعوت قیلو چیتن ایکان.

عبدالله بویی حضرتلری نک بو طرفده قیلغان علمی خدمتلی شایان تقدیر و تحسین در. بر غولجه ده غنه توگل، بلکه بتون تورکستان چینیه ده علم تارالوغه اجتهاد صرف ایتووی کوتوله. بو بیرده خلقنی علمگه، اوقوغه میل قیلدرلرلق ذاتلرنک کوبرهک بولووی مطلوب ایدی. نوشیروان یاشف. «کوچا».

املازنی اصلاح

حاضر کونده املازده، بر تورلی سویله بده ایکنجی تورلی یازو و بر تورلی یازغانی ایکنجی تورلی اوقو کبی زور کیمچیلکلر بار. حتی بعض بر سوزلرنی بتونلی اوقی آلمی، معنارینی ده جمله سینه قارابته او یلاب تابامز. بو کیمچیلکلر ایسه ایشتلگان تاوشنی افاده ایتهرلک حرفلر تلمزده یوقلقدن کیله. یازوومزده حرفلر یوقلقدن کیلگان کیمچیلکلرنک زورراقلری شونلر: ۱) ایکیشهر هجالی قورت، صرت، تارت، سارت، قامت کبک امر سوزلرنی بره رگنه هجالی بولغان اسم قورت، صرت،

کوبدن باصدررغه اویلاب یورسه مده همان باصدرا آلمی کیله ایدم. شونی نی اشه تیم ایکان؟ مرحمت ایوب «شورا» اداره سی آرقلی شول سؤالنه جواب بیرسه کز ایدی. عبد.

مطبوع اثرلر

مرحمانی . اوز عصرنده اسلام دنیاسینگ عالمی بو اغان شهاب -
الدين المرجاني حضرتلرینگ دنیاهه کیلوینه یوز بل طولو مناسبتی
برله نشر ایلولگان بر اثردر . ۶۳۹ ییتدن عبارت بولغان بو اثرده
مرجانی حضرتلرینگ قول یازو کلیشه سی ، مسجیدی و اوزی
طورغان خانه سینگ ، اوزینگ ، مدرسه سینگ رسملری بار . بتون
کتاب اوشبو قسملرگه آیرلادر: (۱) مرجانینگ ترجمه حالی .
(۲) مرجانینگ علمی خدمتلری . (۳) مرجانی حقهده مقاله و خاطرلر .
(۴) مترقات .
برنجی قسمنگ بابلری اوشبو روشده: (۱) مرجانینگ اسم
ونسبی ، نسبتی و عائله سی ، آتا و بابالرینگ اجمالی حاللری و خدمتلری .
(۲) مرجانینگ ولادت هم وفاتی آناسینگ وفاتی ، بالالق و قتلری
و یاشلک خاطرلری . (۳) قریه ده تربیه و تحصیلی ، معلملری
و درسلری ، اجتهاد و استعدادی ، تعالیم و تعلمده طوقان یولی
و برنجی اثری . (۴) بخارا سفری و یول خاطرلری ، طرویسیکی
شهری ، ساتو ایتووی . (۵) بخاراده اورنلاشووی و استاذلری ،
بخارا ترتیبلرینه نظری ، علم تحصیل ایتووی و معیشتی . (۶) سمرقند
سفری ، قاضی ابو سعید و آنک کتبخانه سی ، فکر توزه لو و مسلك
تعین ایتووی ، قورصاوینی آکلاووی . یا گادن بخارا سفری .
(۷) بخاراده ایکنجی مرتبه بولووی و مصاحبه لری ، اجتهاد و استفاده سی ،
تاریخ برله شغلله نووی و بخاراده غی تألیفلری ، تصوف برله
شغلله نووی و معیشتی . (۸) بخارادن قایتووی ، یول خاطرلری ،
آتالرینه ملاقت ایتووی . (۹) چاقروب قازانغه بارووی ، علما
مجلسنده امتحان قیلنووی ، اماملقغه صایلانووی ، امتحان قیلنور
ایچون اوفاشهرینه سفر ایتووی . (۱۰) مدرسه سی و برنجی درسلری ،
برنجی شاگردلری و مدرسه ده فترت بولووی . (۱۱) مرجانی برله
ابراهیم بای یونوسف آراسنده بولغان واقعه لر ، فترت وقتنده

توشورلوب قالدردلی . آنلرنی آلوب حرف آرتدرونک کیره گی
یوق . چونکه ق نك انسی ک ، غ - گ . ص - س ، ط - ت
آندی ، اوستلرینه (-) قویولسه آغلری بیرگان تاوشنی بیره چکلر .
تلمزده بتون حرف قالون هم نچکه نه یتلورکه قابل ایکان بر یالغزی
«لا» بو قاعده دن چغوب قالماس ، اولده نچکه هم قالون نه یتلورکه
قابدر . شولای بولغاچ «ه» نك کیره گی قالمی . شونک ایچون
ته رزه ، ته به نهك دیگان سوزلر تازازا ، تابانك روشنده یازیلورلر .
یازغان وقتده یوانچل بیلگوسینی سوزده بولغان بتون حرفنک
اوستینه قویو حاجت توکل بلدکه باش هجاغه غنه قویویته . بر سوزانک
باش هجاسنده یوانچل بولسه اون یش حرف بولسه ده اول سوزانک
بتونله بی قالون اوقولا . چونکه تاتار تلنده ایکی توری بولوب هم
نچکه هم قالون بولوب نه یتلگان هیچ بر سوز یوق ، بزده سوزلر ،
یا بتون حرفی برله قالون یا بتون حرفی (طاوشی) برله نچکه نه یتلر .
مثلا: سوزگچ ، کوگه رچن ، قامزول ، آشیاولق . شول یاقدن
قاراغانده تلمزنگ بو خاصیتی ده بیک زور ، بزگه یاردم ایته .
تلمزنگ موزیقالتی بولوچیلغی ده شول خاصیتندن کیله طورغاندر .
بو اصول املا قبول ایتلسه ، تلمزده ، باشقه هیچ بر تاده بولغان
خاصیتی صافلاو برله برابر بزگه چیتدن کره طورغان سوزلرنگ
بیک نق ایله گی (فیلمتری) بولور ایدی . بو املا قبول ایتلسون
ایتلمه سون بو نقطه غه بیک نق رعایه ایتهرگه کیرهك . حتی
اصطلاحلرنی آغاندهده قایسی تلدن ایکانون تیکشورمی تلمزنگ
بو قاعده سنه موافقلرینی (یعنی یا بتون تاوش برله قالون یا نچکه
بولغانلرینی) قبول ایتهرگه کیرهك ، ته سه گنه اول قایسی تلدن
بولسون . شول نقطه دن قاراسه ق عیاض افندینگ «ایکی یوزیلدن
صوگ انقراض» نده آنک فیلسوف معناسنده آغان - یاصغان
«بلیگوار» کله سی تاتار سوزی بولوب یته آلمی . چونکه یارطسی
قالون یارطسی نچکه .

اگر تلمزگه بوروندن کروب اوزله شوب قالغان بو قاعده گه
صیمی طورغان هم تاشلاووی ممکن بولغان چیت سوزنر یازارغه
طوغری کیسه ، اول سوزده قالون بولغان هجالر نچکه لرندن
چککنتهی صزق (-) برله آیریلوب یازیلورلر . مثلا : ئا - دام .
حرفلرنی آغاندهده بره رگنه شکنده آلودرغه و بوگرجی
استعمال ایتدیگمز کیی باش ، اورته ، آخر ، یالغز ایتدروب دورته ر
شکلده آلماسقه کیرهك . مطبعه گه هم بالالرنی اویره توگه کوب جیتلک
قیلا . آنک ایچون موگرجی استعمال ایکان حرفلرمنک گول
باش حرفلرینی گنه آو یاخشی بولور .

محترم معلم افندیلر! مینم املاز حقهده بولغان فکرلرم شولار .
میگا نی کیگش بیره سز؟ مینم بو ترتیب برله یازلمش الفبام بار .

تمام يرينه كيلوب يتكان، تهذيب و تفحيح قينوب يتكان بولماسه ده يك فائده لى بر يول باشلانغان و نمره سى كورله چك بر مسلك تعقيب ايتولگان. شول جهتدن كتابنى ترتيب ايتوچيلرننگ خدمتلىرىنى تقدير قيلورغه مجبورمز.

روسية اسلاملى آراسنده ده، باشقه مملكتلرده ده شهاب الدين و ضياء الدين لر، شمس الدين و تاج الدين لر حسابسز درجه ده كوب ايتكانلىكى معلوم. لکن اسلام دينى بدعتلردن صافلارغه كلام اهللرينگ و هملرندن آيررغه. عموما اسلام دينى سلف عصرنده بولغان روشينه قايتاررغه طرشوچى و بو يولده جفا و مشقتلر تارتوچى شهاب الدين لر مز كوب توگلدرد.

درست، بزنگ شهاب الدين مزنگ عمرى ده علم بازارنده غى درجه لرى توبان آدملر برله دعواله شوب و شونلرني رد و جرح قيلوب اوتدى، يك زور آدملر آدلارلق استعدادىنى يوق يرلرگه صرف قيلورغه مجبور بولدى. يوقسه شهاب الدين مز دخى ده فائده ليرهك، عموميرهك خدمتلر كورساتورگه موفق بولغان بولور ايدى. لکن مونگ عيبى مرجانى ده توگل، بلهك زمان هم معيشت ايتكان اورنلر و عموما محيظ اوستنده در

يوقسه مرجانى اكرده سلف عصرنده بولغان اسلامى كورساتوب، سعيد بن المسيب وزهرى، مالك و اوزاعى، ابو حنيفه و احمد ابن حنبل، شافعى و شعبه، يحيى بن معين و ابن المنذر، ابو يوسف و عبدالله بن المبارك، محمد بن الحسن وليث بن سعد هم ده شونلر طبقه لرى قائلرنده معروف بولغان مسلكنى آچيق بيان ايتوب بر اثر ترتيب ايتكان بولسه ايدى عقائد نسفيه شرحلرى، عقائد عضديه هم توضيح حاشيه لرينه كوره فائده لى بولغان بولور ايدى. لکن بو طوغورده مرجانى معذور ايدى. ايندى بو خدمتلر باشقه لرغه يوكله نه در.

اسلام دنياسى ايجون خلاص يولى برگنه، آننگ تارماغى فلانى ده يوق. اول ايسه سلف عقيدة سبنى و اصحاب هم تابعين و شونلرغه عصرده ش عالملر قبول ايتكان مسلكنى اختيار ايتودن عبارتدر. سلف عصرنده بولماغان عقيدة و عمللردن، طريقت و يوللردن طوزان قدرگنه بولسه ده فائده بولور ديب بلميمز. مرجانى گرچه ديناغه شوشى اسم برله چيقمادى ايسه ده حتى حنيفلرگه طرفدارلقده «تعصب» و «افراط» لق برله تهمت قيلونسه ده حقيقت حالده آننگ مسلكينه، قرآن و سنت كه تمسك قيلو و شونلردن باشقه لرنى اعتراف ايتماولروما كيله در. سلف عقيدة سى ده شونلردن عبارتدر. ابو حنيفه برله ابو يوسف ده شونى دعوى قيله در. وفات وقتنده ابو يوسف ننگ: «الهي! كل ما اقببت به فقد رجعت عنه الا ما وافق الكتاب والسنة واجمع عليه»

مرجانينگ علمى خدمتلىرى. ۱۲) مدرسه عاليه ننگ بنا قيلنوو. مدرسه ده تنظيمات و درس پروگرامى. ۱۳) مرجانينگ خلق و ملت كه خدمت ايتكان شاگردلردن مشهورلرى. ۱۴) روسچه اووقو حقنده مرجانينگ فكري، روسچه بولغان دارالمعلمين ده مرجانينگ خدمتى. ۱۵) مرجانينگ حج سفرى. ۱۶) مرجانينگ آخوندلق حقنده غى فكري و مقيليك مسئله سى. ۱۷) مرجانى عصر نده غى عالملك علملرى و طبيعتلرى، مرجانى برله مخالفتلرى. ۱۸) مرجانينگ اخلاق و طبعى، سعى و اجتهادى، معيشتى و بعض بر عادتلىرى. ۱۹) وفاتى.

اوشبو برنجى قسمنى ترتيب ايتوچى شهر شرف افنديدر. ايتنجى قسمنگ بابلرى اوشبودر: ۱) مرجانينگ مطبعه ده قرآن تصحيح قيلو حقنده غى خدمتى. (ترتيب قيلوچيسى عبدالله عصمتى). ۲) مرجانينگ اعتقادى مسئله لر حقنده طوتقان يولى. علم توحيد و كلام حقنده غى فكلرلى. ۳) صفات مسئله سى. ۴) حدوث و قدم عالم حقنده غى فكري. ۵) نبوت و معجزه. ۶) خلق قرآن مسئله سى. ۷) فرقه ناجيه حقنده غى مطالعه سى. ۸) تفصيل اصحاب. ۹) اجماع مسئله سى. ۱۰) اكفار. ۱۱) اسلام فلاسفه سى حقنده غى فكري. (بو بابلرنگ مرتبى كشاف الدين الترحمانى در). ۱۲) فقه كه دائر بولغان خدمتلىرى (مرتبى طاهر الياس). ۱۳) علوم و فنون كه نظرى. ۱۴) تاريخى خدمتلىرى (بو بابلرنگ مرتبى ع. عزيز).

اوجونچى قسم، مختلف آدملر طرفندن تورلى موضوعلرده بولغان خاطرلر، ملاحظه و فكلرلردن عبارتدر.

دورتنجى قسمده مرجانى حقنده متفرق معلومات، آكا مناسبلى بعض وقه لر، تورلى وقتنده غى سوزلرى، آنك حقنده بولغان مکتوبلر، بلال صوفى لطيفه لرى، مرجانى حقنده مطبوعات و باشقه لر.

كتابنگ ناشرى مرجانى حضرتلرينه منسوب ذاتلردن قازان شهرنده صالح بن ثابت عبيدالين بولوب «معارف» مطبعه سنده باصلمشدر.

مرجانى حضرتلرينگ ترجمه حالى ايتلوب يازلغان بو اثر حقيقت حالده بر علم چيشمه سيدر. تقدير قيله بلوچيلر ايجون، استفاده قيلورغه و نفتيش ايتره كه تيوشلى بولغان بحثلر و مسئله لر مونده كوب.

مرجانى حضرتلرينگ تورلى اثرلرنده و تورلى مناسبلر برله سويله نگان سوزلرى، شوشى كتابده كللى اصوللر روشينه قويلغان و مختلف موضوعلر، اولرلىنى ضبط ايتيه طورغان قاعده لر آستلرينه جيولغان. بو طوغورده ايتلورگه تيوشلى بولغان خدمتلر

سلطانوف بولوب «باکو» دہ اور جوف مطبعہ سندہ باصلمشدر.
حقی ۲۰ تین .

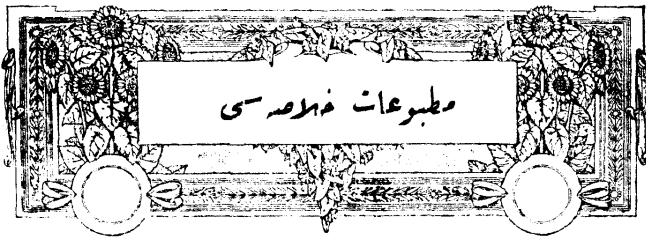
فہرستہ . تطبیقاتی و عملی روشدہ «ہندسہ» فندہ یازلغان
بر اثر در. محرری معلم محمد رفیق - قارغالی و ناشری دہ قازاندہ
برادران کریموفلدر. ۱۱۱ بیت بولغان بو اثرنگ حقی ۳۵ تین.

نایابوںنک معارفی . تاریخی بر رومان بولوب فرا-
نسوزچہدن فارسیچہغہ و فارسیچہدن تورکیچہگہ ترجمہ ایٹولگان
و باکو شہرندہ اور جوفلر مطبعہ سندہ باصلمغان. مترجمی علی
عباس مذنب و ناشری دہ علی عباس مذنب برلہ اسلان بک
زادہ در.

تل فورال . قازاق تلینگ صرفی حقدہ «قازاق» غزتہ سی
محرری احمد افندی بایتورسونوف اثریدر. ایکسچی صنفلر ایچون
درس کتابی . ۱۲۰ بیت بولغان بو رسالہ نگ حقی پوچتہ سی
برلہ برلکدہ ۳۵ تین .

آینہ . (مزار وایشانلرغہ نذر اسملی مقالہ) رفیقمز «اصلاح»
مجلہ سی بر صور اوچی غہ «انیا واولیلرغہ قیلنمش نذر قطعاً باطلدر،
اوشنداق بر کشتی: اگر دہ خستہم شفا تابسہ ویا کہ حاجتم تابولسہ
حضرت بہاوالدین (ویا باشقہ بر آدم) گہ قوی یا کہ فلان قدر آچہ
نذر قیلدم دیسہ اوشبو نذری باطل و نذر قیلوچی گناہلیدر، موندی
نذرلرنی آلو حرامدر» دیب جواب بیرہ در. «اصلاح» رفیقمز نک
بو جوابی طوغریدر. اہل قبور طوغروسندہ «شورا» مجلہ سندن
کوچروب «آینہ» دہ بر مقالہ یازلوب ایدی. قبر پرستلر شول
وقت «آینہ» برلہ «شورا» دن ناراضی بولغانلر ایدی. منفعت
وعقیدہ لرینہ تیولوب یازلغان مطبوعات غہ اوپکہ ایتمازدن بو افندیلر
دین میں گہ بوی صوناغہ، شریعت گہ خلاف اشلر وعقیدہ لردن
طوقتالورغہ تیوشلی ایدیلر. موندی عقیدہ نک باشقہ ضرری دہ یک
کوب. مثلاً بر قسم خلق نذرلرگہ کوز طوتوب قبرستانلرغہ
طوزاق قویغان کبک دائم اوطوروب بالقاولقنی عادت ایتلر، بوش

المسلمون» دیب توبہ ایتووی مشهوردر.

اسلام دیناسندہ «اہل السنۃ والجماعۃ» مسلکی اسمی برلہ
اوقولا طورغان عقیدہ کتابلرینگ «اہل السنۃ والجماعۃ» مسالگی
بولودن بیگرہ کلام اہلی یعنی اشعری و ماتریدیبلر مسلکی
ایکانلگینی، آندہ بولغان موضوعلرنک قرآن وسنت گہ موافق
بولووندن بیگرہ کدہ معتزلہ لرنی رد قیلو اساس طوتولغانلغی آکلہ-
شلورغہ و شوشی فکرنی اللہ رضاسی ایچون ہیچ کمدن قورقمسی
سویلہرگہ تیوشلی ایدی. حالبوکہ اشعری مسلکندہ بولغان فرقه
باشقلری حقدہ شول مسلکندن توبہ یتولری، اہل کلام یولندہ
آزغندہ خیر اش یوقلغینی اعتراف، قیلولری و جان تلاری برلہ
قرآن وسنت گہ اللجا ایتولری روایت ایتولہ ہم دہ یک اشانچلی
آدملر موکا شہادت بیرہلر. ایندی فرقه باشقلری بو اشلرندن
توبہ ایتوب قوتولسہلر و مسئولیتدن آزاد بولسہلر ایہرچنلرنک
حاللری نیچوک بولور؟.. شوشی طوغرودہ فکر یورتورگہ،
انصاف برلہ محاکمہ قیلوب قارارغہ تیوشلی ایدی.

«مرجانی» اسملی اثر نشر ایتلووی، شوشندی اشلرگہ
زمین حاضرلہ سہ کیرہ ک دیب امید ایتہ مز و شوک ایچون دہ
استعدادلی، علم گہ عاشق انصافلی و تربیہ لی یاشاردن مرجانینگ
اوشبو کتابدہ سویلہنگان مسلککرنی انتقاد قیلولرنی کوتہ مز .
مونلرنی انتقاد قیلو نتیجہ سی آمریقانی تابو بولماز اما اسلام
دنیاسی ایچون آمریقا نابدودن دہ اہمیتی و فائدہ لی نرسہ دن عبارت
بولور (انشاء اللہ).
ر . ف .

صوغش سیبلی . حاضرگی صوغشنگ سیبلی ہم صو-
غشودن مقصود نیندی نرسہ ایکانلگی بیان ایتولگان بر رسالہ در.
مؤلفی پروفیسور لازاریوسکی و مترجمی م. ا. ناشری دہ یعقوب
خلیلی در. ۵۲ بیت . «قازان» دہ «ملت» مطبعہ سندہ باصلمغان .

کوکل اوھقونلری شعر مجموعہ سندن ۲۱ نچی کتاب بولوب
مصطفی ثابت اثری . ناشری قازاندہ برادران کریموفلر . اوز
مطبوعہ لوندہ باصلمغان ، ۲۴ بیت .

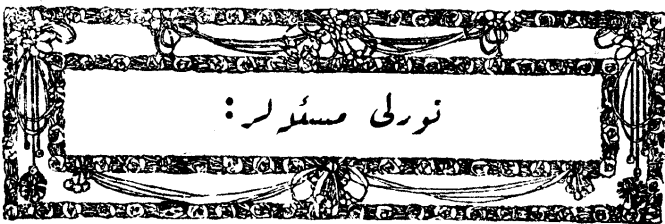

تائارہم قرآنہ تفسیری . «اورالسکی» دہ محمد کامل
المطیبی تحفۃ اللین طرفندن نشر ایتولہ طورغان تفسیرنگ ۵ نچی
کیسا گیدر . ۲۰ بیتدہ قازاندہ «معارف» مطبعہ سندہ باصلمغان .

صلب اصھر جمعیتنک تاریخی . بو اثرنگ نیندی نرسہ دن
بحث ایتکانلگی ، اسمندن معلوم . مؤلف و ناشری دوقتور کریم بک

والله ننگ رضالغینی تابو ایچون مطلقا دنیاوی شهوتلردن سورولوب چیقونی لازم گوره لر . یونان فلاسفه لر ده اوشبو قصد برله خاتون آلودن منعله نلر ایدی . اول وقتده خرستیانلرده بولغان زهدلک ده اوشبو اصولغه بنا قیلنغان ایدی . صوگ وقتده خصوصا لوتهر تعلیمی تارالغاندن صوگ خرستیانلر قاشنده زهدلک اصولی یومشادی . هندولرنک زهدلک قیلوب یاتا طورغان اورنلری هندستانده بر صحرالقده اوزلرنیگ عقیده لرینه کوره مقدس بولغان « تراپرنکندرم » اسملی یردر . مونده یوز مگدن آرتق زاهدلر جیلشوب یاتالر . نفس مرادینی و شهوتی اولدرو طوغروسنده هندولرنک توری اصوللری بار . بعضیلری آباق اوزرینه باصقانلری حالده اوزلرینی یرگه کومدرلرده طشده بازی موینلرندن یوغاری اورنغنه چیقوب قالادر . بعضیلری تاقاغا قاداقلانوبده اوچلری چیقوب طورغان قاداقلی تاقالار اوستده یوریلر . مونده البته توزه رگه امکان یوق . قایسیلری بیک اور تاشلر و بوره نلر آستلرنده عذابلانوب یاتالر . عمر بوینچه سویله شمی بتون دینانک آستی اوستکه کیلسهده ایرینی آچی طورغان صوفیلرده بولا . بعضیلری کون اوزون بر اورنغنه قاراب طورالر ، برگنه دقیقه ده کوزن شوندن آلیرلر . قایسیلری عمر بوینچه بر قوللرینی یوغاری کوتاروب یوریلر . آخرنده شول قوللری بتونله ی قوری . قایسیلری قاداقل اوچلری آباغینی جراحیته طوروچی باشماقلر کیوب اوزون سفرلرگه کیتلر و شونده یغلوب اوله لر . بعضیلری آباقلری برله آعاج بوتاغینه آصلوب باشلری آستینه بیک کوچلی اوت یاقدرالر و شونده یانوب اوله لر . مونلرده بولغان نفس و بدن عذابلانک هیچ ایگی جیگی یوق . بو اشلرندن مقصود ، اوز (سوزلرینه کوره) اللهغه تقرب و آنک رضالغینی تابودر .

ایزگوله ر چیشمه سی .

بزم اولده « قارامالی طاوی » بوینده قارت قاین توبندهن قبله غه قارشى آغوب چما تورغان ایزگوله ر چیشمه سی بار ایدی . اول چیشمه گه باشقه اوللردن ده صو آورغه کیلوب ، یگره کده قارچقلر شول چیشمه گه باروب طهارت آوب ، قومغان ایله صو آوب قایتوب ، آورغان بالار بولسه (شفالی صو دیب) شول صو ایله ن قویوندرالر ایدی .

آشاوغه عادتله نوب کسبدن ، علم و هنر تحصیلدن محروم قالالر . ایکنچیلری ایسه باشلرینه توشکان بلا و قضالرنی مدافعه قیلو چاره لرینه کرمی بتون امیدلرینی قبرلرگه باغلاب ذلت و خساراتکه توشه لر . قز و ایر بالالرنی هم ایشانلرغه نذر ایتمکده احمقلاقدر .

نرجه ماهه . « اقدام » غزته سندن کوچرلگان . ایران مملکتی قدر موللا و سید هم درویش تریه ایتوچی هیچ بر مملکت یوقدر . ایراتنگ ایسکی حکومتی قدر روحانیلرنک نفوذ کسب ایتولرینه مساعده قیلوچی حکومتده کورلمادی . ایران شهرلری موللادن عبارت بولوب هر کشی باشینه بر ایکی موللا و باشی چالمالی سید طوغری کیله در . ایرانده بولغان نالوغلردن روحانیلر معاف بولالر ، مونلرنک راحتلرینی بوزوچی یوق . بو روحانیلر بر برینه دشمن و مخالف بولوب عمر سوره لر . بو دشمنلقلر ایسه نفوذ آرتدرو ، مرید کوبایتو و طرفدار حیو سببندن کیله در . اوشبو دشمنلق سببلی مونلر اوراملرده ، بازارلرده بر بری برله نزاعلاشالر ، خچرشالار حتی قانلرغه باتوب صوغشالر . باشلرینه سیلیندیر کیگان آوروایلیر مونلرنک شوشی حاللرینی قاشا ایتوب طیولا آلمی کولشه لر ، استهزا قیله لر . ایرانده موللالر ، نی قدر نفوذ ایسه سی بولسه لر سیدلرده شول درجه ده نفوذ صاحبیلریدر . اوزلرینی پیغمبر بالاسی دیب تانوتدقلرندن مونلرغه قارشى کیلوچی بولمی . سیدلرنک شوشی قدر حرمتلری بولو سببندن اش اشلرگه ایرنوجی و یگل تاماق طوبیدروغه کوکل بیروچی یالقاوولر ، آلد اوچیلر باشلرینه ایکی اوچ آرشین یاشل نرسه دن چالما اوراب « سید » بولوب اورتالغنه چیقالر . بای موللالر وبای سیدلرنک بایلقلری ده باشقه دین وباشقه مملکت خلقلرینک کیسه لرینه حیولاددر . کیره ک کشیلرگه غیر مشروع صورته قز تابوب کیتروچی سیدلرنی اوزم کوردم و مونک قباحث اش ایکانلکینی یوزلرینه اوردم . موگا ایسه « تکفیر » برله جواب یردیلر . ایران درویشلری ، مریدلری روسیه ده گی کیسه قاراقلری حکمنده لدر . مونلر هر توری حیله لر ، مکرلر برله خلقتک بایلقلرینی صوروب طورالر و راحتک اوزرنده عمر سوره لر . حالبوکه ماگلای تیرلری برله آچه تابوچی اش چیلرنک عمرلری سفالت ایچنده اوته در .

الرهول . نفسنی جزا قیلو و تن لذتلرندن منعله نو حقنده هندولر درجه سینه یشکان بر قوم بولوی ممکن توگل . هندولرنک اوشبو زهرلری و شهوتی اولدولری باشقه دینلرگه خصوصا مسلمانلرغه ده بر آز کردی . هندولر بو حیاتی صرف گناه و خطاقل حساب ایتلر و اوزلری برله الاله آراسنده مناسبت حاصل ایتو

کیلوب مینی زیارت قیلوب توراسک، رحمت سیگا، اگرده سین بولماسک مینم رنجووم سبیلی بتون اولکژده آساق بولماس ایدی. آج قالور ایدگر دیگه نده یوق بولغان. صابر جان القورماشی. «آلماتا».

اوش

فرغانه اوبلاستینک ایک کچکنه شهرلرندن بری ده «اوش» شهریدر. «اوش» شهری ۴۰ مئ قدر نفوسلی بر شهر بولوب، «کاشغار» حدودینه آت بلن ۴ کونلیک یولدر. قطنانک کتته وایسکی ده گئی تاریخی شانلری بلن مشهور «کاشغار» ولایت روسیه دن و بتون آوردن کیلگان ماللر، شول «اوش» یولی بله کتته در. هر کون دیهرلک، ۵۰ - ۶۰ آتی مال یوکلگان کاروان کاشغار یولنده یوروب تورادر.

«اوش» شهری کچکنه ره م بولسه ده آق و تازا صووی، جای وقتده سالقن هواسی، بر طرفنده قاب قارا دهشتلی طووی بلن شول قدر ماتور منظره تشکیل ایتکه: طاو باشنه منوب آستغه قاراغان وقتده کشی اوزینی شویتساریانگ مشهور آلپ طاولر نده حس ایتدر. معلومدرکه: تورکستان هواسی جای وقتده بیک اسسی بولا، منه شول وقتده سالقن آلمق ایچون تورکستانگ هر طرفندن کیلوچیلر کوبایه لر. ایکنچی طرفدن: مونده بر تاو بار، بو تاوونی برلی خلق «حضرت سلیمان» غه نسبت بیروب، هر تورلی یا گلش اعتقاد لرغه چومالر. ایمش حضرت سلیمان بروقتده دیولرگه تختینی کونارتوب یورگان وقتده «اوش» غه کیلوب شول طاو باشنده بر نیچه وقت تحت قوروب اوطورغان. «اوش» اورتا - سندن آغوب تورغان کچکنه گنه «دریا» بونده کتته کتته ۴۰ - ۵۰ آدم کوتاره آلماساق طاشلر بار. مونه شوشی طاشلرنی ده حضرت سلیمان دیولری بارماق لری بلن طاو باشندن یرگه ارغقانلر (؟) یازن طاو اوستنده گئی مزار شریفنی زیارت قیلورغه زیارتچیلر ده کوب کیله لر. مونه حاضر زیارتچیلر چه بزده بر زیارت قیلوب قاریق:

اول «حضرت سلیمان پاک» (؟) قبر شریفنه بارامز. آندن توشوب ۵۰ - ۶۰ قدر خیرچی که برر نان یا که برر تیندن آچقه اوله شکاچ ماتور هم بیوک بر مسجد که کره مز. مسجدنگ برچیتده بر الوغ قبر شریفنی زیارت قیلوب آنده تورغان قاری دن قرآن اوقوتوب آچقه بیره مزده کتته مز. مزارنک شیخ لری (۱) طرفندن (۱) «شیخ»، مزارلده طوروب، کیلوجی و زیارتچیلرنی زیارت قیلدروچی، بیرگان نرسه لرنی آلوچی آدمدر.

اول چیشمه نك صووی بیک شهب آغوب چغوب هیچ وقت کیومهی ایدی. اگرده ایزگولر چیشمه سی بولماسه ایدی، صووی کیومر ایدی، بولای شهب آفاس ایدی دیب نه ییلهر نه یته لر ایدی. ینه اول چیشمه نك دورت یاغنده دورت السکان طاش بولوب، اول طاشلرنی ده بورون زمانده شول ایزگولر سالوب کیتکه نلر، اوزلری شونده اولتوروب طهارت آلمانلر دیه نقل ایتله لر ایدی. اول چیشمه قش کوتنده قاتمی هر وقت قریندن «بو» چغوب تور ایدی. اول «بو» چغونک ده حکمتی نه ییلر نك نه یتولری بونچه ایزگولر نك دعاسی برکاتده ایدی.

ینه اول چیشمه دن صو آغان سوکنده هر کم اوزینک کیومینک بر اوزتدن بر آز نرسه برتوب تاشلی ایدی. اگرده صو آغان آدم شولای قیلماسه، ایزگولر ره نجوب قاللر ایکان دیه لر ایدی. بیگه کده بو عمائی نه ییلر تیوشنچه قیلوب، صو آغان سوکنده کوله ک اینچلر نندن بر آز کیساک برتوب تاشیلر ایدی. اول چیشمه بورون زماندوق بولوب کیلگان. آنگ ایچون بزم کورشی زهینی بابای ده بز کچکنه وقتده نه یته تورغان ایدی: اول چیشمه نی اول تابوچی سه حیب اسملی بر نه بی بولغان. اول نه بی اوزی بیک یاخشی قارچق بولوب «مردکه» ده کیتوب قایتقان. آگا «مردکه» کینکاج قولاغینه کیلوب: «طاو بونده غی چیشمه نی باروب تاب، شونئی یورته کورسه ت، یوقسه ایزگولر بیک رنجوب یاتورلر، اوستندن ماللر تاتاب یوری» دیوب چقرغانلر. اول آراهه نه بی بیک قورقوب اویانوب کیتکان ده، تیزکنه طهارت آوب بره و ایله ده سویله شمی طوب طوغری شول چیشمه که کیتکان. قارالماغان سبلی چیشمه نك صووی آزغنه چغوب یاتا ایکان. نه بی شوندن بر قومغان ایله ن صو آوب قایتوب بر آوردن بالانی یوری شول صو ایله ن قویوندروب قاراغان ایکن. بالا شول کوندوک آیاغینه باصوب یوری باشلاغان. اول نه بی شول قدر یاخشی بولغان ایندی، طهارت آغانده ده شول چیشمه نك صووی ایله گنه آوب باشقه صوایله بروقتده ده طهارت آلمان. اول نه بی شول ایزگولرنی اوزلرن ده کورگان. شولای بر کوتئی ایرتوک قومغان کونه روب صو آورغه بارغان ایکان، چیشمه نك بونده بر آق چلما، آق چابان کیگان آییاق صاقلالی بر قارت کشینگ طهارت آوب اولتورغانون کورگان شول آراهه نه بی یاقینلاشا باشلاغاچ، تگی ایزگو آدم کوز آچوب یومغاچی یوق بولغان. طاغن شولای بر جمعه کون سه حیب نه بی ایرتوک قومغان کونه روب صو آورغه بارغان ایکن. تگی ایزگو کشینگ طاغنده آییاق چالما کیوب طهارت آوب اولتورغانون کورگان. مونسونده ایندی نه بی ده آرتق قورماغان. تگی ایزگو کشی ده تلگه کیلوب: سین یاخشی قارچق ایکنسک، هر کون

آندن اونكاج يته بر شيخ بار، اول شيخ نك خدمتي ده شولار كچي. بر تاش بار، شول تاش غه ياتاسن، عمر كده ييل آورووي كورميسن(؟).

آندن اوتهسن، كشته آق يورت، آلدنده ۳ شيخ اوطورا. يورت غه كروب هر كم ۲ ركعت غازاوقوسه باشقه وقتده غي يوز ركعت نماز نك ثوابي ني تابا ايمش(؟). آنده حضرت بيغمبريمز (ص.ع) نماز اوقيعان ايمش ده، اوطورغان وقتده، تاش كينهت اويولوب كيتكان ايمش(؟). مونه بوده بر زيارت قيلنا تورغان ير... شول يورت آرتنده بر تاش غه اويولغان يازو كوردم. تانوب بولمي، «تسع» ديگان ني اوقوب بولدي... هم ده آستنده راق يه: «سلطان المحمود غز» بو طرفن تانوب بولمادي. مشهور سلطان محمود غزنوي كه اشارت توگلمي ايكان؟.

آندن اوتوب بر ايكي شيخ ني زيارت قيلغاچ بر تيشك كه باش آچوب باشمزي تغماز. مونه عمر مزده باش آغرووي كورميسز... شونك برله زيارت تمام بولاده توشه مز.

اوش توركستانك باشقه شهر لر يه قاراغانده هر طرفدن سوگنه قالغان. مونده يكي اصولده ايكي مكتب بار. ايكنسده ده ۶۰ عدد بالا اوقوب يانار. بر «روسسكي توزيمنوي لشقول» بار. مونده ده كوندز ۴۰ قدر، كيچده (ويچرني كورص) ده ۳۰ قدر مسلمان بالاري اوقيلر. مونده چاستني اوقوب بوروچيلرده ۶۰ عدد بار. «قرائت خانه» يوق. مونده روسلرده يوق ديورلك آز. كتاب خانه ده يوق ايدى. اما، سوگني كونلرده اوش باشلرندن قادر جان قابل جانف ايله يوسف جان يونسوف افندي لر نك كتاب خانه آچار غه عريضه بيرديكلري ايشيلدي. موفقيت تليمز. مونه توركستانك ياخشي هوالى كچكنه گنه ماتور «اوش» شهرينك احوالى....

صالغان بر مسجد بار. شول مسجد «اوش» ده مسلمان لر نك صناعت بله فخر ايتيرلك بردن بر مؤسسسه لر يدر. هر طرفي كير يچدن اشله نوب، اجنده مجرا باري، و اطرافلري مسلمان بوياوچيلر طرفدن ايسكي توركستان طرز نده هر تورلى زيتلر بله زيت لنگان. مسجدده هر ايكي بايرامده «اوش» نك يارتسي ديرلك شونده نماز اوقيلر. «اوش» ده اسماعيل حاجي اسمنده بر باي بولغان. اول آدم نك صو بوينده غي بر پارچه يريني «اوش» ايليك تريچسكي اوپشستوا سي ايليك تريك استانسسي اوچون صو- راتقان. مونه شول آدم رضا بولوب ساتقان. اصلويه (معاهده) وقتنده باي، اوپشستوا غه يوقار يده ذكر ايتولگان مسجدني ۲۰ ييل آچه سز ياقتر تماق اوچون شرط قويغان. مونه شول همتملي باينك اورنلي تشبثي سايه سنده بتون مسجد ۲۰ ييل غه قدر آچه سز ياقتر تلا. يه بر همتملي باي چقسده مزار شريف ياننده تر تيسيز وي اصول ياتقان مكتبني توزاتدروب ياخشيراق يولغه قويسه... يوقار يده كي بايدن اورنك آسه لر! بو مسجد كه ملك قدر خلق صيادر.

مونه بو مسجدني زيارت قيلغاچ مسجد آرتدده غي قبر كه كره لر در. آندن اوزوب ايسكي اصولده بر بناني زيارت قيلنه. آنده غي شيخ نك تعريف بوينچه: بو خانه «مكه عجم» ايمش(؟) مكه عرب كه به الله بولسه «مكه عجم» ديگان ايكنچي بر كه به ده بولا ايمش.....

آندن ايكنچي خانه حضرت خضر عليه السلام نك قدماري تيكگان بر ايمش(؟) آني ده زيارت قيلغاچ تاو اوسته منه رمز، تاونك بر چيته چقغاچ بر مغاره كه كره. هواسزلقدن طن آلوب بولمي. بيك اچكه كر گچ قولني صوز ساك فولك صوغه تيه. مونه شوشي صودن اچه سز. اول صوني الله تعالي آسمان دن فرشته لر آوزندن قويدروب طور ايمش(؟) آندن ده چقغاچ بر شيخ نك ياتنه كيله سگ. مونده تاشقه اويولگان كچكنه بر تيشك بار. اول تيشك ده حضرت سليمان (ع.س) آش پشركان ايمش(؟) بو تيشك كه قولني صالغان كشي، عمر نده هيچ قول آورووي كورمي ايمش(!)

محري: رضاء الدين بن فخرالدين.

ناشري: «محمد شاکر و محمد ذاکر راميفلر».

Дозволено военной цензурой.

«شورا» اورنبورغه اوله شمه كونه بر مقفاه اربي، فني رسايي مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЕ . БЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА
Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО...“

آبونه بدلي: سنهك ۵، آلتی آيلق ۲ روبله ۶۰ تين
«وقت» برلن بر كه آلوچيلر غه:
سنهك ۹، آلتی آيلق ۴ روبله ۶۰ تين در

آثار قدیمہ

(بر ایسکی یازودن آنگان نسخہ)

تاریخ نبویہ ایلہ مکہ ایکویوز قرق برنجی سنہ «بوی»
 اولینک محمدی بابا مکہ مکرمہ گہ واصل اولوب حج قیلدی.
 سوگرہ حجاج مسلمین ایلہ مدینہ منورہ گہ کیلوب بر برمنز
 ایلہ ملاقات اولشدرق، دانشدرق، کندی حجرمه آدم، بر قاچ
 ایام بزم یانزده قالدی، غایت مریض اولدیغندن، شول مریض
 حالده مملکت قصدیلہ مدینہ منورہ دن سفر قیلدی، آخر مصر
 اقلیمنه چغوب نیل مبارک کنارنده ملک سعید (صعید دگلمی) ایچنده
 «فته» شہرینہ کیلدی، اول شہرده چوق زمان مریض اولوب
 یاتدی، آخر شول مرضله دارفنادن داربقاگہ رحلت قیلدی، بز فقیر صاع
 و سلامت عون حقلہ مملکتیز گہ چقدق، بز قایتدیغمزده، محمد بابا
 اوغلی ایشدوب، آناسینگ خبرینی المق ایچون بالفصد بو فقیر گہ
 کیلدی، موندہ اتکاسی وفاتده مشتبہلر ایشم، وفات بولووی حق،
 مکہ ایکویوز قرق ایکنچی سنہده وفات اولدی، اتکاسینگ اصل
 فصلنی حال احوالتی بابوب بلبای اویازی بازی باشی یچقاق قویان
 اولینک بن حاجی محمد جان بن ملا نعمت الله مجلسده جماعت
 حضورنده بیان ایدوب ویردم، ۱) اوشبو شہادتتی ایشتم بلبای
 اویازی کوز گای اولنده امام اہتم سیارغول اوغلی، ۲) ایشتم
 کوز گای اولینک عبدالرئیب اہتم اوغلی.

قطعه

بزر نادان قالغانمز صرتقه قابنی صالحانمز

مسکین اسمن آغانمز غفلت اچره طالغانمز.

قلجق.

تصحیح

اوشبو عددنک ۲۶۰ نچی بیت ۱ نچی باغانا ۷ نچی بولده «اوزلینہ»
 دیگان سوزنی «اورنلینہ» دیب اوقورغہ تیوشلی.

اوارہ ریبہ:

اوشبو مقالہلر باصلورلر: بر آز تفتیش، تصحیح اورتده
 توگل، قطای قرغزلری، مطبوعات و ادبیات، ابتدائی مکتبلرده
 جغرافیہ درسلی، اوشبو مقالہلر باصلمازلر: رد افترا، معادی گہ
 آچق خط، بیان حقیقت، اسلامنگ صوگ کونلری و انقضائینہ
 سییچیلر، عمل گہ کورہ جزا، غزالی حقدہ غی ملاحظہم، درستی
 یا گلشمی؟ ایضاح و بیان، خصمرمه جوابلرم.

عالی ایدی، شونگ ایچون روسلرغہ اول تاثیر ایتہ آلمادی،
 یاخود عملده اوزینگ فکرن کورورگہ موفق بولا آلمادی» دیرلر.
 طالستوی و روس خلقی نیچک بولسه بولغاندر، فقط بزنگ خلق
 ایلہ موسی افندی شول ایتوچیلرنگ ایکان سوزلینہ تمام کیلہ،
 طاغندہ شول مسئلہ بار: مین آلی اعتراضی افندیلر
 ایتکناچہ، حکومت مکتبلرندہ اوقوچی قزلرمز حقدہ: «آلارنگ
 تاثیرلہ نمیچہ فالورن دعواغہ قالشو صای ملاحظہلق و اوستون
 توشنویچیک بولور» دیکنہ ایتہدم، بلکہ منہ مینم ایتکال سوزم
 نرسدن عبارت: «چیت ملت ایدیالینہ قازاب سالونغان مکتبلرده
 و شول یول آلدہ بلان ایتلوب طوتولغان تعلیملرده بزنگ برہن
 سرہن طوتاشلرمنگ آلاردن تاثیرلہ نمیچہ فالورن دعواغہ قالشو
 حاضرگی عائلہ تشکلاتمزی نظر اعتبارغہ آغانده و عائلہلری
 طرفندن اول طوتاشلرمنزغہ بیرلگان ملی تربیہنگ نی درجده
 ایکانن کوز اوگندہ طوتقان وقتده صای ملاحظہلق، اوستون توشنو-
 چیلک بولور» دیدم، بو سوزلرده نیندی خلاف حقیقت سوزلر
 بار؟ عائلہ تربیہسی، ملی تربیہ کورمگان بالارنگ چیتارنگ
 تعلیملرندن تاثیرلہ نمہولرن برہو چغوب دعوا ایتہ البتہ بو صای
 ملاحظہلق و اوستون توشنویچیکدن باشقہ بر نرسہ بولا آلماز
 موندہ هیچ بر استبعاد یوقدر، مینم بتون مقالہلرمنی اوقوب
 چغوبده مجموعسی اوستدہ فکر و ملاحظہ یورتکان وقتده آلی
 ثلله نیندی غریب دعوالر یوقدر، حکومت مکتبلرندہ اوقوچی
 قزلرمزنگ بتونس عائلہ تربیہسی کورمگانلر، یاخود ملی مکتبده
 بولونماغانلر دیب ایتیم، آرالارندہ ثلله نیندیلریده بولا بلور،
 فقط بیک کوبلرینگ آندی تربیہلرندن محروم ایکانچیلکلرندہ
 شبہہ یوق.

۲) حکومت مکتبلرندہ اوقوچیلرمنز حقدہ طوغرو فکر بیان
 ایتہرگہ، یاخود اول حقدہ بر نرسہ بازارغہ مین اوستمہ آغانم
 یوق، مین آنا اولاجق قزلردن بحث ایکانمن ایکان بو باشقہ بر
 نقطہدن، شونگ ایچون مسئلہنی ثلله نرسہلر برلہ بوتارغہ طرشو
 اوزی بر حقیقتدن برافلاشوچیاق بولور، آندن صوگ مین ثلله
 بده صحرای کبیر چوللرندہ یاخود قطب شمالی نقطہلرندہ
 ایدیم، بلکہ شوشی اوزمزنک روسیہ مملکتدہ، آلیغنه نرسہ
 سہلر سویلرک بلکہ آرنغی برلہ میندہ دلیلرک فاکتلدہ باردور،
 بوتن اعتراضلرغہ بو اورندہ جواب یازا توریم، «عائلہ،
 تربیہ و تعلیم مسئلہسی» عنوانی ایلہ تیزدن مطبوعات میدانہ چغاقچق
 مقالہلرمدہ اول حقدہ جوابلر، یاخود جواب بولورلق جملہلر
 درج ایتولمشدر، تلہ گان کشیلر شوندن قاری بلورلر.

عبدالحمید المسلمی، ۱۹۱۵ نچدیل ۱۶ نچی فیورال.

Ш У Р О

№ 9.

МАЙ 1 = 1915 ГОДА.

«Кتب سته و مؤلفرى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

حديث وسنت عالملى قاشنده «كتب سته» ديب مشهور بولغان صحيح البخارى، صحيح مسلم، سنن ابى داود، جامع ترمذى، سنن نسائى، سنن ابن ماجه، موزا مالك كتابلىرى حقنده يازلغان بر رساله ذر. حديث عامى برله شغلله نوچيلر ايچون كبره كلى معلوماتلر ده بار. ۱۳۶-ييتدن عبارت بو رساله نك حقى پوچتھسى برله برلكده ۵۵ تين.

آدریس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургѣ.

«ابن عربى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

شيخ محي الدين بن عربى ترجمه حالى حقنده ترتيب ايتولگان بر رساله در. مونده ابن عربى نك مسلگى واوزينه خاص بولغان فكلرلر ندين مهملى ذكر ايتولگان. ۱۲۶-ييتده باصلغان بو رساله نك حقى پوچتھسى برله برلكده ۶۰ تين. باش اسقلادى «وقت» اداره سنده.

«ابن تيميه»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

اسلام عالملى نك ايگ مشهورلر ندين بولغان ابن تيميه نك ترجمه حالى، مسلگى و فكلرلى يازلغان ۱۴۸-ييتك بر اثر در. حقى پوچتھسى ايله برلكده ۶۰ تين. هر بر مشهور كتابچيلر ده ساتلور. باش اسقلادى «وقت» اداره سنده.

اورنبورغده «وقت» مطبعه سنده

كانتورلر ايچون: هر تورلى كنيگه لر، اسچچوط، ناكلادنوى، فاكفور، بلانقه، كانويرت، آچق خط، كويتانسيمه؛ يارليق، آفيمشه، ليمتوچقه؛ طوى و ضيافت ايچون: دعوت زاپيسقه لرى هم تبريك و ويزيت كار تچكه لرى حاصل هر تورلى مطبعه اشلىرى تورلى قراسقه، پوطلال و تورلى حرف ايله گوزل روشده اشله رگه زاكاز قبول ايتوله و چيتمدن بر آز زادانقه يباروب صور اغانلر غه تله گانلرى فورماده تيز اشله نوب يبارله در.